

I. Táhneme za jeden provaz: pro žáky 3.–5. ročníků ZŠ

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Obsah

1.1 Základní údaje.....	3
1.2 Anotace programu	4
1.3 Cíl programu	4
1.4 Klíčové kompetence a konkrétní způsob jejich rozvoje v programu.....	4
1.5 Forma.....	6
1.6 Hodinová dotace.....	6
1.7 Předpokládaný počet účastníků a upřesnění cílové skupiny	6
1.8 Metody a způsoby realizace	7
1.9 Obsah – přehled tematických bloků a podrobný přehled témat programu a jejich anotace včetně dílčí hodinové dotace.....	8
1.10 Materiální a technické zabezpečení.....	11
1.11 Plánované místo konání.....	11
1.12 Způsob realizace programu v období po ukončení projektu	12
1.13 Kalkulace předpokládaných nákladů na realizaci programu po ukončení projektu.....	13
1.14 Odkazy, na kterých je program zveřejněn k volnému využití	14
2 Podrobně rozpracovaný obsah programu	15
2.1 Tematický blok č. 1 (Seznamování, poznávání sebe sama a ostatních spolužáků) – 4 hod.	16
2.2 Tematický blok č. 2 (Řešení problematických situací, kooperační aktivity) – 4 hod.	22
2.3 Tematický blok č. 3 (Konflikt a hledání empatie) – 4 hod.	26
2.4 Tematický blok č. 4 (Řešení konfliktu a hledání empatie) – 4 hod.....	32
3 Metodická část.....	36
3.1 Metodický blok č. 1 (Seznamování, poznávání sebe sama a ostatních spolužáků) – 4 hod.....	39
3.2 Metodický blok č. 2 (Řešení problematických situací, kooperativní aktivity) – 4 hod.	49
3.3 Metodický blok č. 3 (Konflikt a hledání empatie) – 4 hod.	59
3.4 Metodický blok č. 4 (Řešení konfliktu a hledání empatie) – 4 hod.	67
4 Příloha č. 1 – Soubor materiálů pro realizaci programu	77
5 Příloha č. 2 – Soubor metodických materiálů	84
6 Příloha č. 3 – Závěrečná zpráva o ověření programu v praxi	101
7 Příloha č. 4 – Odborné a didaktické posudky programu.....	106
8 Příloha č. 5 – Doklad o provedení nabídky ke zveřejnění programu.....	121
9 Nepovinné přílohy	Zou

1 Vzdělávací program a jeho pojetí

1.1 Základní údaje

Výzva	Budování kapacit pro rozvoj škol II
Název a reg. číslo projektu	Demokracie zážitkem; CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_32/0008093
Název programu	Táhneme za jeden provaz
Název vzdělávací instituce	CEDU – Centrum pro demokratické učení, o. p. s.
Adresa vzdělávací instituce a webová stránka	U Železné lávky 557/6, 118 00, Praha 1 http://www.skolaprodemokracii.cz/
Kontaktní osoba	Mgr. Tomáš Hazlbauer
Datum vzniku finální verze programu	5. 12. 2020
Číslo povinně volitelné aktivity výzvy	Aktivita č. 7 – Kompetence pro demokratickou kulturu
Forma programu	prezenční
Cílová skupina	Žáci 3.–5. ročníků ZŠ
Délka programu	16 hod.
Zaměření programu (tematická oblast, obor apod.)	Podpora demokratických hodnot, prevence extremismu, respekt ke kulturním odlišnostem, prevence xenofobie a dalších negativních jevů ve společnosti.
Tvůrci programu	Mgr. Petr Bureš, Mgr. Terezie Vávrová
Odborný garant programu	Mgr. Petr Bureš
Odborní posuzovatelé	Mgr. Jan Froněk, Ph.D., Mgr. Jaroslav Novák
Specifický program pro žáky se SVP (ano x ne)	ne

1.2 Anotace programu

Program je určen žákům 3.–5. ročníků, kteří mohou být v tomto věku ve školním kolektivu ohroženi šikanou, jež vzniká nedůslednou prací pedagogů s některými kompetencemi a postoji. Práce se skupinovou dynamikou třídy je tak klíčovým prvkem prevence tohoto negativního jevu ve třídním kolektivu.

1.3 Cíl programu

- Účastníci programu se lépe poznají mezi sebou navzájem a získají větší otevřenost k odlišným názorům a chování.
- Účastníci programu díky zážitkovým aktivitám kriticky porozumí sami sobě.
- Účastníci programu posílí dovednosti empatie a řešení konfliktů.

1.4 Klíčové kompetence a konkrétní způsob jejich rozvoje v programu

Klíčové kompetence k učení

Pravidlo „plachého jelena“ uvedené na začátku programu slouží žákům k vlastní regulaci hluku během programu. Je tím naplněna klíčová kompetence k učení: „Slušně požádá spolužáky v bezprostředním okolí, aby se ztišili, pokud potřebujete klid; respektujte, když stejný klid potřebují naopak oni.“ (Tematický blok č. 1, Téma č. 1, Pravidla)

Po většině aktivit dochází za pomoci lektora k tzv. reflexi (ohlédnutí), kdy je cílem podrobně rozebrat průběh aktivity, popsat, co se dařilo či nedařilo a poučit se pro podobnou situaci v budoucnu. Tím je naplněna kompetence: „Jednoduše popíše, jak pracoval/a na určitém úkolu, co ho/ji bavilo, co se mu/jí dařilo, co se mu/jí nedařilo nebo v čem udělal/a chybu.“

Jedním ze stěžejních principů zážitkové pedagogiky je propojovat „herní“ prvky s reálnými změnami v životě účastníků. V reflexích se lektoři často ptají na dopad nebo propojení aktivit s reálnými životy žáků, resp. účastníků programu. Tím je naplněna klíčová kompetence: „Formuluje, jaký význam má získaná informace pro běžný život, a propojuje nově získané informace s předešlými zkušenostmi.“ (Tematický blok č. 3, Téma č. 1, Konflikt a hledání empatie)

Klíčové kompetence k řešení problémů

V druhém bloku odpoledního programu prvního dne žáci řeší skupinové a kooperační aktivity. Jako skupina musí přijít na vhodné řešení problému a shodnout se na strategii řešení. Tím jsou naplněny klíčové kompetence: „Určí, čeho se problém týká,“ dále „odhadne, co způsobuje problém,“ a také „navrhne možnosti, které by při řešení mohl/a použít.“ (Tematický blok č. 2, Téma č. 1, Řešení problematických situací a kooperační aktivity)

Ve třetím a čtvrtém bloku odpoledního programu prvního dne jsou zařazeny aktivity na uvědomění si důležitosti empatie při řešení konfliktů. Žáci přemýšlejí o pohádce „O třech prasátkách“ z pohledu vlka. Tímto se naplňuje kompetence: „Posoudí, jak by problém viděl někdo jiný.“ (Tematický blok č. 3, Téma č. 2, Aktivita: O třech prasátkách a Tematický blok č. 4, Téma č. 1, Aktivita: Nosorožec a jiný úhel pohledu)

Jedním z hlavních cílů kooperačních a skupinových aktivit, které jsou zařazeny první den v odpoledním programu, je to, aby se žáci naučili nejdříve vyslechnout návrhy řešení a teprve poté se dát do realizace úkolu. Tímto je naplněna klíčová kompetence: „Navrhne možnosti, kterých by při řešení mohl/a použít.“ (Tematický blok č. 2, Téma č. 1, Řešení problematických situací a kooperační aktivity)

V programovém bloku č. 4 druhý den odpoledne žáci vybírají z konkrétní nabídky řešení konfliktů, které mají zdůvodnit. Tímto se naplňuje klíčová kompetence: „Vybírá vhodnější řešení z navržených možností a obhájí je.“ (Tematický blok č. 4, Téma č. 1, Řešení konfliktu)

V programovém bloku č. 4 druhý den odpoledne žáci mohou na modelovém příběhu vidět, že stejná situace může vyvolávat jiné závěry. Tímto je naplněna klíčová kompetence: „Změní své závěry na základě nových informací.“ (Tematický blok č. 4, Téma č. 1, Aktivita: Nosorožec a jiný úhel pohledu)

Komunikativní kompetence

V prvním programovém bloku mají žáci ve dvojicích za úkol coby moderátoři představit svého kolegu ostatním spolužákům. Tím je naplněna kompetence: „Souvisle a zřetelně vypráví krátký příběh nebo popisuje jednoduchou situaci, uvědomuje si roli posluchačů.“ (Tematický blok č. 1, Téma č. 2 – Poznávání sebe sama a představování spolužáků, Aktivita: TV hvězda)

Ve čtvrtém programovém bloku si žáci procvičují používání tzv. „já-výroků“. Tím se naplňuje kompetence: „Používá tzv. JÁ-SDĚLENÍ, kdy popisuje vlastní pocity a nepodsouvá vinu za vlastní pocity druhému.“ (Tematický blok č. 4, Téma č. 2, Řešení konfliktu)

Žáci inscenují krátké scénky za účelem osvojit si konkrétní komunikační dovednosti. Tím je naplněna kompetence: „Mluví nahlas a zřetelně, přímo k adresátům, ‚řeč těla‘ slouží sdělení.“ (Tematický blok č. 3, Téma č. 1, Druhy konfliktu)

Kompetence sociální a personální

Ve skupinových a kooperačních aktivitách, které jsou zařazeny první den odpoledne, se naplňují kompetence: „Než začne pracovat, probere vlastními slovy s ostatními ve skupině zadaný úkol,“ a také: „Rozdělí si ve skupině role, které jsou v zadání vymezeny, případně použije známé role.“ (Tematický blok č. 2, Téma č. 1, Řešení problematických situací a kooperační aktivity)

Ve třetím programovém bloku se věnujeme schopnosti pojmenovat vlastní emoce, které se nejčastěji projevují v konfliktních situacích. Tím je naplněna kompetence: „Pojmenuje své emoce v daném okamžiku.“ (Tematický blok č. 3, Téma č. 1, Aktivita: Mé pocity v konfliktu)

Kompetence občanská

Pokud se zazní během programu odsuzující komentáře a úšklebky, aktivita je ihned zastavena a rozbor dané situace má prioritu před vším ostatním. Popisným jazykem pojmenováváme, k čemu posměšné jednání slouží a co způsobuje. Tím je naplněna kompetence v oblasti respektu: „Zdržuje se odsuzujících komentářů, neposmívá se.“ (Tematický blok č. 1, Téma 1, Aktivita: Pravidla)

Tento program je zaměřen na posílení dovednosti řešit konflikty. Důležitým prvkem je umění empatie – schopnost podívat se na věc či situaci odlišným pohledem. Tuto schopnost rozvíjíme v třetím a čtvrtém bloku druhého dne. Tím naplňujeme kompetenci: „Při posuzování konkrétních a nepřiliš komplikovaných jevů, procesů, událostí a problémů ve svém okolí se ptá: ‚Jak bych se na to díval/a, kdybych byl/a někým jiným (tím druhým, jiným žákem, učitelem, rodičem)?““ (Tematický blok č. 4, Téma č. 1, Aktivita: Nosorožec a jiný úhel pohledu); (Tematický blok č. 3, Téma č. 2, Aktivita: Tři prasátka)

Ihned na začátku programu nastavujeme základní pravidla chování a komunikace. Tím se naplňuje kompetence: „Chová se tak, aby důsledky jeho/jejího chování neomezovaly druhé lidi a nepoškozovaly prostředí.“ (Tematický blok č. 1, Téma 1, Pravidla)

1.5 Forma

Program se dá realizovat ve dvou časových formátech:

1. formát – žáci odcházejí po prvním dni kurzu domů a přespávají doma

Program začíná vždy se začátkem vyučování ve škole. Po prvním dni programu odcházejí žáci domů a přicházejí znovu na druhý den realizace.

2. formát – žáci přespávají ve škole

První den kurzu začíná po vyučování. Po skončení prvního dne žáci přespávají ve škole a druhý den se začíná ráno.

Při ověřování programu jsme dvakrát realizovali první formu s přespáním žáků doma a jednou byl program realizován s přespáním ve škole.

Přespání ve škole posiluje vzájemné propojení a hlubší poznání žáků mezi sebou, ale současně nese riziko větší únavy na začátku programu druhého dne.

Hovoříme-li o formě použitých metod, během celého programu se využívá zejména skupinové a kooperativní formy práce. Dále je program založen na zážitkové pedagogice, která využívá tři hlavní stavební prvky: cíl – aktivita – reflexe. Při vedení reflexe by měl lektor či učitel vědět, jaké téma chce „vytěžit“. Volba témat by neměla být náhodná, ale měla by korespondovat s cíli celého kurzu nebo tematického bloku. Z tohoto důvodu můžeme opakovat stejné hry – programové prostředky – ale díky reflexi můžeme mít jiné výstupy.

U většiny aktivit využíváme rozdělení žáků do menších skupin. Při reflexích využíváme kruhového uspořádání místnosti.

1.6 Hodinová dotace

Program má dotaci 2 x 8 vyučovacích hodin, celkově má tedy program 16 hodin. Jedna hodina představuje 45 minut.

1.7 Předpokládaný počet účastníků a upřesnění cílové skupiny

Předpokládaný počet účastníků je 25–30 žáků. Cílovou skupinou jsou žáci 3.–5. ročníků základní školy.

1.8 Metody a způsoby realizace

Princip zážitkové pedagogiky

Náš kurz je postaven na principech zážitkové pedagogiky, jejíž hlavní myšlenkou je propojit při učení prožitek a emoce. Pokud při určité činnosti prožijeme silnou emoci, budeme si událost více pamatovat. Proto žáky vystavujeme různým herním situacím s cílem, abychom je nechali zcela zabrat do dané aktivity a tím u nich vyvolali přirozené reakce, emoce a prožívání (Drahanská a kol., 2011).

Herní situace či simulace jsou sice jenom „jako“, ale pocity, reakce a prožívání žáků jsou skutečné. A pokud se žák dostane v budoucnu do podobné situace, může těžit z již prožité zkušenosti. (Ukažme si příklad: Žák na kurzu před všemi svými spolužáky popisuje svůj výrobek. Při prezentaci může zažívat nervozitu, nejistotu, zjišťuje, že ve stresu nenachází vhodná slova apod. Nebo naopak má před prezentací obavy, ale pak zjistí, že byly zbytečné. Při reflexi má možnost zpětně se za svými pocity ohlédnout, zamyslet se, získat na svůj projev zpětný pohled od spolužáků. Zanedlouho může být žák vybrán, aby prezentoval projekt své třídy před učitelským sborem. A bude moct čerpat ze své již prožité zkušenosti – prezentace před třídou.)

Terminologické zastavení

V literatuře o zážitkové pedagogice se často dočtete o „zážitku, prožitku a zkušenosti“. Pojďme si ukázat, jaký jsou mezi těmito pojmy rozdíly a jak spolu souvisejí. Základní pomůckou nám může být časová posloupnost.

Jirásek uvádí: „...jestliže právě teď v daném přítomném okamžiku a momentu něco zakouším,“ tak se hovoří o PROŽITKU. V případě, že „...se vracíme k prožité události ve vzpomínce či v reflexi,“ tak hovoříme o ZÁŽITKU. Konečně s odstupem času se může ze zážitku, zejména pod vlivem vědomého ohlédnutí a analýzy, stát ZKUŠENOST.

Drahanská popisuje souvislost mezi prožitkem, zážitkem a zkušeností následovně: „Pokud něco plně prožíváme, málokdy od toho máme ve stejné chvíli také patřičný odstup. Teprve po čase se stane z prožitku zážitek, kterému přiřazujeme hodnocením nejrůznější kvality na škále libosti či nelibosti. Význam i hodnocení zážitků se v čase navíc může měnit. To, co nám připadalo jako nejhorší zážitek života, můžeme později vnímat jako velký přínos do našeho osobního rozvoje. A tak se postupně ze zážitků stávají zkušenosti.“

Metoda zážitkové pedagogiky

Metoda zážitkové pedagogiky je postavena na třech pilířích: ZÁMĚR – PROGRAM – REFLEXE (Drahanská).

1. ZÁMĚR

Záměr nám slouží k ujasnění, co děláme, pro koho a co chceme, aby účastníci zažili. Důležitou součástí záměru je formulování cílů celého programu / kurzu.

2. PROGRAM

V programové části dochází k realizaci záměru. Hovoříme o tzv. programových prostředcích, které dávají záměru reálnou podobu. Zde můžeme použít širokou škálu metod, her, aktivit, simulací. Autor kurzu či programu se zde stává „kuchařem“, který musí dobře vážit, jaký ingredienci kdy použije. Neméně důležitá je i forma zadání. Program je pouze prostředkem a ne cílem.

3. REFLEXE

Po realizaci daného programu, hry či aktivity dochází k ohlédnutí – reflexi za prožitým. V tuto chvíli dochází k přerodu prožitků na zkušenost. V reflexi žáci zjišťují a odpovídají si na otázky: Proč jsme danou hru či aktivitu hráli? Co jsme to vlastně prožili? Jaké jsme tím získali zkušenosti a jak tyto zkušenosti souvisí s naším reálným životem? Jinými slovy se v reflexi snažíme dojít k výstupům celého učebního procesu.

Použitá a doporučená literatura k zážitkové pedagogice:

Slejšková, Lucie. *Škola zážitkem*. Praha: Prázdninová škola Lipnice, 2011.

Drahanská, Petra. *Učení prožitkem*. Račice: Petra Drahanská, 2020.

Jirásek, Ivo. *Zážitková pedagogika*. Praha: Portál, 2019.

Další metodický popis:

- Důležité je více sledovat proces než samotný cíl aktivity. To, zda se podařilo dosáhnout stanoveného cíle aktivity, či zda se jí podařilo zrealizovat, není tak podstatné. Podstatnější je důsledná reflexe kroků, které skupina či jednotlivci během aktivity udělali.

- Na závěr metodiky jsme vložili tzv. vzpruhy. Jsou to drobné aktivizující hry, které doporučujeme zařadit, pokud jsou žáci unavení či ztrácí pozornost.

Během ověřování se nám osvědčila varianta programu s přespáním ve škole. Společně strávený čas, kdy žáci nemají řízený program, přispívá ke stmelení skupiny a ke společným zážitkům. Rizikem, které je potřeba zohlednit, je větší míra únavy žáků druhý den, právě kvůli přespávání ve škole. Je proto nutné do programu zařadit více aktivizujících krátkých her, tzv. vzpruh.

Při tvorbě programu jsme vycházeli z našich mnohaletých zkušeností, které jsme v CEDU – Centru pro demokratické učení, o. p. s. načerpali jako lektoři, a které se opírají o literaturu, jejíž seznam pro další inspiraci uvádíme v příloze.

1.9 Obsah – přehled tematických bloků a podrobný přehled témat programu a jejich anotace včetně dílčí hodinové dotace

Tematický blok č. 1 (Seznamování, poznávání sebe sama a ostatních spolužáků) – 4 hod.

Cílem tohoto bloku je úspěšně zahájit program, představit pravidla spolupráce a časovou organizaci. Také tematizujeme název programu „Táhneme za jeden provaz“ a zařazujeme aktivity, které slouží k vzájemnému poznávání žáků.

Téma č. 1 (Organizační náležitosti a společné naladění) – 2 hod.

První téma je věnováno celkovému zahájení programu a zvědomování názvu kurzu. Po přivítání žáků, vysvětlení pravidel chování a představení časového harmonogramu kurzu je první blok ukončen tím, že žáci říkají své asociace, které si spojují s úslovím „Táhneme za jeden provaz“.

Seznam aktivit:

- Přivítání – 0,5 hod.

- Vzpruha (hra „Masér“)
- Pravidla – 0,25 hod.
- Vzpruha (hra „Elektrika“)
- Organizace programu – 0,25 hod.
- Rychlé představení lektorů a programu – 0,5 hod.
- Rozbor názvu programu – 0,25 hod.
- Vzpruha (hra „Tsunami“)
- Hra „Lavina“ – 0,25 hod.

Téma č. 2 (Poznávání sebe sama a ostatních spolužáků) – 2 hod.

V tomto bloku se věnujeme aktivitám, které umožňují poznat nové spolužáky nebo lépe poznat například sousedku/sousedu z lavice, o které/m si myslím, že ji/ho už znám velmi dobře. V poslední řadě se žáci díky poznávacím aktivitám dozví i něco o sobě samotných.

Seznam aktivit:

- Hra „Varianta mého jména“ – 0,5 hod.
- Hra „Kdo dřív?!“ – 0,5 hod.
- Hra „Televizní hvězda“ – 0,5 hod.
- Hra „Předpovídání“ – 0,5 hod.

Tematický blok č. 2 (Řešení problematických situací, kooperační aktivity) – 4 hod.

Blok začínáme rychlou energickou vzpruhou. Následuje soubor aktivit zaměřených na skupinovou spolupráci, kdy se skupina musí radit o společné strategii.

Téma č. 1 (Řešení problematických situací a kooperační aktivity) – 3 hod.

Program zahajujeme rychlou „vzpruhou“ a následují aktivity zaměřené na skupinovou spolupráci a koordinaci, v nichž je kladen důraz na společnou domluvu a strategii při řešení daných úkolů.

Seznam aktivit:

- Hra „Stonožka“ – 0,5 hod.
- Hra „Fazole“ – 0,5 hod.
- Hra „Sobolí šlacha“ – 0,5 hod.
- Hra „Vodní elektrárna“ – 0,5 hod.

- Slackline – 0,5 hod.
- Hra „Uzel“ – 0,5 hod.

Téma č. 2 (Reflexe aktivit a kurzu) – 1 hod.

Na závěr tohoto bloku uspořádáme společnou reflexi.

Seznam aktivit:

- Reflexe kooperačních aktivit – 0,5 hod.

Celodenní program se uzavírá společným ohlédnutím za prvním dnem kurzu.

Seznam aktivit:

- Reflexe prvního dne kurzu – 0,5 hod.

Tematický blok č. 3 (Konflikt a hledání empatie) – 4 hod.

Po úvodním ohlédnutí, které slouží k rychlému zmapování situace, začneme s tématem konfliktu. Žáci zažijí modelovou (moderovanou) konfliktní situaci a pak mají pojmenovat, co si pod konfliktem představují a zda může mít konflikt i pozitivní dopad. Dále se zabýváme pocity žáků v konfliktních situacích, druhy konfliktů a jaké způsoby chování nám mohou pomoci konflikt vyřešit. Tento blok je zakončen aktivitou, která žákům představuje téma empatie.

Téma č. 1 (Konflikt) – 3 hod.

Stěžejní aktivitou tohoto tématu je pojmenovat pocity, které zažíváme v konfliktních situacích. Jako pomůcku k této aktivitě používáme karty ze stolní hry DIXIT.

Seznam aktivit:

- Ranní ohlédnutí – 0,25 hod.
- Formulace vlastního názoru – 0,25 hod.
- Co je konflikt? – 0,25 hod.
- Co si o tom myslím já? – 0,5 hod.
- Mé pocity v konfliktu – 1 hod.
- Druhy konfliktu – 0,5 hod.
- Reakce na konflikt – 0,25 hod.

Téma č. 2 (Empatie) – 1 hod.

Skrze hravou aktivitu založenou na pohádce „O třech prasátkách“ přiblížíme žákům téma empatie a vcitování se do pocitů druhých. Žáci si vyzkouší vžít se do role „vlka“ a nahlédnout situaci z jeho perspektivy.

Seznam aktivit:

- Hra „Tři prasátka“ – 1 hod.

Tematický blok č. 4 (Řešení konfliktu a hledání empatie) – 4 hod.

V tomto bloku žáci procvičují řešení konfliktů. V poslední části se díky aktivitě „Stavění společného místa“ vrátíme k názvu kurzu „Táhneme za jeden provaz“. Následuje reflexe dne a celého programu.

Téma č. 1 (Řešení konfliktu a empatie) – 2 hod.

Zde ukazujeme žákům tři způsoby, kterými obvykle končí konflikty. Žáci posléze opakovaně přehrávají stejnou scénku se třemi rozdílnými konci, podle způsobů řešení konfliktu. Při aktivitě „Nosorožec“ žáci zjistí, že stejnou událost můžeme každý vidět a interpretovat jinak.

Seznam aktivit:

- Řešení konfliktu – 1 hod.
- Hra „Nosorožec“ a jiný úhel pohledu – 1 hod.

Téma č. 2 (Táhneme za jeden provaz a reflexe programu) – 2 hod.

Zde zařazujeme aktivitu, která má velký vliv na stmelení skupiny. Vracíme se tak také k sousloví „Táhneme za jeden provaz“. Následuje reflexe dne a celého programu.

Seznam aktivit:

- Stavba společného místa – 1 hod.
- Reflexe programu – 1 hod.

1.10 Materiální a technické zabezpečení

K realizaci programu jsou potřeba tyto pomůcky: 1x balík flipchartových papírů, 4x fixy na flipchart, 4x sada barevných fixů, propiska v počtu žáků, 2x žlutá lepicí páska, lano 15–20 m, karty z deskové hry DIXIT, nafukovací balonky v počtu žáků + 10 ks, provázek, 4x nůžky, listy papíru A4 v počtu žáků + 10 ks, dřevěné kostky v počtu žáků x 10, 4x houba na mytí, 4x kýbl na vodu, 1x velký lavor, 4x šátek na oči

1.11 Plánované místo konání

Kurz jsme realizovali ve škole. Je ovšem realizovatelný i mimo školní prostory, např. na škole v přírodě. Jednotlivé programové části se také mohou realizovat během vyučovacích hodin, na lyžařském výcviku, školním výletu, třídní akci apod.

1.12 Způsob realizace programu v období po ukončení projektu

Realizace programu je průběžně vyhodnocována za pomoci externího evaluátora, který prostřednictvím strukturovaných rozhovorů sbírá podněty, zpětnou vazbu a další data od účastníků, didaktických konzultantů, lektorů a členů realizačního týmu. Počítáme s tím, že po ukončení realizace projektu proběhne na základě vyhodnocení těchto různorodých dat celková detailní evaluace programu, včetně zaměření se na to, jak tento program školám dále nabízet.

1.13 Kalkulace předpokládaných nákladů na realizaci programu po ukončení projektu

Počet realizátorů/lektorů:

Položka		Předpokládané náklady
Celkové náklady na realizátory/lektory		12 400 Kč
z toho	<i>Hodinová odměna pro 1 realizátora/ lektora včetně odvodů</i>	300 Kč
	<i>Ubytování realizátorů/lektorů</i>	1 400 Kč
	<i>Stravování a doprava realizátorů/lektorů</i>	1 400 Kč
Náklady na zajištění prostor		0 Kč
Ubytování, stravování a doprava účastníků		0 Kč
z toho	<i>Doprava účastníků</i>	0 Kč
	<i>Stravování a ubytování účastníků</i>	0 Kč
Náklady na učební texty		500 Kč
z toho	<i>Příprava, překlad, autorská práva apod.</i>	0 Kč
	<i>Rozmnožení textů – počet stran:</i>	500 Kč
Režijní náklady		9 600 Kč
z toho	<i>Stravné a doprava organizátorů</i>	0 Kč
	<i>Ubytování organizátorů</i>	0 Kč
	<i>Poštovné, telefony</i>	0 Kč
	<i>Doprava a pronájem techniky</i>	2 000 Kč
	<i>Propagace</i>	0 Kč
	<i>Ostatní náklady</i>	1 000 Kč
	<i>Odměna organizátorům</i>	6 600 Kč
Náklady celkem		22 500 Kč
Poplatek za 1 účastníka		900 Kč

1.14 Odkazy, na kterých je program zveřejněn k volnému využití

www.rvp.cz a <https://cedu.cz>.

Program je k dispozici pod licencí CC BY SA.

Pokud není uvedeno jinak, tak zdrojem použitých obrázků, tabulek ad. v prezentacích a dokumentech je vlastní tvorba autorů programu.

2 Podrobně rozpracovaný obsah programu

V této části nabízíme popis programu tak, jak by ho měli vnímat žáci. Uvádíme zde proto úvodní slova, které by měla při daném tématu zaznít nebo popisujeme, jak by s tématem měli žáci v rámci jednotlivých aktivit pracovat.

2.1 Tematický blok č. 1 (Seznamování, poznávání sebe sama a ostatních spolužáků) – 4 hod.

2.1.1 Téma č. 1 (Společné naladění) – 2 hod.

Milí dobrodruzi,

vítáme vás na kurzu s názvem „Táhneme za jeden provaz“.

Pomocí různých her, aktivit a vzájemného sdílení budeme více poznávat sami sebe i své spolužáky, nahlížet na události z různých úhlů pohledu a podívám se na různé možnosti, jak řešit konflikty.

Nyní si představíme pravidla, která budou platit v průběhu tohoto zážitkového programu a ukážeme si jeho program.

Pravidla

1. Mluví jen jeden.
2. Nasloucháme si.
3. Nešeptáme.
4. Nikdo nemá právo zesměšňovat druhé.
5. Pravidlo „STOP“
6. Plachý jelen
7. Mluvíme k sobě.

Program zážitkového programu „Táhneme za jeden provaz“

1. den

Společné naladění na program

Poznávání sebe sama a svých spolužáků

Řešení problematických situací a kooperační aktivity

Uzavření prvního dne kurzu

Odpoledne

Řešení problematických situací a kooperační aktivity

Uzavření prvního dne

2. den

Konflikt a empatie

Řešení konfliktu a empatie

Táhneme za jeden provaz

Uzavření zážitkového programu

Krátké a rychlé představení sebe sama

Od začátku jsme mluvili hlavně my, učitelé. Nyní budete mluvit vy. Každý prosím řekněte své jméno, jaké je vaše oblíbené jídlo a jaké máte záliby a koníčky.

(...žáci se představují...)

A teď zkuste odpovědět na tyto otázky: Co jste o ostatních již věděli? Co jste naopak nevěděli? Co máte s někým společné?

Název kurzu a jeho význam

Nyní se pojdme blíže seznámit s názvem kurzu. Náš kurz se jmenuje: TÁHNEME ZA JEDEN PROVAZ.

Co všechno vás napadá, když se řekne: „Táhneme za jeden provaz“? Kdy jste zažili, že se táhlo za jeden provaz? Kdy jste naopak zažili, že se za jeden provaz netáhlo? Jak se táhne za jeden provaz ve vaší třídě?

Lavina

Zatím jsme o táhání za jeden provaz jen mluvili. Pojdme si to teď vyzkoušet na vlastní kůži.

Vaším úkolem je proběhnout vyznačenou trasu, a to tímto způsobem: Nejdříve poběží vyznačenou trasou první člen vaší skupiny, po doběhnutí vezme za ruku druhého spolužáka a běží trasu spolu, pak vezmou za ruku třetího člena skupiny a tak dále, až se přidáte všichni a společně za ruku proběhnete vyznačenou trasu.

(...po aktivitě následuje chvíle odpočinku...)

Teď zkuste trasu proběhnout stejným způsobem, ale naopak: nejdříve poběžíte všichni a postupně se budete odpojovat, až zbude poslední člen skupiny, který vyznačenou trasu proběhne.

(...po aktivitě následuje reflexe...)

Pojďme odpovědět na otázky:

- *Kdo se cítí vyčerpaně?*
- *Jakou jste měli strategii?*
- *Táhli jste při této hře za jeden provaz? Kdy? Kde?*

2.1.2 Téma č. 2 (Poznávání sebe sama a ostatních spolužáků) – 2. hod.

Budeme se věnovat aktivitám, které nám umožní poznat nové spolužáky nebo do větší hloubky poznat souseda z lavice. V neposlední řadě se dozvíme i něco nového sami o sobě.

Varianty mého jména

Své jméno si nevybíráme, dávají nám ho rodiče. V rodinném kruhu nebo v partě kamarádů nás mohou blízcí lidé oslovovat různými variantami našeho jména, které jsou nám příjemné. Jinde by nám stejné oslovení mohlo být nepříjemné.

Vaším úkolem je nyní napsat všechny varianty vašeho jména a v jakém prostředí jste takto oslovováni. Nakonec si řekneme, jak se budeme oslovovat během kurzu, aby nám to bylo příjemné.

(Každý žák dostane pracovní list s touto tabulkou.)

Varianty mého jména	Kde jsem takto oslovován/a
<u>Během tohoto zážitkového programu chci být oslovován/a</u>	

Pojďme odpovědět na otázky:

- *Jaká varianta jména vás u ostatních překvapila?*
- *Setkali jste se někdy s tím, že vám nebo někomu ve vašem okolí vadilo konkrétní oslovení a vedlo to k tomu, že jste vy nebo ten jiný člověk nechtěli s ostatními „táhnout za jeden provaz“?*

Kdo dřív?!

Vaším úkolem bude ptát se spolužáků a najít, kdo splňuje popis v jednotlivých políčkách tabulky. Ptejte se kohokoliv z přítomných dobrodruhů. Kdo nejrychleji vyplní tabulku, vyhrává.

(Každý žák dostane kopii následující tabulky.)

JMÉNO: ...umí zahrát písničku na hudební nástroj.	JMÉNO: ...v životě přečetl/a alespoň sedm knih.	JMÉNO: ...by si chtěl/a zkusit žít v zahraničí.
JMÉNO: ...pravidelně snídá.	JMÉNO: ...už někdy vylezl/a na horu vyšší než 2000 m. n. m.	JMÉNO: ...by si chtěl/a vyzkoušet život delfína.
JMÉNO: ...dokáže vyjmenovat alespoň tři české prezidenty.	JMÉNO: ...umí zazpívat českou státní hymnu.	JMÉNO: ...má rád/a Vánoce.

Pojďme odpovědět na otázky:

- Jak jste spokojeni s výsledkem?
- Která políčka bylo nejjednodušší vyplnit? Proč myslíte, že to tak bylo?
- Které políčko vám přišlo nejtěžší vyplnit?
- Dozvěděli jste se o nějaké spolužačce nebo spolužákovi něco nového?
- Máte s někým něco společného? Co to je?

Televizní hvězda

Ve dvojici si vyzkoušíte být jednou v roli novináře a jednou v roli televizní hvězdy. Úkolem novináře je s televizní hvězdou udělat rozhovor. Informace získané v rozhovoru pak představíte ostatním. Cílem je, co nejpřesněji představit vaši televizní hvězdu publiku.

1. Vytvořte dvojice.
2. Každý z vás dostane jako pomůcku formulář s otázkami k rozhovoru.
3. Navzájem ve dvojici udělejte rozhovor.
4. Představte svoji TV hvězdu spolužákům.

Rozhovor s televizní hvězdou

Jméno TV hvězdy:	
Její oblíbené...	
jídlo:	pití:
barva:	roční období:
film:	seriál:
den v týdnu:	hudba:
kniha:	časopis:
Libovolná otázka:	

Pojďme odpovědět na otázky:

- Co jste se dozvěděli nového?
- Co vás překvapilo?
- Co jste nevěděli?

Předpovídání

Zahrajeme si na jasnovidce nebo vědmu. To jsou lidé, kteří umí předpovídat budoucnost. Vy budete předpovídat, jak asi odpoví váš spolužák nebo spolužačka.

- 1. Vaším cílem je předpovědět, jestli váš spolužák nebo spolužačka na kladenou otázku odpoví „ano“, nebo „ne“.*
- 2. Vymyslete si na svého spolužáka/spolužačku, sedící po vaší pravé ruce, otázku, na kterou se dá odpovědět „ano“, nebo „ne“.*
- 3. Dříve než dotazovaný spolužák/spolužačka odpoví, ostatní palcem ruky ukáží svou předpověď. ANO = zdvižený palec, NE = palec směřující k zemi.*
- 4. Dotazovaná/ý odpoví na danou otázku nahlas. Kdo předpověděl její/jeho předpověď správně, získává bod.*

Pojďme odpovědět na otázky:

- *Jak jste byli úspěšnější v předpovídání odpovědí?*
- *Podle čeho jste odpovědi předpovídali?*
- *Co jste rozhodně nečekali?*
- *Co jste se dozvěděli nového?*
- *Jaká otázka a u koho byla obtížná k předpovědi?*

2.2 Tematický blok č. 2 (Řešení problematických situací, kooperační aktivity) – 4 hod.

2.2.1 Téma č. 1 (Řešení problematických situací) – 3 hod.

Čeká vás teď několik úkolů, které se dají vyřešit pouze spoluprací. Říká se tomu kooperační hry. Vyslechněte si zadání, poté ve skupině debatujte o nejlepším řešení a pak ho vyzkoušejte. Přejeme vám hodně zdaru!

Stonožka

Když se podíváme na stonožku, tak se nám může zdát, že se pohybuje postupným posouváním jednotlivých částí svého těla. Každý z vás se teď na malou chvíli stane jedním z článků takové stonožky a společně zjistíte, jak jednotlivé části spolupracují.

1. Postavte se do řady.
2. Zde máte každý list papíru A4. Položte ho na zem a stoupněte si na něj. Papír slouží jako meta k přesouvání.
3. Poslední člen ve skupině pošle dopředu, přes své spoluhráče, k prvnímu členovi v řadě svoji metu a ten si na ni přesune. Uvolní tak metu, na které stál a tu obsadí hráč za ním. Tím zase uvolní svoji metu a tak dále, až se takto posune celá skupina. Poté zase poslední člen pošle uvolněnou metu prvnímu členu ve skupině a celý proces se opakuje. Takto se pohybuje stonožka.

Pojďme odpovědět na otázky:

- Jaký moment během hry byl pro vás zajímavý?
- Jak bylo obtížné se takto pohybovat vpřed?
- Měli jste ve vaší skupině nějakou domluvu či strategii?
- Byli jste spokojeni se svojí rolí ve skupině?

Fazole

1. Vaším úkolem bude překonat vyznačenou trasu a to tak, že budete mezi sebou držet nafouknuté balónek. Balónek je umístěn na hrudníku prvního člena ve skupině a na zádech spolužáka před ním.
3. Nejdříve si nacvičte, jak překonat danou trasu ve dvojici, čtveřici a osmici.
4. Ideálně to nakonec zvládnete jako jedna velká skupina.

Pojďme odpovědět na otázky:

- Jak probíhalo vaše překonávání dané trasy?
- Věřili jste, že to jako skupina zvládnete? Co bylo nejtěžší?
- Co se vám jako skupině dařilo?

Sobolí šlacha

Hru „Sobolí šlacha“ hrají dvě družstva proti sobě. Vítězí družstvo, které získá během hry nejvíce bodů za obíhání. Členové každého družstva musí spolupracovat a rozdělit si jednotlivé role. Mimochodem – „Sobolí šlacha“ je skutečná a oblíbená hra Eskymáků, kteří se takto zahřívají. Pojďme na to!

1. Vytvořte dvě stejně početné skupiny – družstvo A a družstvo B. Pokud možno, měla by být družstva běžecy vyrovnaná. Poté se domluvte či losujte, které družstvo začne házet „Sobolí šlachou“, neboli švihadlo.

2. Hra začíná tím, že jeden člověk z družstva A zatočí švihadlem 3x nad hlavou a odhodí ho co nejdále. Družstvo A, které házelo švihadlem, vytvoří co nejtěsnější hlouček, a ten, kdo házel, začne hlouček obíhat. Jeden oběh = jeden bod. Body z jednotlivých kol se sčítají. Člověk obíhá své družstvo do té doby, než si družstvo B předá švihadlo od prvního k poslednímu člověku a poslední v řadě opět odhodí „šlachou“ co nejdále.

3. Družstvo B má za úkol běžet co nejrychleji k odhozenému švihadlu. Jakmile k němu dorazí, vytvoří všichni členové družstva řadu a začnou si švihadlo podávat od prvního člověka k poslednímu. Předávání probíhá tak, že jeden člen si protáhne švihadlo mezi nohama, další ho vede nad hlavou. Jakmile „šlacha“ dorazí k poslednímu členovi družstva B, ten „šlachou“ opět 3x zatočí nad hlavou a odhodí ji co nejdále. Tím končí jedno kolo hry. Nyní se role družstev prohodí.

4. Družstvo B, které házelo „šlachou“, vytvoří co nejtěsnější hlouček, a ten, kdo házel, začne tento hlouček obíhat. Družstvo A běží co nejrychleji k odhozenému švihadlu. Jakmile k němu přiběhne, vytvoří řadu a členové družstva si začnou „šlachou“ podávat od prvního k poslednímu člověku, a to střídavě mezi nohama a nad hlavou. Jakmile „šlacha“ doputuje k poslednímu členovi družstva, ten ji vezme, zatočí s ní 3x nad hlavou a odhodí co nejdále.

5. Po skončení hry každé družstvo řekne, kolik získalo bodů (kolikrát se jeho členům podařilo oběhnout hlouček). Vyhrává družstvo, které získalo více bodů (oběhů).

Pojďme odpovědět na otázky:

- Jak se vám dařilo střídat se v házení?
- Jak se vám dařilo dodržovat pravidla?
- Co byste podruhé udělali jinak?
- Co bylo nejtěžší?

Vodní elektrárna

Společnými silami je nutné přepravit co největší množství vody do společného laboru, a to pomocí houby na mytí.

1. Vytvořte dvě stejně početné skupiny. Každá skupina má před sebou kýbl s vodou a houbu na mytí.

2. Ve skupinách se postavte za sebou do řady. První ve skupině namočí houbu do kýblu s vodou a podá ji spodem mezi svými nohama spoluhračovi za ním, ten ji podá spoluhračovi za sebou a tak dále, až houbu dorazí k poslednímu spoluhračovi. Ten s houbou doběhne k laboru, který je společný pro všechny skupiny, a vyždímá z houby co nejvíc vody. Poté běží zpět ke své skupině a podá houbu dopředu prvnímu členovi.

3. Namáčení, podávání a ždímání houby se opakuje až do chvíle, kdy jsou kýbly prázdné.

Pojďme odpovědět na otázky:

- *Jak se vyvíjela spolupráce?*
- *Proč bylo nutné se při této aktivitě chovat ohleduplně? Jak se ohleduplnost projevovala?*
- *Našel se ve vaší skupině někdo, kdo měl dobrý nápad, ale nebyl vyslechnut? Proč?*
- *Bylo důležité se vzájemně poslouchat? Jak se vám to dařilo?*
- *Spolupracovali jste lépe, než při předchozí aktivitě? Proč?*
- *Kdy jste „táhli za jeden provaz“?*

Slackline

Nyní si zkusíte spolupracovat jako jedna velká skupina. Vaším úkolem bude řadit se na židlích podle instrukcí. Při seřazování nesmíte mluvit. Důležité je, aby nikdo z vás nespadol nebo nesestoupil ze židle.

1. *Vytvořte řadu ze židlí. Židli má být tolik, kolik je vás.*
2. *Každý si stoupněte na jednu židli.*
3. *Nyní vám řekneme, podle čeho se máte seřadit.*

Pojďme odpovědět na otázky:

- *Co vám přišlo na této aktivitě náročné?*
- *Sestoupil nebo spadl někdo z vás ze židle? Jak se to stalo?*
- *V jakém momentu jste při aktivitě cítili důvěru?*
- *Co bylo nejtěžší?*
- *Řídil někdo z vás seřazování?*
- *Měl někdo i jinou roli? Jakou?*
- *Co se vám jako skupině dařilo?*

Uzel

Dokážete společně vytvořit uzel na laně? Pojďte to zkusit.

1. *Rozdělte se do dvou skupin.*
2. *Chyťte lano, každá skupina bude držet půlku lana. Uprostřed nechte přibližně 2 metry lana volné – to je prostor na budoucí uzel.*
3. *Nyní zkuste na laně uvázat uzel. Ale pozor, každý z vás se musí po celou dobu vázání uzlu alespoň jednou rukou držet lana.*

Pojďme odpovědět na otázky:

- *Jak se vám dařilo splnit úkol – uvázat společně uzel?*
- *Řídil někdo z vás skupinu?*
- *Měl někdo z vás třeba i dobrý nápad, ale nebyl vyslechnut?*

- *Jak se vám dařilo navzájem si naslouchat?*
- *Jak se vám obecně daří navzájem si ve třídě naslouchat?*

2.2.2 Téma č. 2 (Ohlédnutí za aktivitami a prvním dnem kurzu) – 1 hod.

Milí dobrodruzi, teď se společně ohlédneme za prožitými aktivitami a výzvami, kterými jste prošli. Pojdme si zodpovědět několik otázek:

- 1. Jak se postupně vyvíjela vaše spolupráce?*
- 2. Bylo důležité se vzájemně poslouchat? Jak se vám to dařilo?*
- 3. Našel se ve vaší skupině někdo, kdo měl dobrý nápad a nebyl vyslechnut? Proč tomu tak bylo?*
- 4. Objevovaly se během řešení různých úkolů nějaké role? (Např. vedoucí skupiny, usměřovač, zdroj nápadů apod.)*

Máme za sebou první den programu s názvem „Táhneme za jeden provaz“. Pojdme se ohlédnout a společně si říci, jaký tento den byl pro každého z nás byl. Sedneme si do kruhu a každý může odpovědět, na kolik otázek chce.

Pojdme odpovědět na otázky:

- *Co mě dnes nejvíc překvapilo?*
- *Kdo mě dnes nejvíc překvapil?*
- *Na co bych chtěl/a upozornit?*
- *Komu chci poděkovat?*
- *Čím jsem dnes sám/a sebe překvapil/a?*
- *Odnáším si z dnešního dne nějaké poučení? Jaké?*
- *Čím byl tento den prospěšný pro naši třídu jako celek?*

2.3 Tematický blok č. 3 (Konflikt a hledání empatie) – 4 hod.

2.3.1 Téma č. 1 (Konflikt) – 3 hod.

Dnes se budeme věnovat tématu konfliktu, jeho řešení a empatii. Empatie je schopnost vcítit se do pocitů druhého člověka. Můžeme také říci, že je to schopnost podívat se na věc z jiného úhlu pohledu, než máme my, a hledat pochopení pro jiné řešení nebo odlišný pohled.

Ranní ohlédnutí

Cílem ranního ohlédnutí je zjistit, zda můžeme pomyslně uzavřít předešlý den kurzu a naladit se na ten další.

Pojďme si vzpomenout na aktivity, které jsme včera dělali a odpovíme na otázky: Co mě nejvíce zaujalo? Na co si nejrychleji vzpomenu? Jaká první myšlenka, pocit, vzpomínka mi vyvstane?

Nyní pojdte na škále 0–100 ukázat, kolik máte energie do dnešního dne. Palec dolů = 0, nejméně energie. Palec nahoru = 100, nejvíce energie. Můžete palcem ukázat cokoliv na této škále a tím vyjádřit, kolik energie máte.

Pojďme odpovědět na otázky:

- *Co mě včera nejvíce zaujalo?*
- *Jaká první myšlenka, pocit, vzpomínka mi vyvstane?*
- *Na co si nejrychleji vzpomenu?*
- *Chtěl/a bych se k něčemu ze včerejška ještě vrátit? K nějaké situaci? Někomu něco sdělit?*

Vlastní názor

Vaším úkolem bude vyjádřit svůj názor pouze slovy ANO nebo NE. Vyberte si jednu z těchto odpovědí. Žádná jiná slova nepoužívejte! Můžete ale využít sílu hlasu, gestikulovat rukama, dupat, dělat grimasy na obličej apod.

1. Procházejte se libovolně po třídě nebo ve vyznačeném prostoru a postupně vytvořte dvojice. Každý si najde někoho, kdo si vybral opačnou odpověď. Vytvoří se vždy dvojice, ve kterých vždy jeden říká „ano“ a druhý říká „ne“.

2. Ve dvojici se postavte naproti sobě a začněte opakovat své slovo – „ano“ či „ne“. Pokuste se přesvědčit svého spoluhráče ve dvojici, že právě váš názor je ten správný.

3. Když dá lektor signál, najděte si nového spoluhráče do dvojice.

Pojďme odpovědět na otázky:

- *Jaké jsou vaše první myšlenky po hře?*
- *Jak jste se v roli pevného zastávce a toho, kdo má přesvědčit druhého, cítili?*
- *Vyhovovalo vám, že jste mohli použít pouze jedno slovo?*

- Přesvědčil vás někdo o svém názoru?
- Jaké to pro vás je být s někým v konfliktu? Jak se přitom cítíte?
- Jaké to je někomu do očí opakovat stále to samé?
- Kdo byl obzvláště přesvědčivý? Kdo byl schopen přesvědčit druhé?

Co je konflikt?

Pojďme si říci, co pro každého z nás vlastně znamená konflikt. Jak mu rozumíme?

1. Posadíme se do kruhu. Říkejte vše, co vás napadne, když se řekne „konflikt“. Mohou to být vaše pocity, které jste při konfliktu zažili. Mohou to být myšlenky, které vás při konfliktu napadají. Nic, co řeknete, není špatně. Žádný váš komentář nebudeme kritizovat, ani hodnotit.

2. Vaše komentáře budeme zapisovat na flipchart.

3. Společně vymyslíme, jakou definici by měl pojem „konflikt“ ve slovníku. Doplníme větu: „Konflikt je...“ a společně vymyslíme, jak se dá „konflikt“ popsat.

Pojďme odpovědět na otázky:

- Kdy konflikty vznikají?
- Co konflikty vyvolává?
- Co se musí stát, aby se konflikt vyřešil?
- Co to vlastně znamená „vyřešený konflikt“?

Co si o tom myslím já?

Každý z nás může konflikt vnímat jinak. Někteří z nás ho mohou vnímat jako něco špatného, jiní mohou konflikt chápat jako dobrý. Pojďme se podívat, jak konflikt každý z vás vnímá.

1. Uprostřed třídy je bod nula. Nula znamená, že konflikt nevnímáte ani špatně, ani dobře. Jste takzvaně neutrální. Čím více doleva si stoupnete, tím více vnímáte konflikt jako špatný. Čím více doprava si stoupnete, tím více vnímáte konflikt jako dobrý.

2. Stoupněte si doleva nebo doprava od bodu nula, podle toho každý z vás konflikt vnímá.

3. Kdo chcete, tak svoji volbu popište. Proč stojíte právě na tomto místě?

4. Když vás nějaký názor přesvědčí ke změně vašeho postoje, můžete se libovolně přesunout.

Pojďme odpovědět na otázky:

- Kdo vás svým názorem překvapil?
- O kom jste si mysleli, že bude stát jinde?
- Co vás překvapilo?

Mé pocity při konfliktu

Konflikt v nás může vyvolávat různé pocity. Teď si vezmeme na pomoc obrázkové karty a budeme se snažit své pocity popsat.

- 1. Sedneme si všichni do kruhu.*
- 2. Na zemi jsou obrázkové karty ze hry DIXIT. Vezměte si každý jednu nebo dvě karty, které nejlépe vyjadřují vaše pocity při konfliktu.*
- 3. Nyní se rozdělíme na několik skupin přibližně po pěti členech. Ve skupině každý popište své pocity a proč jste si vybrali danou kartu (karty).*
- 4. Vrátime se do společného kruhu. Položte svou kartu (karty) před sebe. Kdo chce, může si prohlédnout karty ostatních a někoho se zeptat, proč si vybral právě kartu (karty).*

Pojďme odpovědět na otázky:

- Čím byla tato aktivita pro vás zajímavá?
- Co jste se dozvěděli nového? Překvapujícího?
- Co jste nečekali? Co jste zjistili?

Druhy konfliktů

Řekneme si, jaké jsou druhy konfliktů. Poté budeme přehrávat krátké scénky a vaším úkolem bude rozhodnout, o jaký druh konfliktu se v dané scénce jedná.

1. Druhy konfliktů:

- A) Vnitřní – Když se sami nemůžeme rozhodnout.*
- B) Mezi lidmi – Když jsou v konfliktu dvě osoby.*
- C) Ve skupině – Když v rámci jedné skupiny jsou někteří lidé v konfliktu.*
- D) Mezi skupinami – Když je v konfliktu dvě a více různých skupin.*

2. K následujícím scénkám přiřazujte druhy konfliktů:

- Dva kamarádi se nemohou dohodnout, zda půjdou na fotbalový zápas nebo do kina.*
- Člověk v obchodě váhá, zda si má koupit červenou nebo modrou mikinu.*
- Naše třída se má domluvit, jestli na Den dětí půjdeme do bazénu nebo do lanového centra.*
- Naše třída se chce na konci školního roku ve škole dívat na Harryho Pottera, zatímco druhá třída chce pustit Spidermana.*

3. Můžete se spolužákem či ve skupině vymyslet a zahrát vlastní scénku a ostatní budou tipovat, o jaký druh konfliktu jde.

Pojďme odpovědět na otázky:

- *Jaká scénka vás nejvíce překvapila?*
- *Jaké druhy konfliktů znáte ze svého života?*
- *Co se děje při vnitřním konfliktu?*
- *Jaký druh konfliktu nejčastěji zažíváte?*

Jak reagujeme na konflikt?

Každý z nás reaguje na konflikt jinak. V následující aktivitě budete zjišťovat, jak na konflikt nejčastěji reagujete právě vy.

- 1. V každém rohu a uprostřed třídy je papír s popisem určité reakce na konflikt (celkem 5 tipů reakcí).*
- 2. Všechna místa obejděte a přečtěte si, jak se jednotlivé reakce na konflikt jmenují a jaký je jejich projev (jak se při dané reakci chováme).*
- 3. Stoupněte si na místo s popisem reakce, která je nejbližší tomu, jak vy reagujete na konflikt.*

Pět základních reakcí na konflikt

- 1) Únik – Děláme, jako by konflikt neexistoval nebo se nás netýkal. Způsoby chování při úniku jsou různé – mlčení, fantazijní představy, ignorování.
- 2) Přizpůsobení – Někdo na nás útočí, vadí nám to, ale nedáváme nic znát a s agresorem spíše souhlasíme.
- 3) Buď, (a)nebo (kdo z koho) – Ke konfliktu se stavíme čelem, nenecháme si nic líbit, jdeme do přímé konfrontace.
- 4) Dohoda / spolupráce – S druhou stranou se domluvíme tak, že z dohody panuje oboustranně dobrý pocit.
- 5) Kompromis – Aby se konflikt vyřešil, vzdáme se části svých požadavků a jsme ochotni udělat ústupky.

Pojďme odpovědět na otázky:

- *Co vás překvapilo?*
- *Kdo vás překvapil?*
- *S kým byste (ne)čekali, že (ne)budete mít shodu v tom, jak se při konfliktu chováte?*

2.3.2 Téma č. 2 (Empatie) – 1 hod.

Tři prasátka

Empatie znamená vcítit se do pocitů druhého, podívat se na věc jeho očima a snažit se pochopit jeho jednání. Nejspíš znáte pohádku O třech prasátkách. Ale zamysleli jste se někdy nad tím, že ji vlastně známe jen z pohledu prasátek, a nikoliv vlka?

1. Zkuste shrnout příběh pohádky O třech prasátkách.
2. Přečteme si celý příběh z pohledu vlka.

Pohádka O třech prasátkách z pohledu vlka

„Dovolte, abych se představil a vyprávěl vám jeden příběh tak, jak se skutečně stal. Jsem vlk a starám se o les a louky v jeho okolí. Snažím se vše udržovat v čistotě a v bezpečí.

Jednoho dne jsem z lesa vynášel pytlácká oka, aby se do nich žádný z mých zvířecích přátel nechytil. A co nevidím! Tři prasátka, která vždy žila spokojeně se svojí mamkou v jejím domečku, sbírají materiál na stavbu přístřešků. Trochu mě to překvapilo, ale ne zas tolik. Říkal jsem si už nějakou dobu, že jsou prasátka dost stará, že by mohla žít sama. Jen jsem si tedy nebyl u dvou z nich jistý, jak si zvládnou postavit vlastní domek. Z těch třech prasátek bylo totiž jen jedno pracovitě a svědomitě. Jeho dva bratři byli dost líní a ve všem se spoléhali na maminku nebo právě na bratra.

Sešel jsem z vrchu lesa do údolí, kde si prasátka začínala stavět své domečky, a nabídl svou pomoc při nošení materiálu a stavbě příbytku. Prasátka mě pozdravila a mou pomoc uvítala.

První prasátko mi řeklo, abych mu pomohl nanosít velké množství slámy z přilehlé louky. Namítl jsem, že sláma je málo odolná proti větru, který v údolí často fouká, a že bych doporučil postavit si domek z něčeho pevnějšího. Jinak hrozí domečku i prasátku odfouknutí. Prasátko se začalo smát a říkalo, abych nebyl strašpytel a ničeho se nebál. A také že se mu nechce nosit nic těžkého. Nu, je to přeci jen jeho domek, řekl jsem si, tak jsem pomohl se slámou a zanedlouho slaměný domek stál.

Druhé prasátko mi řeklo, abych mu pomohl nanosít bahno z nedaleké řeky, která teče mezi lesem a údolím. Namítl jsem, že bahno sice vyschne, ale když se zvedne hladina řeky a přijde povodeň, tak se domek rozpustí a prasátku hrozí utopení. Prasátko se začalo smát a říkalo, abych nebyl strašpytel a ničeho se nebál. Ani jemu se nechtělo tahat s něčím těžkým. Nu, přeci jen je to jeho domek, řekl jsem si, tak jsem mu pomohl nanosít bahno z řeky a zanedlouho stál domek z bahna.

Třetí prasátko mi řeklo, abych mu pomohl nanosít cihly, trámy a střešní tašky. Prasátku jsem pomohl a říkal jsem si, že tento poctivě postavený domek něco vydrží. Po práci jsme si dali s prasátkem oběd a já mu vyprávěl, z čeho si postavili domek jeho dva bratři. Spráskl ruce a poprosil mě, abych jeho bratry varoval, kdyby se zvedl vítr nebo přišla povodeň. Z vyvýšeného lesa do údolí vidím přeci jen lépe než on. Věděl jsem, že domky jeho bratrů nejsou příliš pevné, a tak jsem případné varování před nebezpečím slíbil.

Nedávno jsem pracoval v lese. Odklízím zrovna odpadky po turistech, když v tom přijde velká bouřka. Zvedl se vítr a začalo silně pršet. Hned mi bylo jasné, jaké nebezpečí hrozí prasátku ve slaměném domku, prasátku v hliněném domku a že bouřka prověří i domek třetího prasátka.

Rozběhl jsem se k domku prvního prasátka. Vítr hrozivě foukal, větve stromů se mohutně ohýbaly. Pelášil jsem, co jsem mohl. Ale pozdě! Vítr byl rychlejší. Na vlastní oči jsem viděl, jak se celý domek ze slámy silou větru nadzvedl a zmizel i s prasátkem v černých mracích.

Nejednou začalo prudce pršet. Zvedla se hladina řeky, proudy vody tekly všude, kam jsem se podíval. Pelášil jsem, co jsem mohl k druhému prasátku. Ale pozdě! Velká vlna byla rychlejší. Na vlastní oči jsem viděl, jak voda spláchlá hliněný domek i s prasátkem.

Hladina řeky se začala nepříjemně zvedat. Sám jsem měl vodu až k bradě. Z posledních sil jsem doplaval k prasátku, které mělo domek z cihel a trámů. Prasátko mě vidělo a ukazovalo mi, abych se dostal k němu domu přes komín. Vyškrábal jsem se tedy na střechu a skočil rychle do komína. Ale jejda!

Prasátko si neuvědomilo, že vaří v krbu vodu na večeři. Popálil jsem se a z úleku zase vyskočil z komína. Dopadl jsem na velký kmen stromu, na kterém jsem doplul do svého lesa.

A to bylo vše. Bohužel, třetí prasátko nikdy nikomu o své prosbě a naší dohodě neřeklo. Na vítr a povodeň se postupně zapomnělo. Za to se začaly šířit pomluvy, že jsem sfouknul slaměný domek, že jsem zboural hliněný domek, a že jsem obě prasátka snědl. Všichni se mi začali vyhýbat a pro všechny jsem se stal zlým vlkem. Od té doby nemám ani chvíli klidu.“

Pojďme odpovědět na otázky:

- *Jaké jsou vaše první dojmy, pocity, představy?*
- *Jaký jste měli názor na vlka z pohádky O třech prasátkách před přečtením tohoto příběhu?*
- *Když nyní znáte tento příběh, co si o vlkovi myslíte?*
- *Co jste si mysleli o třech prasátkách před přečtením tohoto příběhu?*
- *Co si o nich myslíte teď?*
- *Stalo se vám někdy, že jste změnili názor na nějakou situaci poté, co jste vyslechli názor jiné osoby?*

2.4 Tematický blok č. 4 (Řešení konfliktu a hledání empatie) – 4 hod.

2.4.1 Téma č. 1 (Řešení konfliktu) – 2 hod.

Ukážeme si, jak se dají řešit konflikty. Konflikt má v podstatě tři varianty řešení podle toho, v jaké pozici skončí obě strany sporu:

- 1) vítěz – vítěz (Nastal sice konflikt, ale obě strany odchází spokojené, bez pocitu křivdy.)
- 2) vítěz – poražený (Jedna ze stran zvítězila a druhá strana má pocit křivdy.)
- 3) poražený – poražený (Obě strany konfliktu odcházejí s pocitem křivdy.)

Na základě následujících témat nacvičte a sehrajte krátkou scénku, která skončí jednou z variant řešení konfliktu.

Témata ke scénkám pro trénování různých řešení konfliktů

A) Osobní témata: brání věcí druhých bez dovolení; shazování věcí z lavice; předbíhání; brání svačiny; pomlouvání; hádka, kdo má lepší mobil; potřeba jít vždy první; chození v zástupu; hádka o to, kdo půjde první, nebo poslední; strkání; vytahování se; posmívání se kvůli vzhledu (brýle, rovnátka, ...); hádka o kamaráda/kamarádku; výhra/prohra v soutěži při tělocviku

B) Žádost o změnu či požadavek: hudba místo zvonění; sladké jídlo v jídelně; žaluzie do oken; nové počítače do tříd; nové skříňky; lepší nábytek ve třídách; nové interaktivní tabule; více výletů

K tomu, abychom dospěli k řešení „vítěz – vítěz“, tedy aby ani jedna strana neodcházela z konfliktu s křivdou, se dá hodně přispět tím, jak v konfliktu jednáme. Jedním ze způsobů, jak přispět k řešení „vítěz – vítěz“, jsou takzvané „já-výroky“. Jedná se o způsob sdělení, kterým místo útoku na druhého („Ty děláš pořád tohle... A kdybys tohle nedělal/a...“), vyjádříme své pocity ze situace a vysvětlíme své důvody, proč něco žádáme („Mně se nelíbí, když děláš... protože...“) Můžeme navrhnout i to, co bychom chtěli, aby druhý udělal („Chtěl/a bych, abys...“).

Toto je příklad stejné situace, která je popsána různě: (ty-výrok) „To je hrozný, jak pořád křičíš!“, (já-výrok) „Nelíbí se mi, že si pořád křičíš, protože pak neslyším nikoho jiného. A navíc mne z toho brní hlava. Chtěl/a bych, abys zkusil mluvit trochu tišeji. Myslíš, že bys to zkusil?“

Komunikace pomocí „já-výroků“

[1] Já se cítím... [můj pocit], **[2] když ty děláš...** [popis chování druhého], **[3] protože...** [dovysvětlím svůj důvod, proč].

[4] Chtěl/a bych, abys... [vysvětluji, co potřebuji nebo dávám návrh, případně dodám doporučení pro příště].

Zkuste nyní přehrát své scénky znovu, tentokrát s použitím „já-výroků“. Možná vám zprvu budou připadat vaše věty kostrbaté, ale když si zvyknete „já-výroky“ používat, můžete řešit konflikty uspokojivě pro obě strany.

Použitá a doporučená literatura:

Rabiňáková, Dana a Marek Mičienka, ed. *Konflikt, koření života*. 2. vyd. Praha: Partners Czech, 2004.

2.4.2 Téma č. 2 (Táhneme za jeden provaz a reflexe programu) – 2 hod.

Když stejnou situaci zažije více lidí, jejich vyprávění a dojem z ní mohou být zcela rozdílné. Jak je to možné? Pojdme si to ukázat na „Příběhu slepých mužů“.

1. *Poslechněte si příběh.*
2. *Po každém vyprávění slepého muže nakreslete do jednoho čtverce na svém pracovním listu nosorožce podle popisu, který jste právě slyšeli.*
3. *Udělejte galerii výsledných obrázků.*

Příběh slepých mužů

Kamarádilo spolu šest slepých mužů. Jednou se začali hádat o tom, jak vypadá nosorožec. Rozhodli se tedy, že vyrazí do místní zoologické zahrady a každý sám prozkoumá, jak takový nosorožec vypadá.

První slepý muž se přiblížil k nosorožci, zakopl a převálil se přes velké nosorožcové tělo. Měl hned jasno, že nosorožec musí vypadat jako široká a tlustá roura.

Druhý slepý muž vyrazil za nosorožcem a zachytl se jeho velkého rohu. Ejhle, pomyslel si. Nosorožec má podobu velkého kuželu, který je na konci špičatý.

Třetí slepý muž vyrazil k nosorožci, který se právě otáčel. Muž měl nataženou ruku a chytil se jeho ocasu. Zamyslel se a řekl si, že nosorožec vypadá jako tenký had.

Čtvrtý slepý muž se chytil nosorožcovy tlusté nohy, a tak usoudil, že nosorožec vypadá jako mohutný sloup.

Pátý slepý muž se vydal za nosorožcem a ten právě spal. Nahmatal jeho ucho, které začal zkoumat. Podívejme se, nosorožec má podobu velkého srolovaného listu.

Šestý slepý muž nahmatal nosorožcovu oční víčko s dlouhými řasami. Nosorožec několikrát zamrkal a slepého muže ovál svěží proud vzduchu. A mám to, zamyslel se slepý muž, nosorožec má podobu velkého vějíře.

Všichni slepí kamarádi se po nějaké době spolu sešli. Každý z nich začal barvitě popisovat, jak podle nich nosorožec vypadá. Nikdo z nich nechtěl ustoupit ze svého názoru a velmi hlasitě a tvrdohlavě obhajovali svou verzi podoby nosorožce.

A přesto, že každý z nich měl část pravdy, každý z nich se mýlil!

Pojďme odpovědět na otázky:

- *Co vyvolalo nesouhlas mezi slepými muži?*
- *Podle čeho si každý slepý muž vytvořil svou představu?*
- *Které názory byly správné, a které ne?*
- *Jak mohla být tato debata vyřešena?*
- *Co důležitého jste si nyní uvědomili?*

Stavba společného místa

Náš kurz se jmenuje „Táhneme za jeden provaz“. V poslední hře postavíte vaše „společné místo“.

1. Sedneme si do kruhu. Každý z vás dostane několik dřevěných kostek, ze kterých budete stavět vaše „společné místo“.
2. Ve stavění se budete střídat, tak jak sedíte v kruhu vedle sebe.
3. Staví se tak, že vezmete jednu kostku a položíte ji kamkoliv do kruhu. Můžete ji postavit i na kostku někoho jiného nebo vedle kostky někoho jiného.
4. Již postavené kostky nesmíte přemisťovat. Pokud vám nějaké kostka při stavění spadne, tak ji nechte tam, kam dopadla.
5. Po celou dobu stavění se nesmí mluvit, ani vydávat žádné zvuky.

Pojďme odpovědět na otázky:

- Jaké jsou vaše první myšlenky, když se podíváte na vámi postavené místo.
- Napadá vás, jak by se vaše postavené místo mohlo jmenovat?
- Co bylo na postavení společného místa nejtěžší?
- Jaké pro vás bylo stavět bez mluvení?
- V jakém momentu byste bývali chtěli nějakou kostku přesunout?
- Co se vám jako třídě při této aktivitě dařilo?

Ohlédnutí za druhým dnem kurzu a za celým kurzem

Nejdříve se ohlédneme za druhým dnem, a poté za celým kurzem. Pojďme si připomenout, čemu jsme se dnes věnovali a jaké různé aktivity jsme dělali.

Sedneme si do kruhu a budeme si povídat o tom, na jakou aktivitu si vzpomenete, jaký pro vás druhý den byl, co si odnášíte, co jste se dozvěděli...

Každý z vás může se může podělit o kolik chce následujících sdělení:

- Dnes mě nejvíce překvapil/a...
- Chtěl/a bych upozornit na...
- Chci poděkovat za...
- Dnes jsem (jsme) dokázali více, než jsem si myslel/a, a to když...
- Nejvíce mi dnes utkvělo v paměti...

Ohlédnutí za celým kurzem

A) Co jsme se na kurzu naučili

Udělejte dvojice a společně se spolužákem/spolužačkou ve dvojici si řekněte, co jste se na kurzu naučili jako jednotlivci a co jako celá třída.

B) Lodní kufr

Vezměte si papír a tužku a napište 5 věcí, které byste si zabalili do kufru, kdybyste věděli, že na tomto kurzu máte zůstat celý jeden rok. (Jídlo, pití, oblečení a přístřeší můžete vynechat, to vše zde bylo zajištěno.) Poté udělejte dvojice a z 10 věcí, které máte dohromady, vytvořte opět seznam 5 věcí, které byste si vzali oba společně.

C) Přítel

Zamyslete se každý pro sebe, kdo vás během kurzu nejpozitivněji překvapil, nebo koho se vám podařilo více poznat.

D) Nejzajímavější program či zážitek

Vzpomeňte si, jaký program či zážitek vám nejvíce utkvěl v paměti. Kdo chce, může to říct nahlas a vysvětlit ostatním svůj důvod.

E) Návrat domů

Sdělte ostatním, na co se nejvíce těšíte domů.

3 Metodická část

Metodický úvod

Tento program s názvem „Táhneme za jeden provaz“ je dvoudenní (2 x 8 vyučovacích hodin) a má tři hlavní cíle:

1. Účastníci programu se mezi sebou lépe poznají a otevřou se odlišným názorům a chování.
2. Účastníci programu díky zážitkovým aktivitám kriticky porozumí sami sobě.
3. Účastníci programu posílí dovednosti empatie a řešení konfliktů.

Tyto cíle jsme rozpracovali do tematických bloků, jednotlivých témat a aktivit. V níže uvedeném textu vám chceme představit koncepci programu a práci s cíli programu.

Celková koncepce programu

1. den programu

První část prvního dne věnujeme úvodu do tématu programu, „naladění“ žáků na sebe navzájem a hlubšímu seznamování. V druhé části dne pokračujeme skupinovými a kooperačními aktivitami, při kterých se účastníci dále navzájem poznávají, ale zároveň již při řešení úkolů vystupují jako skupina.

Úvod kurzu má především přispět k tomu, aby se účastníci cítili bezpečně. Hned na začátku vysvětlíme název „Táhneme za jeden provaz“ a představíme časový harmonogram. Domluvíme se také na pravidlech komunikace, které budeme během kurzu dodržovat, aby byl zachován bezpečný prostor během společných diskusí.

Skupinové a kooperační aktivity jsou postaveny na principu spolupráce celé skupiny. Sám jednotlivec cíl aktivity nevyřeší. Skupina se tak musí domluvit, jak daného cíle společně dosáhne. To skrývá dva hlavní úkoly, které účastníci rychle odhalí – jak se domluvit a jak spolupracovat. Jak se skupině domluva a spolupráce probíráme následně při reflexi po každé kooperační aktivitě. Společně zkoumáváme, co během aktivity fungovalo a co nikoliv, co se má příště zlepšit a na co se má každý zaměřit. Celkově jsou v kooperačních aktivitách naplňovány dva hlavní cíle programu: lepší poznání účastníků mezi sebou a větší otevřenost k odlišným názorům a chování. A dále: „Žáci díky zážitkovým aktivitám kriticky porozumí sami sobě.“

2. den programu

Druhý den programu věnujeme především tématům konfliktu a empatie. Žáci zažijí modelovou konfliktní situaci, pojmenují, co si pod konfliktem představují a diskutují o tom, zda konflikt může mít i pozitivní dopad. Dále se zabýváme pocity žáků v konfliktních situacích, druhy konfliktů a typy chování, které pomáhají konflikty řešit. První část druhého dne je ukončen aktivitou, která žákům představuje téma empatie.

Program pak pokračuje tím, že se žáci řeší konflikt a dívají se na situaci očima druhého, čímž je téma empatie dále rozvíjeno.

Celkově se druhý den programu věnuje naplnění cíle: „Posílení dovednosti empatie a řešení konfliktu.“

Na závěr je zařazena společná kooperativní aktivita, která umocňuje název programu „Táhneme za jeden provaz“. Při této závěrečné aktivitě mohou využít veškeré dovednosti, které během programu získali.

Ještě několik slov k programu:

- Rádi bychom upozornili na to, že jednotlivá témata či aktivity je možné využívat i při běžném vyučování. V metodických poznámkách v metodické části uvádíme možnosti využití jednotlivých aktivit.

- Na konci metodiky uvádíme tzv. vzpruhy. Jsou to drobné hry, které doporučujeme využít, když žáci ztrácí pozornost nebo jsou unavení. Vzpruhy také zařazujeme mezi jednotlivé části programu. Necháváme však na vašem pedagogickém citu a na dynamice skupiny, zda je bude nutné využít, či nikoliv.

- Kooperační aktivity doporučujeme realizovat venku či v tělocvičně. Osvědčilo se nám, že střídat prostředí, kde program probíhá, alespoň v rámci školy, má velmi pozitivní vliv na motivaci a aktivitu žáků.

- Pokud budete program realizovat s přespáním ve škole, je možné, že budou ráno žáci unavenější než obvykle. Počítejte s tím a zařaďte do programu více vzpruh.

- Na konci metodiky naleznete dvě aktivity týkající se konfliktu, které můžete v metodickém bloku 3 zaměnit s aktivitou „Reakce na konflikt“ a „Řešení konfliktu“. V aktivitě „Řešení konfliktu“ můžete místo hraní scének využít aktivitu „Mezci“, která vede ke stejnému cíli – ukázat žákům schéma řešení „vítěz – vítěz“, „poražený – poražený“ a „vítěz – poražený“.

- Terminologické ujasnění: V programu používáme pojem „lektor“ pro zadavatele aktivit. Je to myšleno jako synonymum pro pedagogického pracovníka či pracovníci.

1. Pro realizaci programu je důležitá:

- část 1.9 (obsah) – Zde najdete časovou náročnost jednotlivých tematických bloků, témat a programů.

- část 3 (metodika) – Zde najdete podrobně popsané programy.

- část 5 (soubor metodických materiálů pro realizátory) – Zde najdete přílohy k metodické části 3.

2. Legenda pro část 3 (metodika):

- **Cíle aktivity** vám pomohou při reflexi po aktivitě. K těmto cílům směřujte hlavní část reflexe.

- **Prostředí** je nejčastěji uváděno jako školní třída. Programy jsou ovšem dobře proveditelné i venku.

- **Legenda** vám pomůže při uvádění programů.

- **Průběh** je podrobně popsáný průběh aktivity.

- V **reflexi** najdete, jaké otázky žákům pokládat po skončení jednotlivých aktivit. Jedním z cílů celého tohoto celého kurzu je naučit žáky základům reflexe. Poté, co jim vysvětlíte, o co v reflexi jde (Tematický blok č. 2 – Úvod do reflexe), nechte žáky, aby se zamysleli nad vlastními otázkami k reflexi a aby to zdůvodnili. Nechte žáky, aby otázky k reflexi vymýšleli společně a tím si téma reflexe stále zvědomovali.

- **Metodické poznámky** – Zde najdete varianty zadání či realizace, případně upozornění, na co si dát pozor.

- **Klíčové kompetence** popisují, jakou klíčovou kompetenci daná aktivita rozvíjí.

- **Inspirační zdroje** – Zde uvádíme použitou a doporučenou literaturu.

3.1 Metodický blok č. 1 (Seznamování, poznávání sebe sama a ostatních spolužáků) – 4 hod.

3.1.1 Téma č. 1 (Organizační náležitosti, společné naladění)

Přivítání žáků, rozdání jmenovek a seznámení s názvem kurzu

Cíle: Žáci si nadepíší jmenovky.

Žáci se seznámí s programem kurzu.

Žáci se seznámí s komunikačními pravidly na kurzu.

Prostředí: školní třída, židle jsou v kruhovém uspořádání

Čas na přípravu: 5 min.

Čas na aktivitu: 0,5 hod.

Počet lektorů: Všichni přítomní

Pomůcky: fixy, flipchartové papíry, nadepsaný flip. papír s názvem kurzu „Táhneme za jeden provaz“, SMM č. 1 – Program kurzu

Legenda: *Milí žáci, vítáme vás na zážitkovém programu, který má název: „Táhneme za jeden provaz“.*

Průběh:

1. Žáci vcházejí do třídy a sedají si na připravené židle.
2. Přivítáme je, ukážeme na flip. papír s názvem programu, který nahlas přečteme.
3. Představíme žákům program a harmonogram.

Metodická poznámka:

1. Místnost, ve které program probíhá, jsou židle uspořádány do kruhu.
2. Je potřeba mít připravené jmenovky pro všechny žáky i učitele, popřípadě lektory.
3. V místnosti máme na viditelném místě a velkým písmem uvedený název programu „Táhneme za jeden provaz“.
4. Je potřeba mít připravený flip. papír s časovým harmonogramem.
5. Název programu „Táhneme za jeden provaz“ je důležité žákům vysvětlit a zdůrazňovat. Nápis by měl být po celou dobu na viditelném místě.

Role lektora: Uspořádá místnost, připraví pomůcky, napíše název a harmonogram na flip. papíry (příp. na tabuli), má úvodní slovo.

Vzpruha: Masér

Cíle: Rychlá aktivizace žáků

Odreagování žáků

Prostředí: školní třída

Čas na přípravu: 0 min.

Čas na aktivitu: 3 min.

Počet lektorů: 1

Pomůcky: Žádné

Legenda: *Když dlouho sedíme, může nás to unavovat. Pojdme sami sebe namasírovat.*

Průběh:

1. Vyzveme žáky, aby si stoupli.

2. Lektor sám na sobě předvádí různé způsoby masáže. Žáci po něm opakují pohyby na vlastním těle: a) protáhnout si ruce do výšky, b) promnout si zápěstí a ruce, c) poplácat si rukama stehna, d) otočit se na patě, e) promasírovat si ramena, f) rychle si mnout dlaně, až se ohřejí a poté si je přiložit na obličej, g) 3–5x vyskočit na místě.

Metodická poznámka:

Varianta – každý žák vymyslí svůj způsob masírování a ostatní ho po něm zopakují.

Role lektora: Uvádí a předvádí aktivitu na vlastním těle.

Inspirační zdroje: Hermochová, Soňa. *Hry do kapsy 9*. Praha: Portál, 2013.

Představení pravidel

Cíle: Žáci se seznámí s pravidly chování během programu.

Prostředí: školní třída

Čas na přípravu: 0 min.

Čas na aktivitu: 0,25 hod.

Počet lektorů: 1

Pomůcky:

1. Vytisknutá pravidla. SMM č. 2 – Pravidla na zážitkovém programu

2. Pravidla vyvěšená na viditelném místě (napsaná na flip. papíře či na tabuli).

Průběh:

Seznámení s pravidly. Lektor představí žákům pravidla chování a komunikace během programu. Pravidla napsaná jsou v heslech (vyznačeno tučně) na flip. papíře nebo tabuli. Lektor každé pravidlo vysvětlí.

Pravidla:

- 1) Mluví jen jeden** (Nebudeme se překřikovat, vždy mluví pouze jeden člověk, jinak se informace ztrácí.)
- 2) Nasloucháme si** (Když někdo mluví, neděláme nic jiného – nekreslíme si, nebavíme se se sousedem apod.)
- 3) Nešeptáme** (Říkáme vše nahlas, nešuškáme si ve dvou – ostatní se necítí dobře, když neví, o čem nebo o kom si dva šeptající povídají.)
- 4) Nikdo nemá právo zesměšňovat druhé** (Potřebujeme se ve skupině všichni cítit bezpečně.)
- 5) Pravidlo STOP** (Když je někomu určitá situace či aktivita nepříjemná, nemusí se jí zúčastnit a nemusí vysvětlovat proč.)
- 6) Plachý jelen** (Když komukoliv připadá, že je během programu příliš hluku, udělá gesto „plachého jelena“ – zvedne jednu ruku, na palec položí ukazováček a prostředníček, zatímco prsteníček a malíček zdvihne. Všichni ostatní musí gesto zopakovat a přestat mluvit nebo vydávat jakékoliv zvuky. Když se celá skupina ztiší, dáme ruce dolů a můžeme pokračovat v činnosti.)
- 7) Mluvíme k sobě** (Při reflexích se oslovujeme se jménem, mluvíme k sobě, ne o sobě. Místo „Rád bych ocenil Radku...“, říkáme „Chtěl bych tě, Radko, ocenit...“.)

Metodická poznámka:

1. Možná vás překvapí, že si pravidla chování nevytvářejí samotní žáci. Je to proto, že my jako lektoři či učitelé jsme zodpovědní za bezpečnost ve skupině během aktivit i mimo ně. A tato pravidla mají bezpečnost zajišťovat. Proto je do programu přinášíme hotové. Doporučujeme pravidla napsat na flip. papír nebo na tabuli a mít je vyvěšená na viditelném místě v hlavní místnosti, kde se program koná.
2. Pokud při aktivitě nebo reflexi dojde na vysmívání se druhým nebo konkrétnímu žákovi, je nutné aktivitu či reflexi zastavit a zjistit příčinu.
3. Některé aktivity nebo témata mohou být pro určité žáky velmi citlivé. Z tohoto důvodu zavádíme „pravidlo STOP“ – kdo se v určité situaci či aktivitě necítí dobře, nemusí se jí aktivně účastnit. (Může být místo toho v roli pozorovatele, hlídače pravidel, časomíry apod.) Při zavádění „pravidla STOP“ je také důležité sdělit, že pokud žák toto pravidlo využije, nemusí uvádět důvod, pokud nechce.
4. Při reflexích dbejte na to, aby žáci mluvili k dotyčné osobě, nikoliv o dotyčné osobě. Žáci jsou zvyklí říkat: „Rád bych ocenil Radku, protože mě překvapila, jak byla v řešení úkolu rychlá.“ Tak se mluví o někom, ale ne k němu. Vedťe žáky k tomu, aby mluvili k sobě. Například: „Chtěl bych tě, Radko, ocenit, jak jsi byla v řešení úkolu rychlá.“

Role lektora: Vysvětlí pravidla.

Rozvoj klíčových kompetencí: k učení, sociální a personální, občanská

Reflexe: Jaké pravidlo vás nejvíce překvapuje? Jak se cítíte, když vidíte, že někdo šeptá a dívá se na přítom na vás?

Vzpruha: Električka

Cíle: Rychlá aktivizace žáků

Odreagování žáků

Prostředí: školní třída

Čas na přípravu: 0 min.

Počet lektorů: 1

Pomůcky: žádné

Legenda: *Zahrajeme si teď jednu rychlou hříčku, abychom udrželi pozornost a měli energii na další aktivitu. Budeme se přitom držet za ruce, protože se učíme spolupracovat a „táhnout za jeden provaz“.*

Průběh:

1. Žáci sedí v kruhu.
2. Všichni se chytou za ruce.
3. Cílem je, aby celým kruhem „projela električka“ – električka se předává zmáčknutím dlaně.
4. Lektor „vyšle električku“ – sousedovi po své pravici nebo levici jemně zmáčkne dlaň a ten předá signál dál atd.

Metodická poznámka:

Upozorněte žáky, aby dlaně mačkali jen jemně. Hra se může hrát i ve stoje.

Role lektora: Vysvětlí aktivitu, zapojí se do hry (vysílá elektrický signál).

Reflexe: Není potřeba, případně jen rychlá otázka: Čím to je, že se nám električka občas někde ztratila?

Inspirační zdroje: Kolektiv autorů. *Soubor aktivit*. Praha: Gemini, 2013.

Rychlé představení každého žáka

Cíle: Každý žák promluví.

Aktivita je na straně žáků.

Prostředí: školní třída

Čas na přípravu: 0 min.

Čas na aktivitu: 0,5 hod.

Počet lektorů: 1

Pomůcky: žádné

Legenda: *Od začátku jsme mluvili hlavně my lektori. Nyní budete mluvit vy. Řekněte prosím každý své jméno, jaké je vaše oblíbené jídlo a jaké máte koníčky.*

Průběh:

1. Skupina sedí v kruhu. Na flip. papíře je napsané: „jméno – oblíbené jídlo – koníčky“
2. Žáci dostanou asi půl minuty na rozmyšlení.
3. Lektor odpoví za sebe a pak pošle slovo po směru hodinových ručiček. Postupně se v kruhu všichni představují.

Metodická poznámka:

Pobízejte k rychlému představení. Jinak hrozí, že se aktivita časově protáhne. Hlavním cílem je, aby hovořili žáci a navzájem se představili.

Rozvoj klíčových kompetencí: sociální a personální, občanská

Role lektora: Pobízí ke stručnosti a ráznosti.

Reflexe: Co vás nejvíce zaujalo z toho, co jste slyšeli? Co máte s někým společné?

Lavina

Cíle: Žáci si uvědomí název vzdělávacího programu „Táhneme za jeden provaz“.

Žáci zvolí vhodnou strategii.

Prostředí: školní třída / venku

Čas na přípravu: 0 min.

Čas na aktivitu: 0,25 hod.

Počet lektorů: 1

Pomůcky: lano na vyznačení začátku trasy, 6x šátek (nebo předmět na vyznačení konce trasy)

Legenda: *Název našeho programu je „Táhneme za jeden provaz“. Zatím jsme o něm spíše mluvili. Pojdme si teď sami na sobě zažít, co to vlastně znamená.*

Průběh:

1. Lektor vymezí začátek a konec trasy. Začátek je vymezen lanem a konec šátkem, vzdálenost mezi nimi je cca 8 metrů.
2. Rozdělíme žáky do menších skupin po 4–5 členech. Všechny skupiny se postaví na start. Naproti svému postavení má každá skupina ve vzdálenosti cca 8 metrů šátkem vyznačený svůj otáčecí bod.

3. Cílem aktivity je to, aby celá skupina oběhla vyznačenou trasu. Nejdříve běží první člen skupiny, když doběhne zpět ke skupině, vezme za ruku druhého člena a běží spolu, když doběhnou, přiberou třetího ze skupiny atd., až se postupně „nabalí“ celá skupina a oběhne trasu společně.

4. Další variantou je postupné odpojování. Nejdříve celá skupina oběhne vyznačenou trasu, pak se jeden člen odpojí, zmenšená skupina opět běží celou trasu, pak se odpojí další člen atd., až běží sám poslední člen.

5. Celá třída se spojí absolvuje trasu nejdřív s připojováním a pak s odpojováním.

Metodická poznámka:

Podle fyzické zdatnosti žáků dávejte dostatečné přestávky mezi variantami aktivity.

Nechte žákům dostatečný prostor, aby zvolili vhodnou strategii (v jakém pořadí budou vysílat členy na trasu).

Rozvoj klíčových kompetencí: k řešení problémů, sociální a personální, komunikativní

Role lektora: Vyznačí trasu, obchází skupiny, komunikuje se skupinami.

Reflexe:

Jedním slovem popište, jak se po aktivitě „Lavina“ cítíte...

Zvedněte ruku, kdo se cítí hodně vyčerpaný, středně vyčerpaný a kdo má sil na rozdávání?

Co podle vás bylo během hry nejzajímavější, co stojí za to si zapamatovat?

Podle čeho jste volili pořadí, v jakém budete vybíhat na trasu?

Jak se při této aktivitě projevil název programu „Táhneme za jeden provaz“?

Inspirační zdroje: Hermochová, Soňa. *Nejlepší hry do kapsy*. Praha: Portál, 2013.

Vzpruha: Tsunami

Cíle: Rychlá aktivizace žáků

Prostředí: školní třída

Čas na přípravu: 0 min.

Počet lektorů: 1

Pomůcky: žádné

Legenda: *Teď jsme dlouho přemýšleli, tak se pojďme trochu rozhýbat.*

Průběh:

1. Žáci sedí v kruhu.

2. Lektor zahájí „vlnu tsunami“ – postupně si každý stoupne s rukama nad hlavou a zase si sedne. Soused po levici si začne stoupat, když si žák před ním sedá. Takto se obří vlna posouvá v kruhu dál.

Role lektora: Vysvětlí pravidla a zapojuje se do aktivity.

Inspirační zdroje: Kaplan, Aleš, Dušan Bartůněk a Jan Neuman. *Skáče, běháme a hrajeme si*. Praha: Portál, 2015.

Rozbor názvu programu

Cíle: Žáci pojmenují své představy o tom, co znamená „Táhnout za jeden provaz“.

Prostředí: školní třída

Čas na přípravu: 0 min.

Čas na aktivitu: 0,25 hod.

Počet lektorů: 1

Pomůcky: flip. papír, fixy

Legenda: „Táhnout za jeden provaz“... co si pod tím představujete?

Průběh:

1. Žáci odpovídají po kruhu na otázku, co si představují pod heslem: „Táhnout za jeden provaz“. Mohou také vyprávět, zda zažili nějakou situaci, která by se dala takto označit. Varianta může být i negativní: „Zažili jste situaci, kdy se za jeden provaz netáhlo? Kdy?“
2. Lektor zapisuje komentáře žáků na flip. papír.
3. Výstupy na flip. papíře vylepte na zeď. Můžete se k nim vrátit v závěrečné reflexi celého programu.

Metodická poznámka:

Je možné žáky rozdělit na dvě skupiny. Každá skupina by měla své postřehy zapisovat a následně představit ostatním.

Rozvoj klíčových kompetencí: komunikativní

Role lektora: Podněcuje k odpovědím.

Reflexe: Jaká věta vás nejvíce zaujala? Co vás překvapilo?

3.1.2 Téma č. 2 (Poznávání sebe sama a ostatních spolužáků)

Varianty mého jména

Cíle: Žák sdělí ostatním, jaká varianta jeho jména je mu příjemná a jak chce, aby mu ostatní říkali.

Prostředí: místnost

Čas na přípravu: 0 min.

Čas na aktivitu: 0,5 hod.

Počet lektorů: 1

Pomůcky: papíry A4 v počtu žáků, propisky v počtu žáků, SMM č. 3 – Varianty mého jména

Legenda: *Své jméno si nevybíráme, dávají nám ho rodiče. V rodinném kruhu nebo v partě kamarádů nás mohou blízcí lidé oslovovat různými variantami našeho jména, které jsou nám příjemné, ale mezi jinými lidmi by nám to bylo nepříjemné. Vaším úkolem je nyní napsat všechny varianty vašeho jména a v jakém prostředí jste takto oslovováni. Nakonec si řekneme, jak chceme, abychom byli oslovováni zde.*

Průběh:

1. Lektor vysvětlí zadání a rozdá papíry a tužky.
2. Každý postupně přečte varianty svého jména, které si zapsal. A nakonec sdělí, jak chce být oslovován během tohoto programu.

Metodická poznámka:

Záměrem k zařazení této aktivity je zkušenost, že používání přezdivek a komolení jmen přispívá k častým konfliktům ve školních třídách.

Pozor na bezpečí ve skupině. Pokud se objeví posměšky nebo úšklebky, ihned aktivitu zastavte a situaci řešte.

Připomeňte pravidlo STOP.

Rozvoj klíčové kompetence: sociální a personální

Role lektora: Zapojuje se.

Reflexe:

Jaká varianta jména vás překvapila?

Setkali jste se někdy s tím, že vám nebo někomu z okolí vadilo konkrétní oslovení a mohlo to vést k tomu, že jste netáhli za jeden provaz?

Inspirační zdroje: Šimanovský, Zdeněk a Barbora Šimanovská. *Hry pro zdravý rozvoj osobnosti*. Praha: Portál, 2014.

Kdo dřív?!

Cíle: Žáci se vzájemně lépe poznají.

Prostředí: místnost

Čas na přípravu: 0 min.

Čas na aktivitu: 0,5 hod.

Počet lektorů: 1

Pomůcky: SMM č. 4 – „Kdo dřív?!“

Legenda: *Ted' vás možná překvapí, kolik toho o svých spolužácích ještě nevíte.*

Průběh:

1. Lektor rozdává papíry s tabulkami a vysvětlí úkol: co nejrychleji získat odpovědi na všechny otázky v tabulce. Komu se povede dotazník vyplnit, vykřikne „hotovo“ a sedne si na svou židli. Pravidlo: jednoho člověka se mohou ptát vždy jen na jednu otázku. U jedné otázky může být víc odpovědí (více jmen).

2. Žáci se pohybují po místnosti, navzájem se vyptávají na otázky a vyplňují dotazník.

Metodická poznámka:

Nechte žáky společně vymyslet vlastní otázky do tabulky a zahrajte „Kdo dřív?!“ vícekrát s novými otázkami. Případně nechte žáky vymyslet otázky na jiné cílové skupiny – rodiče a učitele. Pozor na časté porušování pravidel – nejčastěji žáci píšou jméno někoho, kdo nesplňuje daná kritéria.

Rozvoj klíčových kompetencí: k řešení problémů, sociální a personální, komunikativní

Role lektora: Vysvětluje aktivitu, vede reflexi.

Reflexe:

Jak jste spokojeni se výsledkem?

Která políčka bylo nejjednodušší vyplnit? Proč?

Které políčko vám přišlo nejtěžší vyplnit?

Dozvěděli jste se o někom něco nového?

Máte s někým něco společného? Co to je?

Inspirační zdroje: V základním principu aktivity jsme se inspirovali u Šímanovský, Zdeněk a Barbora Šímanovská. *Hry pro zdravý rozvoj osobnosti*. Praha: Portál, 2014.

Televizní hvězda

Cíle: Žáci získají nové informace o svých spolužácích.

Prostředí: místnost

Čas na přípravu: 10 min.

Čas na aktivitu: 0,5 hod.

Počet lektorů: 1

Pomůcky: SMM č. 5 – Rozhovor s televizní hvězdou

Legenda: Budeme pokračovat ve vzájemném poznávání a budeme se dozvídat o sobě další informace.

Průběh:

1. Lektor rozdává vytisknuté formuláře „Rozhovor s televizní hvězdou“.

2. Vyzve žáky, aby vytvořili dvojice.
3. Žáci ve dvojicích vedou rozhovory a vyplňují pracovní list. Nejdříve se jeden z dvojice ptá druhého na všechny otázky, a poté si role vymění. (cca 10 min.)
4. Lektor vyzve dobrovolníky, kteří budou hrát moderátory a televizní hvězdy.
5. Dvojice představí informace ze svých formulářů ostatním. Domluví se, kdo z dvojice bude moderátor a kdo televizní hvězda. Moderátor představí televizní hvězdu divákům a začne podle vyplněného formuláře číst (představovat), co má hvězda oblíbeného. Poté si role vymění.
6. Zazní otázka: Co jsme se o ostatních dozvěděli nového?

Metodická poznámka:

1. Připomeňte pravidlo STOP.
2. Čas na aktivitu je 60 minut. Nechce prezentovat tolik dvojic, kolik se dobrovolně přihlásí.
3. Proložte aktivitu některou ze vzpruh, které najdete v závěru metodiky.
4. Doporučujeme, abyste se jako lektori zapojili do aktivity a představili se jako první. Ukažte žákům formu představování, přehrávejte a vložte do scény humor. Budete tak žáky motivovat.
5. Připomeňte žákům, že je důležité, aby v roli moderátora udržovali s diváky oční kontakt.
6. Vybídněte žáky, aby vytvořili dvojice se spolužáky/spolužačkami, se kterými nepřijdou moc často do kontaktu, nebo s někým, kdo je pro ně nový.
7. Ve formuláři je prostor na „libovolné otázky“ – moderátor je může využít pro libovolný dotaz na televizní hvězdu.

Rozvoj klíčových kompetencí: komunikativní

Role lektora: Vysvětlí aktivitu, aktivně se zapojí.

Reflexe: Co jsme se dozvěděli nového? Co vás překvapilo? Co jste nevěděli?

Inspirační zdroje: Zelinová, Milota. *Hry pro rozvoj emocí a komunikace*. Praha: Portál, 2011.

Předpovídání

Cíle: Žáci na základě své znalosti spolužáka posoudí svoji odpověď.

Žáci se dozvědí více o svých spolužácích.

Žáci porovnají navzájem své odpovědi.

Prostředí: místnost

Čas na přípravu: 0 min.

Čas na aktivitu: 0,5 hod.

Počet lektorů: 1

Pomůcky: žádné

Legenda: *Ted' se ukáže, kdo z vás toho ví o svých spolužácích nejlíp.*

Průběh:

1. Lektor vysvětlí úkol: předpovídat odpovědi ostatních na kladené otázky.
2. Lektor vysvětlí, co to je uzavřená otázka, tedy taková, na kterou se dá odpovědět ANO nebo NE, a uvede několik příkladů. (Např. „Hraje Honza rád fotbal?“, „Má Adéla ráda tancování?“)
3. Každý žák vymyslí uzavřenou otázku pro svého spolužáka po pravé ruce. Otázku položí spolužákovi nahlas a ten si na ni v duchu odpoví. Ostatní spolužáci se pokusí postupně předpovědět jeho odpověď a ukáží palcem svoji domněnku (ANO = zdvižený palec, NE = palec k zemi).
4. Dotazovaný spolužák řekne svoji odpověď nahlas.
5. Za správně předpovězenou odpověď získává každý jeden bod. Na konci aktivity každý sdělí, kolik získal bodů.

Metodická poznámka:

Když se všichni v kruhu vystřídají, můžeme otočit směr kladení otázek.

Otázky nemusí jít po kruhu, můžete zvolit náhodné střídání.

Metodou brainstormingu můžete s žáky společně vymyslet zásobník otázek a napsat je na tabuli. Případně můžete žáky rozdělit do skupin po 4 členech a zadat jim, aby napsali na papír své otázky a poté otázky ze všech skupin přepsat na tabuli.

Rozvoj klíčových kompetencí: komunikativní, k řešení problému

Role lektora: Pomáhá žákům vymýšlet otázky. Vysvětlí rozdíl mezi otevřenou a uzavřenou otázkou.

Reflexe:

Jak jste byli v odhalování odpovědí úspěšnější?

Podle čeho jste odpověď předpovídali?

Co jste rozhodně nečekali?

Co jste se dozvěděli nového?

Jaká otázka a u koho byla obtížná k řešení?

Inspirační zdroje: Zelinová, Milota. *Hry pro rozvoj emocí a komunikace*. Praha: Portál, 2011.

3.2 Metodický blok č. 2 (Řešení problematických situací, kooperativní aktivity) – 4 hod.

3.2.1 Téma č. 1 (Řešení problematických situací a kooperační aktivity)

Stonožka

Cíle: Žáci rozvíjejí spolupráci.

Žáci se domlouvají na společné strategii.

Prostředí: školní třída; venku

Čas na přípravu: 0 min.

Čas na aktivitu: 0,5 hod.

Počet lektorů: 1

Pomůcky: pro každého žáka list papíru A4

Legenda: *Když se podíváme na stonožku, tak se nám může zdát, že se pohybuje tak, že postupně posouvá jednotlivé části svého těla. Každý z vás se teď na malou chvíli stane jedním z článků takové stonožky a společně zjistíte, jak jednotlivé části spolupracují.*

Průběh:

1. Lektor rozdělí žáky do skupin po 5–6 členech a vyzve je, aby ve skupinách vytvořili řadu.
2. Každý žák dostane list papíru A4 a stoupne si na něj. Žáci, kteří stojí poslední v řadě dané skupiny, dostanou do ruky ještě jeden list papíru. Každá skupina má tak o papír více, než je počet jejích členů. Listy papíru slouží jako mety, po kterých se jednotliví členové skupiny pohybují.
3. Lektor vyznačí začátek a konec trasy. Úkolem každé skupiny je co nejrychleji dorazit na konec trasy.
4. Pohyb ve skupině je zajištěn postupným obsazováním uvolněných listů papírů a jejich posouvání prvnímu členu ve skupině.
5. Po povelu „start“ pošle poslední člen ve skupině list dopředu prvnímu členovi. Ten jej položí před sebe a stoupne si na něj. Tím se uvolní list papíru, na kterém stál. Druhý v řadě si stoupne na takto uvolněný papír a jeho volný list obsadí třetí člen v řadě, až se takto posune celá skupina a jedno místo vždy dopředu. Poslední člen v řadě pošle svůj uvolněný list papíru opět prvnímu členu a celý postup se opakuje.

Metodická poznámka:

1. Ve třídě se mohou jednotlivé skupiny pohybovat po kruhu.
2. Postupně můžete spojovat jednotlivé skupiny ve větší celky, až spojíte celou třídu.
3. Nechte žákům prostor pro druhé opakování trasy a vyzvěte je, aby se chvíli zamysleli, co by mohli nyní udělat jinak – jak změnit svoji strategii.
4. Varianty – soutěž na rychlost (kdo jako první dosáhne konce trasy); soutěž na plynulost; skupina se pohybuje pozpátku.

Rozvoj klíčových kompetencí: k řešení problémů, sociální a personální, komunikativní

Role lektora: Vysvětluje pravidla a vede reflexi aktivity.

Reflexe:

Jaký byl pro vás zajímavý moment z této hry?

Jak obtížné bylo se takto pohybovat vpřed?

Měli jste ve vaší skupině nějakou domluvu či strategii?

Byli jste spokojeni se svou rolí ve skupině?

Inspirační zdroje: Hermochová, Soňa. *Nejlepší hry do kapsy*. Praha: Portál, 2003.

Fazole

Cíle: Žáci rozvíjejí spolupráci.

Žáci se domlouvají na společné strategii.

Prostředí: třída nebo venku

Čas na přípravu: 0 min.

Čas na aktivitu: 0,5 hod.

Počet lektorů: 1

Pomůcky: nafukovací balonky, provázek, nůžky

Legenda: *Přichází okamžik, kdy se ukáže, nakolik umíte táhnout za jeden provaz.*

Průběh:

1. Lektor rozdělí žáky do dvojic.
2. Každý žák dostane nafukovací balónek, který si nafoukne a zaváže jeho konec.
3. První z dvojice si nyní přitiskne nafouknutý balónek na hrudník a druhý se k balonku přitiskne zády. Dvojice si takto vyzkouší pohybovat a překonat několik metrů.
4. Lektor vyznačí trasu cca 10–15 metrů dlouhou. Trasu překonávají dvojice, poté čtveřice, osmice až postupně zapojíme celou třídu.

Metodická poznámka:

1. Ve třídě mohou žáci překonávat kruhovou trasu. Školní aktovky se dají použít jako přirozené překážky – např. kameny v řece.
2. Motivujte žáky výzvou, že cílem je, aby se zvládla takto pohybovat celá třída.
3. Mějte v zásobě dostatečné množství nafukovacích balonků.

Rozvoj klíčových kompetencí: k řešení problémů, sociální a personální, komunikativní

Reflexe:

Jak se vám dařilo pohybovat se s fazolí – balonkem mezi vámi?

Co takový pohyb od vás a od ostatních vyžadoval?

Na co jste museli dávat pozor?

Vyskytli se během aktivity nějaké humorné momenty? Jaké?

Měli jste při větším počtu osob již nějakou strategii? Jakou?

Inspirační zdroje: Hermochová, Soňa. *Nejlepší hry do kapsy*. Praha: Portál, 2003.

Skupinové a kooperační aktivity

Kooperační aktivity zaměřené na spolupráci, komunikaci a rozdělení rolí ve skupině.

Cíle: Žáci spolupracují ve skupině na řešení neobvyklých a problémových situací.

Žáci pojmenují své místo ve skupině.

Žáci analyzují příčiny úspěchu či neúspěchu při řešení úkolů.

Žáci pojmenují skupinové role.

Prostředí: venku nebo v tělocvičně

Čas na přípravu: 10 min.

Počet lektorů: na každou skupinu jeden lektor

Pomůcky: viz jednotlivý popis aktivit

Metodická poznámka:

1. Lektor je v roli průvodce. Zásadně neradí skupině, jak má úkol vyřešit. Sleduje proces řešení a vede reflexi.

2. Žáci často při reflexi odpovídají, že budou příště lépe spolupracovat a komunikovat. Vedte žáky k pojmenování konkrétního chování, při kterém se spolupráce či komunikace projevila.

Rozvoj klíčových kompetencí: k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální

Role lektora: Neradí skupině s řešením. Je v roli zadavatele úkolu. Po skončení úkolu vede reflexi.

Sobolí šlacha

Cíle: Žáci trénují spolupráci.

Žáci si rozdělí role, které jsou klíčové pro zvládnutí úkolu.

Prostředí: venku

Čas na přípravu: 0 min.

Čas na aktivitu: 0,5 hod.

Počet lektorů: 1

Pomůcky: lano nebo švihadlo

Legenda: *Toto je oblíbená hra Eskymáků, když se potřebují zahřát...*

Průběh: Jedná se o hru na víc jednotlivých kol. V průběhu jednoho kola hry provádí každé družstvo jiné úkony. Cílem hry je získat co nejvíce oběhů = bodů.

1. Lektor rozdělí žáky do dvou skupin. Los určí, které družstvo začne házet švihadlem.

2. Hra začíná tím, že jeden člověk z družstva A zatočí švihadlem 3x nad hlavou a odhodí ho co nejdále. Družstvo A, které házelo švihadlem, vytvoří co nejtěsnější hlouček, a ten, kdo házel, začne hlouček obíhat. Jeden oběh = jeden bod. Body z jednotlivých kol se sčítají. Člověk obíhá své družstvo do té doby, než si družstvo B předá švihadlo od prvního k poslednímu člověku a poslední v řadě opět odhodí „šlachu“ co nejdále.

3. Družstvo B má za úkol běžet co nejrychleji k odhozenému švihadlu. Jakmile k němu dorazí, vytvoří všichni členové družstva řadu a začnou si švihadlo podávat od prvního člověka k poslednímu. Předávání probíhá tak, že jeden člen si protáhne švihadlo mezi nohama, další ho vede nad hlavou. Jakmile „šlacha“ dorazí k poslednímu členovi družstva B, ten „šlachou“ opět 3x zatočí nad hlavou a odhodí ji co nejdále. Tím končí jedno kolo hry.

4. Nyní se role družstev prohodí.

5. Družstvo B, které házelo „šlachou“, vytvoří co nejtěsnější hlouček, a ten, kdo házel, začne tento hlouček obíhat.

6. Družstvo A běží co nejrychleji k odhozenému švihadlu. Jakmile k němu přiběhne, vytvoří řadu a členové družstva si začnou „šlachu“ podávat od prvního k poslednímu člověku, a to střídavě mezi nohama a nad hlavou. Jakmile „šlacha“ doputuje k poslednímu členovi družstva, ten ji vezme, zatočí s ní 3x nad hlavou a odhodí co nejdále.

7. Po skončení hry každé družstvo řekne, kolik získalo bodů (kolikrát se jeho členům podařilo oběhnout hlouček). Vyhrává družstvo, které získalo více bodů (oběhů).

Metodická poznámka:

1. Upozorněte žáky, ať lano se nehází do nepřístupných míst (za plot, na střeche, na strom).
2. Vyzvěte žáky, ať si ve skupině zvolí, kdo bude počítat oběhy a tedy body.
3. Body za jednotlivá kola se sčítají. Vyhrává družstvo, které má po skončení hry více bodů – oběhů.
4. Aby měly obě skupiny stejné podmínky, musíte hru ukončit v momentě, kdy obíhá ta skupina, která běžela v prvním kole pro lano (nezačínala v prvním kole obíhat, ale běžela pro lano).
5. Zdůrazněte, že se žáci musí střídat v odhazování lana.

Rozvoj klíčových kompetencí: k řešení problémů, sociální a personální, komunikativní

Role lektora: Zadává hru, hlídá pravidla.

Reflexe:

Jak se vám dařilo střídat si místo házejícího?

Jak se vám dařilo dodržovat pravidla?

Co byste nyní udělali jinak?

Co bylo nejtěžší?

Inspirační zdroje: Vecheta, Vladimír. *Outdoor aktivity: 50 aktivit pro trénink, školení i zábavu*. Brno: Computer Press, 2009.

Vodní elektrárna

Cíle: Žáci se domluví na řešení úkolu.

Žáci pojmenují role, které mají ve skupině.

Prostředí: venku

Čas na přípravu: 10 min.

Čas na aktivitu: 0,5 hod.

Počet lektorů: 1

Pomůcky: 4x kýbl na vodu, 1x velký lavor, 4x houba na mytí

Průběh:

1. Lektor rozdělí žáky do čtyři skupin. Žáci si stoupnou do zástupu asi s metrovými rozestupy.
2. První žák v dané skupině dostane houbu na vodu, Před ním stojí kýbl vody. Přibližně 5 metrů od posledních členů skupiny je umístěn jeden společný lavor.
3. Cílem je pomocí houby přepravit co nejvíce vody z kýble do společného lavoru.
4. První žák namočí houbu do vody a spodem, mezi svými nohama, ji podá spolužákovi za ním. Druhý člen ve skupině podá houbu dalšímu atd., až se houba postupně dostane k poslednímu členovi ve skupině. Ten doběhne k lavoru a vyždímá do něj z houby co nejvíce vody.
5. Když vyždímá poslední žák houbu do lavoru, doběhne zpět k prvnímu členovi a předá mu houbu. Celý proces se opakuje.
6. Hra končí, když se lavor naplní vodou nebo když jsou kýbly prázdné.

Metodická poznámka:

1. Upozorněte žáky, že budou opatrnější a ohleduplnější při předávání houby, tím méně hrozí, že si namočí oblečení.
2. Pro realizaci aktivity je potřeba mít blízky a dostupný zdroj vody.
3. Dejte žákům prostor, aby si mohli případně vyměnit místa ve skupině.

4. Aktivitu můžete ztížit zvětšením vzdálenosti kýble a latoru od skupiny.
5. Místo houby na mytí můžete vyzkoušet variantu s kelímky na vodu.

Rozvoj klíčových kompetencí: k řešení problémů, sociální a personální, komunikativní

Role lektora: Hlídá dodržování pravidel, povzbuzuje při hře.

Reflexe:

Jak se vyvíjela spolupráce?

Proč je nutné být při této aktivitě ohleduplní? Jak se zde ohleduplnost projevuje?

Našel se ve skupině někdo, kdo měl dobrý nápad, ale nebyl vyslechnut? Proč?

Bylo důležité se vzájemně poslouchat? Jak se vám to dařilo?

Byla vaše spolupráce lepší, než při předchozí aktivitě? Z jakého důvodu?

Kdy jste táhli za jeden provaz?

Inspirační zdroje: Vecheta, Vladimír. *Outdoor aktivity: 50 aktivit pro trénink, školení i zábavu*. Brno: Computer Press, 2009.

Slackline

Cíle: Žáci spolupracují ve skupině na řešení neobvyklých a problémových situací.

Žáci pojmenují své místo ve skupině.

Žáci analyzují příčiny úspěchu či neúspěchu při řešení úkolů.

Žáci pojmenují skupinové role.

Prostředí: třída nebo venku

Čas na přípravu: 5 min.

Čas na aktivitu: 0,5 hod.

Počet lektorů: 1

Pomůcky: židle

Průběh:

1. Žáci připraví židle (počet židlí bude stejný jako počet žáků) a vytvoří z židlí řadu tak, aby se židle dotýkaly.
2. Vyzvěte žáky, aby se každý postavil na jednu židli.
3. Žáci se mají bez mluvení, a aniž by někdo spadl či sestoupil ze židle srovnat podle následujících kritérií: podle výšky (od nejmenšího po největšího), podle délky vlasů, podle vzdálenosti bydliště od školy, podle věku, podle barvy očí.

4. Pokud někdo spadne či sestoupí ze židle, lektor ho ujistí, že se nic neděje a jen zaznamená počet sestoupení. Může také zopakovat stejný úkol (seřazení podle daného kritéria) a motivovat žáky, aby se zkusili seřadit s menším počtem sestoupení ze židle.

Metodická poznámka:

1. Nechte žáky vymyslet vlastní varianty, podle kterých se mají seřadit.
2. Pokud by někdo měl z této aktivity obavu, dejte mu roli časoměřiče. Může měřit, jak rychle se žáci seřadí podle jednotlivých kritérií.

Rozvoj klíčových kompetencí: k řešení problémů, sociální a personální, komunikativní

Role lektora: Vysvětluje pravidla, vede reflexi.

Reflexe:

Co vám přišlo na aktivitě náročné?

Sestoupil někdo z vás ze židle? Jak se to stalo?

V jakém momentu jste při aktivitě cítili důvěru?

Co bylo nejtěžší?

Řídil někdo z vás seřazování?

Měl někdo i jinou roli? Jakou?

Co se vám jako třídě dařilo?

Inspirační zdroje: Vecheta, Vladimír. *Outdoor aktivity: 50 aktivit pro trénink, školení i zábavu*. Brno: Computer Press, 2009.

Uzel

Cíle: Žáci spolupracují ve skupině na řešení neobvyklých a problémových situací.

Žáci pojmenují své místo ve skupině.

Žáci analyzují příčiny úspěchu či neúspěchu při řešení úkolů.

Žáci pojmenují skupinové role.

Prostředí: venku

Čas na přípravu: 0 min.

Čas na aktivitu: 0,5 hod.

Počet lektorů: 1

Pomůcky: lano

Průběh:

1. Lektor rozdělí třídu na dvě skupiny, které se postaví naproti sobě.
2. Mezi skupiny se natáhne lano. Každý žák se musí držet lana alespoň jednou rukou po celou dobu aktivity. Je také důležité, aby uprostřed lana zůstaly cca 2 metry volného místa.
3. Úkolem skupiny je vytvořit uprostřed lana uzel.

Metodická poznámka:

1. Varianta aktivity je následující: Lano se uváže jedním koncem ke sloupu a všichni žáci chytanou lano. Úkolem je opět uvázat na laně uzel.

Rozvoj klíčových kompetencí: k řešení problémů, sociální a personální, komunikativní

Role lektora: Vede reflexi. Pozoruje proces ve skupině.

Reflexe:

Jak jste měli ve vaší skupině rozdělené role (vůdce, brzdič, zdroj nápadů)?

Jak se vyvíjela spolupráce?

Bylo důležité se vzájemně poslouchat? Jak se vám to dařilo?

Našel se ve skupině někdo, kdo měl dobrý nápad, ale nebyl vyslechnut? Proč tomu tak bylo?

Inspirační zdroje: Vecheta, Vladimír. *Outdoor aktivity: 50 aktivit pro trénink, školení i zábavu*. Brno: Computer Press, 2009.

3.2.2 Téma č. 2 (Reflexe aktivit a prvního dne kurzu)

Reflexe celého dne

Cíle: Žáci se ohlédnou za celým dnem programu.

Žáci pojmenují klíčové momenty dne.

Prostředí: školní třída

Čas na přípravu: 5 minut

Čas na aktivitu: 1 hod.

Počet lektorů: Všichni přítomní

Pomůcky: otázky napsané na flip. papíře

Legenda: *Máme za sebou první den programu s názvem „Táhneme za jeden provaz.“ Pojdme seohlédnout zpět na začátek dnešního dne a společně si říci, jaký ten den vlastně pro každého z nás byl.*

Průběh:

1. Lektor vytvoří vhodnou atmosféru (např. ztlumí světla, zapálí svíčky, vytvoří přítmí apod.)

2. Skupina sedí v kruhu. Uprostřed leží na zemi papíry s větami. Lektor může poslat po kruhu „mluvící předmět“ (kdo ho drží, má slovo). Buď může odpovídat postupně každý na všechny otázky, nebo si ten, kdo má slovo, vybere otázku, na kterou chce odpovědět.

Otázky k reflexi prvního dne programu

- 1) Co mě dnes nejvíc překvapilo?
- 2) Kdo mě dnes nejvíc překvapil?
- 3) Na co bych chtěl/a upozornit?
- 4) Komu bych chtěl/a poděkovat?
- 5) Čím jsem dnes sám/a sebe překvapil/a?
- 6) Kdy jsem dnes já nebo naše skupina dokázal/a víc, než jsem si myslel/a?
- 7) Která aktivita mi přišla pro naši třídu nejpřínosnější?
- 8) Co jsem se dnes naučil/a?
- 9) Co jsme se dnes jako třída naučili?

Metodická poznámka: Doporučujeme, abyste žákům stručně připomněli, jak celý den probíhal (zopakujte názvy jednotlivých aktivit). Je důležité vytvořit klidnou atmosféru, která povede ke společnému sdílení.

Rozvoj klíčových kompetencí: k řešení problémů, sociální a personální, komunikativní

Role lektora: Vede reflexi a podněcuje žáky k zamyšlení.

3.3 Metodický blok č. 3 (Konflikt a hledání empatie) – 4 hod.

3.3.1 Téma č. 1 (Konflikt)

Ohlédnutí za předešlým dnem

Cíle: Zjistit, zda v někom nezůstává něco nevyřešeného z předešlého dne.

Zjistit, jaké aktivity žáky zaujaly.

Zjistit, kolik mají žáci energie do začínajícího programu.

Společně se naladit na další část programu.

Prostředí: místnost

Čas na přípravu: 0 min.

Čas na aktivitu: 0,25 hod.

Počet lektorů: Všichni přítomní

Pomůcky: žádné

Legenda: *Než vstoupíme naplno do dnešního dne, pojďme se ještě ohlédnout za tím, co se odehrálo včera.*

Průběh:

1. Lektor připomene všechny aktivity z předešlého dne a položí otázky: Co vás nejvíce zaujalo? Na co si nejrychleji vzpomenete? Jaká první myšlenka, pocit, vzpomínka vám vyvstane?

2. Žáci ukazují na škále 0–100 (0 = nejméně; 100 = nejvíce), kolik mají energie do dnešního dne. Palec dolů znamená nejméně, palec nahoru znamená nejvíce.

Metodická poznámka:

1. Cílem je zjistit momentální naladění žáků, a zda není otevřené nějaké téma z předešlého dne.

Seznam aktivit z prvního dne: Masáž; Pravidla; Elektrika; Rychlé představení sebe sama; Lavina; Tsunami; Varianta mého jména; Kdo dřív?!; TV hvězda; Slackline; Fazole; Kooperační aktivity a Reflexe dne.

Rozvoj klíčových kompetencí: komunikativní

Role lektora: Zjišťuje náladu žáků a mapuje, zda nejsou nezůstávají otevřená nějaká témata z předešlého dne.

Reflexe:

Co mě nejvíce zaujalo?

Na co si nejrychleji vzpomenu?

Jaká vzpomínka na včerejší den mi vyvolá na tváři úsměv?

Vlastní názor

Cíle: Žáci vyjadřují a obhajují svůj názor.

Žáci přesvědčují o svém názoru druhé.

Žáci pojmenují, jaké pocity mají při konfliktu.

Prostředí: místnost / venku

Čas na přípravu: 0 min.

Čas na aktivitu: 0,25 hod.

Počet lektorů: 1

Pomůcky: žádné

Legenda: *Vyzkoušíme si, jaké to je, když jsme pevně přesvědčeni, že máme pravdu a jiný názor nepřijímáme.*

Průběh:

1. Každý žák si zvolí, zda chce vyjadřovat svůj názor slovem ANO či NE.
2. Žáci se libovolně prochází po místnosti a vytvoří dvojice, ve kterých vždy jeden zastává názor ANO, a druhý NE.
3. Žáci se ve dvojici snaží navzájem přesvědčit o svém názoru, ovšem pouze slovy ANO či NE (podle toho, které si vybrali na začátku hry). Jiná slova se nesmí používat a také se navzájem nesmí dotýkat. Svůj „názor“ mohou žáci doprovázet mimikou, gesty, silou hlasu a jinými neverbálními způsoby.
4. Žáci se vymění v dvojicích tak, aby během hry vystřídali cca 5 různých partnerů.

Metodická poznámka:

1. Hra je někdy velmi hlučná. Zkuste ji nepřerušovat a pouze sledovat průběh hry pro následující reflexi.
2. Pro změnu dvojic můžete určit čas (např. 2 minuty) a dát zvukový signál, kdy se mají dvojice vystřídat.
3. Variantou je rozdělit žáky na dvě skupiny, kdy každá skupina představuje zástupce např. fotbalových klubů (Sparta – Slávie), nebo států (Francie – Německo).

Rozvoj klíčových kompetencí: sociální a personální, komunikativní, občanská

Role lektora: Uvádí hru, pozoruje průběh hry, vede reflexi.

Reflexe:

Jaké jsou vaše první myšlenky po hře?

Jak vám bylo v roli pevného zastávce určitého názoru a toho, kdo má přesvědčit druhého?

Nakolik vám vyhovovalo, že jste mohli použít pouze jedno slovo?

Přesvědčil vás někdo o svém názoru?

Jaké to pro vás je být s někým v konfliktu? Jaké při tom máte pocity?

Jaké to je někomu do očí opakovat stále to samé?

Kdo byl obzvlášť přesvědčivý? Kdo byl schopen přesvědčit druhé?

Inspirační zdroje: Šimanovský, Zdeněk. *Hry pro zvládnutí agresivity a neklidu*. Praha: Portál, 2008.

Co je konflikt

Cíle: Žáci pojmenují svoji představu konfliktu.

Prostředí: místnost

Čas na přípravu: 0 min.

Čas na aktivitu: 0,25 hod.

Počet lektorů: 1

Pomůcky: flip. papír, fixy

Legenda: *Pojďme si říct, co si vlastně každý z nás představuje pod slovem „konflikt“?*

Průběh:

1. Žáci sedí v kruhu.

2. Lektor položí otázku: Co je podle vás konflikt? Pro sbírání odpovědí použije metodu brainstormingu – každý může svobodně říci, co ho napadne. Komentáře v této fázi nikdo nekomentuje, ani nehodnotí. Lektor zapisuje, co k tématu zaznívá.

3. Lektor vyzve žáky, aby zkusili ze zapsaných myšlenek vytvořit definici konfliktu. Definice bude začínat: „Konflikt je...“

4. Lektor diskutuje s žáky o těchto otázkách: Kdy konflikty vznikají? Co je vyvolává? Co se musí stát, aby se konflikt vyřešil? Co to vlastně znamená vyřešený konflikt?

Metodická poznámka: Definice konfliktu podle Wikipedie zní: Konflikt (z latinského *confligō, conflictum*) je střet dvou protichůdných snah, myšlenek, potřeb, zájmů, citů, hodnot, jednotlivců, skupin. (zdroj: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Konflikt>)

Rozvoj klíčových kompetencí: k řešení problémů

Role lektora: Vede diskusi.

Reflexe:

Co vás překvapilo?

Co jste se dozvěděli nového?

Inspirační zdroje: Šmejkalová, Radka a Kateřina Schmidová. *Třída v pohodě*. Praha: Scio, 2015.

Co si o tom myslím já?

Cíle: Žáci znázorní své vnímání konfliktu.

Žáci pojmenují pozitiva konfliktu.

Prostředí: místnost

Čas na přípravu: 0 min.

Čas na aktivitu: 0,5 hod.

Počet lektorů: 1

Pomůcky: žádné

Průběh:

I. fáze – zviditelnění názorů

1. Lektor vyznačí ve třídě na zemi škálu od „zcela negativně“ až po „zcela pozitivně“. Vysvětlí, že uprostřed je bod 0.
2. Lektor položí otázku: Zajímalo by mě, jak vnímáte konflikt? Zda negativně, pozitivně, nebo něco mezi tím. A vyzve žáky, aby se postavili na vyznačenou škálu podle toho, jak vnímají konflikt.
3. Lektor se ptá jednotlivých žáků: Jaký názor znázorňuje místo, kde stojíš? Je podle tebe konflikt pozitivní, nebo negativní, nebo něco mezi? Proč sis toto místo zvolil/a?
4. Pokud někoho přesvědčí názor jiného žáka, může se na škále libovolně přesunout.

II. fáze – diskuse nad otázkou:

5. Skupina sedí v kruhu.
6. Lektor se ptá: Zažil někdo z vás, že měl konflikt pozitivní výsledek?

Rozvoj klíčových kompetencí: k řešení problémů, sociální a personální, komunikativní

Role lektora: Moderuje diskusi.

Reflexe: Kdo vás překvapil svým názorem?

Mé pocity při konfliktu

Cíle: Žáci sdělují, jaké jsou jejich pocity v konfliktních situacích.

Prostředí: místnost

Čas na přípravu: 0 min.

Čas na aktivitu: 1 hod.

Počet lektorů: 1

Pomůcky: karty z deskové hry DIXIT

Legenda: Každý z nás jistě zažil nějaký konflikt nebo se konflikt týkal přímo nás. Ted' si budeme povídat tom, jaké pocity při konfliktech máme.

Průběh:

(Pozn. Aktivita má tři fáze: I. výběr karty a rozdělení do skupin; II. práce ve skupinách; III. společné sdílení ve velké skupině.)

I. fáze – výběr karty a rozdělení do skupin

1. Žáci sedí v kruhovém uspořádání a na zemi jsou rozložené karty ze hry.
2. Každý žák si vybere jednu až dvě karty. Lektora k tomu dává pokyn: „Vyberte si takovou kartu, která nejlépe znázorňuje vaše pocity, které zažíváte při konfliktu.“ (Někteří žáci potřebují pomoc lektora s výběrem karty.)
3. Žáci se rozdělí do skupin po 6–7 členech nebo tak, aby s každou skupinou mohl být aspoň jeden dospělý (doporučujeme požádat o pomoc pedagogický dohled).

II. fáze – práce ve skupinách

4. Každá skupina si vybere místo, kde může mít soukromí (jiná třída, chodba školy nebo místo v učebně).
5. Žáci sedí v kruhu.
6. Každý zvlášť na základě karty popisuje, jaké pocity zažívá při konfliktu a proč ho daná karta oslovila.

III. fáze – společné sdílení ve velké skupině

7. Všechny skupiny se sejdou zpět v hlavní místnosti. Sedí se ve velkém kruhu.
8. Každý položí svoji kartu před sebe a prohlíží si karty ostatních. Pokud někoho zaujme jakákoliv karta, tak se může zeptat jejího vlastníka, proč si ji vybral.

Metodická poznámka: Připomeňte pravidlo STOP.

Rozvoj klíčových kompetencí: sociální a personální

Role lektora: Vysvětluje aktivitu, podněcuje diskusi, pokládá otevřené otázky.

Reflexe:

Čím byla tato aktivita pro vás zajímavá?

Co jste se dozvěděli nového? Co jste se dozvěděli překvapujícího?

Druhy konfliktů

Cíle: Žáci se seznámí s druhy konfliktů.

Prostředí: místnost

Čas na přípravu: 5 min.

Čas na aktivitu: 0,5 hod.

Počet lektorů: 2

Pomůcky: flip. papír s popisem druhů konfliktů (vnitřní, mezi lidmi, ve skupině, mezi skupinami)

Legenda: *Ukážeme si, jaké existují druhy konfliktů a vyzkoušíme si je na vlastní kůži.*

Průběh:

1. Lektorů představují metodou scének druhy konfliktů.
2. Žáci vytvoří dvojice a ostatním přehrávají scénku s určitým druhem konfliktu. Ostatní hádají, o jaký konflikt se jedná.
3. Skupina diskutuje o tom, kdy žáci nebo někdo z jejich blízkého okolí zažil jednotlivé druhy konfliktů.

Metodická poznámka:

1. Když představujete metodou scének druhy konfliktů, flip. papír s jejich popisem mějte zatím skrytý. Vyzvěte žáky, aby na základě scének přemýšleli, v čem tkví princip daného konfliktu a jak by se mohl jmenovat. Po přehrání scének odkryjte připravený flip. papír s druhy konfliktů a dovysvětlete jejich principy.
2. Oddělujte reálný svět od hraní rolí. Sdělte žákům, že scénka začíná jedním tlesknutím. Když scénka skončí, tak se ozvou tři tlesknutí a řeknete výrazně „konec“.
3. Námět scének (napište na flip. papír a vysvětlete o jaké druhy konfliktů se jedná):
 - a) Člověk v obchodě váhá, zda si má koupit červenou nebo modrou mikinu.
 - b) Dva kamarádi se nemohou dohodnout, zda půjdou na fotbalový zápas nebo do kina.
 - c) Naše třída se má domluvit, jestli na Den dětí půjdeme do bazénu nebo do lanového centra.
 - d) Naše třída se chce na konci školního roku ve škole dívat na *Harryho Pottera*, zatímco druhá třída chce pustit *Spidermana*.
4. Když si žáci připravují scénky, obcházejte je a ptejte se, jestli nepotřebují pomoc.
5. Připomeňte žákům, že i jejich třída je skupina.
6. Můžete žáky vyzvat, aby ve dvojici či ve skupině vymysleli vlastní krátkou scénku o konfliktu a ostatní budou tipovat, o jaký typ konfliktu jde.

Rozvoj klíčových kompetencí: k řešení problémů, sociální a personální, komunikativní

Role lektora: Nadepíše flip. papír s druhy konfliktu, přehrává úvodní scénky, vysvětluje druhy konfliktu, pomáhá žákům s přípravou scének, vede reflexi.

Reflexe:

Jaká scénka vás nejvíce překvapila?

Co znáte ze svého života?

Co stojí za vnitřním konfliktem?

Inspirační zdroje: Rabiňáková, Dana a Marek Mičienka, ed. *Konflikt, koření života*. 2. vyd. Praha: Partners Czech, 2004.

Jak reagujeme na konflikt?

Cíle: Žáci si uvědomí své nejčastější reakce na konflikt.

Prostředí: místnost

Čas na přípravu: 5 min.

Čas na aktivitu: 0,25 hod.

Počet lektorů: 1

Pomůcky: papíry s popisem různých způsobů chování při konfliktu, vyvěšené v místnosti (SMM č. 6 – Reakce na konflikt)

Legenda: *Existuje pět nejčastějších způsobů, jak chováme při konfliktech. Pojďme si názorně ukázat, jaký způsob chování při konfliktu je vám je nejbližší.*

Průběh:

1. Lektor vyvěsí v místnosti papíry s pěti způsoby chování při konfliktu (reakce na konfliktní situaci).
2. Lektor typy reakcí na konflikt blíže vysvětlí.
3. Žáci se postaví na místo, kde je na papíře popsán způsob chování při konfliktu, o kterém ví, že takto nejčastěji reagují.
4. Lektor se ptá: Proč jste se postavili právě na toto místo, k danému způsobu chování?

Metodická poznámka:

Blíže vysvětlíte pět nejčastějších způsobů chování při konfliktu:

- 1) Únik – Děláme, jako by konflikt neexistoval nebo se nás netýkal. Způsoby chování při úniku jsou různé – mlčení, fantazijní představy, ignorování.
- 2) Přizpůsobení – Někdo na nás útočí, vadí nám to, ale nedáváme nic znát a s agresorem spíše souhlasíme.
- 3) Bud', (a)nebo (kdo z koho) – Ke konfliktu se stavíme čelem, nenecháme si nic líbit, jdeme do přímé konfrontace.
- 4) Dohoda / spolupráce – S druhou stranou se domluvíme tak, že z dohody panuje oboustranně dobrý pocit.
- 5) Kompromis – Aby se konflikt vyřešil, vzdáme se části svých požadavků a jsme ochotni udělat ústupky.

Rozvoj klíčových kompetencí: k řešení problémů, komunikativní, k učení

Role lektora: Vede diskusi.

Reflexe:

Co vás překvapilo?

Kdo vás překvapil?

S kým byste čekali/nečekali, že ne/budete mít shodu ve vašich způsobech chování při konfliktech?

Inspirační zdroj: Rabiňáková, Dana a Marek Mičienka, ed. *Konflikt, koření života*. 2. vyd. Praha: Partners Czech, 2004.

Téma č.3.3.2 Empatie – 1 hod.**Tři prasátka**

Cíle: Žáci si uvědomí, že na stejnou věc (situaci) se mohou být dva naprosto odlišné pohledy.

Prostředí: místnost

Čas na přípravu: 0 min.

Čas na aktivitu: 1 hod.

Počet lektorů: 1

Pomůcky: SMM č. 7 – Tři prasátka

Legenda: *Empatie znamená vcítit se do pocitů druhého. Nejspíš každý známe pohádku O třech prasátkách. Ale zamysleli jste se někdy, že ji vlastně známe jen z pohledu prasátek, a nikoliv vlka?*

Průběh:

1. Lektor přečte text pohádky – SMM č. 7 – Pohádka *O třech prasátkách* pohledem vlka
2. Lektor vede s žáky reflexi nad přečteným textem.

Metodická poznámka: Můžete rozdělit žáky do skupin po 3–4 členech a vyzvat je, aby zkusili během 5 minut vymyslet, jak by zněla pohádka „O červené karkulce“ z pohledu vlka, „O perníkové chaloupce“ z pohledu ježibaby, „O Popelce“ z pohledu macechy. Poté můžete vést diskusi nad novými náhledy jednotlivých postav.

Rozvoj klíčových kompetencí: komunikativní, občanská

Reflexe:

Jaký jste měli názor na vlka z pohádky *O třech prasátkách* – před přečtením tohoto příběhu?

Co si myslíte o vlku nyní, když znáte tuto verzi pohádky?

Co jste si mysleli o prasátkách – před přečtením tohoto příběhu? Co si o prasátkách myslíte teď?

Co nového jste se z tohoto příběhu naučili?

Kdy se vám stalo, že jste změnili názor na nějakou situaci poté, co jste vyslechli názor jiné osoby?

3.4 Metodický blok č. 4 (Řešení konfliktu a hledání empatie) – 4 hod.

3.4.1 Téma č. 1 (Řešení konfliktu a empatie)

Řešení konfliktu

Cíle: Žáci se seznámí s možnostmi řešení konfliktu.

Prostředí: místnost

Čas na přípravu: 0 min.

Čas na aktivitu: 1 hod.

Počet lektorů: 1

Pomůcky: nadepsaný flip. papír – SMM č. 8 – Řešení konfliktu, SMM č. 9 – Témata scének pro žáky, SMM č. 10 – Já-výroky

Legenda: *Seznámíme se s různými způsoby, jak se dají řešit konflikty.*

Průběh:

I. diskuse (5 min.)

1. Lektor vyvěsí flip. papír s popisem různých druhů řešení konfliktu (1. vítěz – vítěz; 2. poražený – poražený; 3. vítěz – poražený) a uvede: „Toto jsou varianty, jak může dopadnout konflikt“.
2. Lektor položí otázky k diskusi: Který výsledek konfliktu je podle vás nejlepší? Co musí lidé při konfliktu udělat, aby mohl skončit tak, že se oba cítí jako vítězové?
3. Žáci odpovídají, lektor zapisuje výstupy z diskuse na flip. papír.

II. scénky (40 min.)

4. Lektor rozdělí žáky do skupin cca po 4 členech. Každá skupina má za úkol vymyslet a nacvičit scénku o určitém konfliktu, a to se třemi různými scénáři, jak může konflikt dopadnout (obě strany sporu se cítí jako vítězové; obě strany jsou poražené; jedna strana je vítězná, druhá je poražená).

Metodická poznámka:

1. Doporučujeme, abyste žákům nejprve jedno téma se třemi různými scénáři názorně předvedli.
2. Pokud by žáci nemohli najít žádná témata na scénky, nabídněte jim tyto:
A) Osobní témata: braní věcí druhých bez dovolení; shazování věcí z lavice; předbíhání; braní svačiny; pomlouvání; hádka, kdo má lepší mobil; potřeba jít vždy první; chození v zástupu; hádka o to, kdo půjde první, nebo poslední; strkání; vytahování se; posmívání se kvůli vzhledu (brýle, rovnátka, ...); hádka o kamaráda/kamarádku; výhra/prohra v soutěži při tělocviku
B) Žádost o změnu či požadavek: hudba místo zvonění; sladké jídlo v jídelně; žaluzie do oken; nové počítače do tříd; nové skříňky; lepší nábytek ve třídách; nové interaktivní tabule; více výletů
3. Asi po dvou scénkách seznámte žáky s pravidlem „já-výroků“ – příloha SMM č. 10.

Promluvy v 1. osobě („já-výroky“) a promluvy ve 2. osobě („ty-výroky“) mají na posluchače velice rozdílné účinky. Tzv. „ty-výroky“ většinou zanechávají v posluchači dojem, že je souzen nebo obviňován, a může si tak vyvodit závěr, že si mluvčí o něm myslí, že je špatný. Vlastní sebeobrana pak zabere posluchači tolik času, že ani nestihne rozpoznat nebo porozumět názoru mluvčího. Nehledě na to, že se vůbec nebude zamýšlet nad tím, v čem je jádro problému a jaké ponaučení si z toho má vzít.

Při promluvě v 1. osobě („já-výroky“) se posluchač jen málokdy cítí souzen, protože řeč se točí okolo chtění, potřeb a požadavků mluvčího. Posluchač je proto schopen lépe přijímat to, co mluvčí říká.

Formální promluva v první osobě („já-výroky“) má obvykle čtyři části.

Komunikace pomocí „já-výroků“

[1] Já se cítím... [můj pocit], **[2] když ty děláš...** [popis chování druhého], **[3] protože...** [dovysvětlím svůj důvod, proč].

[4] Chtěl/a bych, abys... [vysvětluji, co potřebuji nebo dávám návrh, případně dodám doporučení pro příště].

4. Po každé scénce se žáků ptejte, jaké chování napomáhá, nebo nenapomáhá k řešení konfliktů a jejich odpovědi zapisujte na flip. papír.

5. Požádejte žáky, aby scénku přehráli ještě jednou pomocí „já-výroků“.

Rozvoj klíčových kompetencí: k řešení problémů

Role lektora: Moderuje diskusi, zapisuje na flip. papír.

Reflexe: Jaké konfliktní situace, které jste dříve zažili, byste nyní řešili jinak?

Inspirační zdroje: Rabiňáková, Dana a Marek Mičienka, ed. *Konflikt, koření života*. 2. vyd. Praha: Partners Czech, 2004.

Vzpruha – Z lesa do lesa

Cíle: Žáci se rychle aktivizují pro další činnost.

Prostředí: místnost

Čas na přípravu: 0 min.

Počet lektorů: 1

Pomůcky: lano / švihadlo nebo papírová lepenka na vyznačení čáry

Legenda: *Zkusíme, jak se ještě dokážete soustředit.*

Průběh:

1. Lektor vyznačí na podlahu místnosti dělicí čáru.

2. Lektor vysvětlí pravidla hry: V místnosti je položené lano nebo lepenkou vyznačená čára. Na jedné straně lana jsme „v lese“, na druhé straně jsme „z lesa“. Žáci si stoupnou na stranu „v lese“.

3. Lektor zahájí hru a náhodně říká: „z lesa / do lesa“. Žáci podle toho přeskakují vyznačenou čáru. Lektor žáky schválně mate tím, že opakuje např. 2x „z lesa“. Kdo se pohne, nebo přeskočí na druhou stranu, když nemá, vypadává ze hry.

Metodická poznámka: Aktivitu vedte velmi svižně.

Role lektora: Vede aktivitu.

Nosorožec – jiný úhel pohledu

Cíle: Žáci si uvědomí, že každý může vnímat stejnou situaci rozdílně, ze svého úhlu pohledu.

Žáci si trénují empatii.

Prostředí: místnost

Čas na přípravu: 0 min.

Čas na aktivitu: 1 hod.

Počet lektorů: 1

Pomůcky: text příběhu SMM č. 11 – Nosorožec – různé úhly pohledu; Formulář pro žáky SMPRP č. 5 – Nosorožec

Legenda: *Řešení konfliktů velmi ovlivňuje, jak danou situaci vnímáme. Každý máme přeci svůj pohled a svoji pravdu. Je dobré se na konfliktní situaci podívat očima toho druhého.*

Průběh:

1. Každý žák dostane nakopírovaný formulář „SMPRP č. 5 – Nosorožec“.
2. Lektor čte příběh o slepých mužích a nosorožci. Za každým odstavcem udělá pauzu.
3. Žáci po každém odstavci příběhu nakreslí, jak si představují, že podle popisu v příběhu vypadá nosorožec.
4. Na závěr mohou žáci nakreslit obrázek nosorožce, založený na všech výpovědích slepců.

Metodická poznámka: Nechte žáky formuláře s obrázkou podepsat a udělejte z obrázků malou výstavu.

Rozvoj klíčových kompetencí: občanská

Role lektora: Čte příběh, vede reflexi.

Reflexe:

Co vyvolalo nesouhlas mezi slepými muži? Podle čeho si každý slepý muž vytvořil svou představu?

Které názory byly správné, a které ne?

Jak mohla být tato debata vyřešena?

Co důležitého jste si nyní uvědomili?

3.4.2 Téma č. 2 (Táhneme za jeden provaz a reflexe dne)

Naše společné místo

Cíle: Žáci bez mluvení postaví společné místo z kostek.

Žáci respektují ostatní spolužáky.

Žáci spolupracují na společné činnosti.

Prostředí: místnost

Čas na přípravu: 0 min.

Čas na aktivitu: 1 hod.

Počet lektorů: 1

Pomůcky: dřevěné kostky

Legenda: *Čeká nás poslední aktivita, při které se ukáže, zda táhnete za jeden provaz!*

Průběh:

1. Žáci vytvoří z židlí kruh.
2. Každý žák si vezme 10 kostek a položí je pod svou židli.
3. Lektor vysvětlí úkol: postavit společné místo, kde bude všem dobře.
4. Město se staví následujícím způsobem:
 - a) Každý žák položí jednu svou kostku kamkoliv do prostoru kruhu. Kostky se mohou dotýkat nebo stát na sobě.
 - b) Nikdo nesmí již umístěné kostky přendávat nebo jimi manipulovat. Pokud nějaká kostka či kostky spadnou, tak se musí nechat tam, kam dopadly.
 - c) Po celou dobu stavění společného místa se nesmí mluvit, ani gestikulovat. Žáci tak musí být po celou dobu aktivity potichu.
5. Po dostavění společného místa lektor vede s žáky reflexi.
6. Krátká přestávka, postavené místo zůstává stát.
7. Žáci si sednou zpět na svá místa a postupně postavené místo zase rozeberou, a to opět bez mluvení. Každý odebírá své kostky po jedné zpět, v opačném pořadí, než jak je pokládal.

Metodická poznámka:

1. Počtem kostek, které každému rozdáte, můžete ovlivnit délku aktivity.

Rozvoj klíčových kompetencí: sociální a personální, k učení

Role lektora: Hlídá pravidla, tj. odebírá či přidává židle v závislosti na hluku.

Reflexe:

1. Jaké jsou vaše první myšlenky, když se podíváte na vámi postavené místo.
2. Napadá vás jméno pro vaše společné místo?
3. Co bylo na stavbě společného místa nejtěžší?
4. Jaké pro vás bylo stavět bez mluvení?
5. V jakém momentu byste bývali nějakou kostku nejraději přesunuli?
6. Co se vám jako třídě při této aktivitě dařilo?

Reflexe dne a celého programu

Cíle: Žáci pojmenují, jak vnímali druhý den.

Žáci se zamyslí nad průběhem celého zážitkového programu.

Žáci popíší svoji roli a místo v rámci skupiny.

Prostředí: místnost

Čas na přípravu: 0 min.

Čas na aktivitu: 1 hod.

Počet lektorů: všichni

Pomůcky: flip. papír s nadepsanými otázkami k reflexi

Legenda: *Je tu konec programu „Táhneme za jeden provaz“ a čeká nás ohlédnutí za dnešním dnem i celým zážitkovým programem.*

Průběh:

I. reflexe druhého dne

1. Lektor připomene, jaké aktivity se ten den odehrály a položí na zem doprostřed kruhu papír s otázkami. Nechá dvě minuty na přemýšlení a pak požádá žáky, aby každý odpověděl na otázku, kterou si sám vybere:

- A) Kdo mě dnes nejvíce překvapil?
- B) Na co bych chtěl/a upozornit?
- C) Komu bych chtěl/a poděkovat?
- D) Kdy jsem (jsme) dnes dokázal/a více, než jsem si myslel/a?
- E) Co mi z dneška nejvíce utkvělo v paměti?

II. Reflexe celého kurzu

2. Lektor vyzve žáky, aby se rozdělili do dvojic a odpověděli na otázky: Co jsme se na kurzu naučili? Co jsme se naučili jako jednotlivci? Co jsme se naučili jako celá třída?
3. Lektor rozdá papíry a tužky a vysvětlí hru „Lodní kufr“: Napište, jakých 5 věcí byste si zabalili do kufru, kdybyste věděli, že tento program bude trvat celý jeden rok. (Můžete vynechat jídlo, pití, oblečení a přístřeší – to vše zde bylo zajištěno). Poté si každý najde někoho do dvojice a z deseti věcí, které máte dohromady, vytvoříte opět seznam jen 5 věcí, které byste si vzali oba společně.
4. Lektor vyzve žáky, aby si v duchu odpověděli na otázku: Kdo mě během tohoto programu nejpozitivněji překvapil, nebo koho se mi podařilo více poznat?
5. Lektor se žáků ptá na nejzajímavější aktivitu či zážitek z programu: Vzpomeňte si, jaká aktivita či zážitek vám nejvíce utkvěl v paměti. Kdo chce, může své myšlenky říct nahlas a vysvětlit ostatním svůj důvod.
6. Lektor vysvětlí poslední úkol k návratu domů: Řekněte každý ostatním, na co se nejvíce těšíte domů!

Rozvoj klíčových kompetencí: komunikativní

Role lektora: Vede reflexi zážitkového programu, zjišťuje, jak jsou žáci s programem spokojeni.

Metodická poznámka: Vytvořte příjemnou atmosféru.

Vzpruhy – krátké hry k přeladění

Cíle: Rychlé odreagování.

Prostředí: místnost či venku

Čas na přípravu: 0 min.

Čas na aktivitu: 2–5 min.

Počet lektorů: 1

Pomůcky: žádné

Inspirační zdroje: Kolektiv autorů. *Soubor aktivit*. Praha: Gemini, 2013.

1. Žabka

Cílem hry je, aby se mezi žáky v kruhu předával tlesknutím rytmický zvuk („žabka“).

Žáci stojí v kruhu. Levou rukou mají mírně nataženou ke svému sousedovi po levé ruce. Lektor zahájí hru tím, že pravou rukou tleskne do své levé ruky, a tak pošle zvuk dále. Jeho soused po levici udělá totéž atd. Hra končí tím, že lektor „chytne“ žabku do své ruky.

2. Koňské dostihy

Hráči sedí v kruhu a napodobují zvuky a náladu při koňských dostizích. Žáci se plácají rytmicky do stehů a napodobují dusot koňských kopyt. Lektor hraje hlavního žokeje, vykřikuje a předvádí změny. Všichni koně (žáci) v dostihu musí opakovat po něm:

- Zatáčka vlevo: všichni se nahnou doleva a plácají do stehů souseda po levici.
- Zatáčka vpravo: všichni se nahnou doprava a plácají do stehů souseda po pravici.
- Překážka: všichni krátce vstanou a zdviženými rukama naznačují skok.
- Tribuna s diváky: všichni začnou jásat a povzbuzovat jednotlivé koně.
- Zmatek mezi koňmi: všichni začnou frkat.

3. Pudl

Pudl, který právě vylezl z řeky, se snaží vytřepat si z kožichu všechnu vodu...

1. Pohodlně se postavíme, nohy rozkročené na šíři ramen.
2. Zatřepeme zlehka a uvolněně dlaněmi. (15 vteřin)
3. Postupně třepání zesilujeme a rozšiřujeme i na předloktí a nadloktí, třepeme silně. (15 vteřin)
4. Zpomalíme...
5. Vyklepeme vodu postupně i z pravé a z levé nohy.
6. Odpočíváme a užíváme si uvolnění. (15 vteřin)

4. Bagr – jahoda

Cílem je rychlé procvičení jmen a odreagování.

1. Všichni stojí v kruhu.
2. Lektor ukáže náhodně na konkrétního žáka a řekne: „jahoda“, nebo „bagr“.
3. Oslovený žák musí bez otáčení hlavy hned reagovat. Na slovo „jahoda“ řekne křestní jméno souseda po levici, na slovo „bagr“ řekne jméno toho po pravici. Když se splete, pokračuje dál.

5. Evoluce

1. Zeptejte se žáků, co je to evoluce a pak pojem vysvětlete.
2. Žáci se pohybují po prostoru (třídě) a znázorňují vždy jednu z fází evoluce. Pohyb je doprovázen nějakým typickým gestem, pohybem.
3. Všichni začínají jako „měňavky“. Když se dvě měňavky setkají, tak si stříhnou (kámen, nůžky, papír). Kdo vyhraje, postupuje na vyšší vývojovou fázi – „rybu“. Ta svůj pohyb doprovází dýcháním žábry.
4. Nyní se pohybují ve třídě „měňavky“ a „ryby“. Když se setkají dva stejné druhy (ryba s rybou, měňavka s měňavkou), stříhnou si a kdo vyhraje, posouvá se na další vývojovou fázi. Po „rybě“ následuje „opice“.
6. Žáci se dál pohybují po třídě a opět mohou spolu stříhat jen stejné druhy (měňavky – měňavky, opice – opice, ryby – ryby).
7. Pokud se setkají dvě ryby, stříhnou si a vítěz se stává „člověkem“. Člověk si sedá na židli.
8. Hra končí, když všichni, nebo téměř všichni, sedí na židli.

9. Vše se odehrává bez mluvení.

6. Klíčník

1. Uspořádejte židle do kruhu, židlí je o jednu méně než žáků.
2. Jednoho žáka určete „klíčníkem“ a dejte mu do ruky svazek klíčů.
3. Klíčník chodí uvnitř kruhu a dotykem si vybírá žáky, kteří s ním tvoří řetěz (drží se za ruce) a chodí s ním dál v kruhu.
4. V náhodný okamžik klíčník pustí klíče na zem, a všichni, kdo s ním tvoří řetěz, si musí co nejrychleji sednout zpět na židle. (Nemusí na své původní místo).
5. Na koho nezbylo místo, tak se stává klíčníkem.

7. Drak a princezna

1. Postavte se do kruhu a nechte z ruky do ruky kolovat nějaký předmět (šátek, fixu).
2. Cílem je, aby předmět „objel“ kruh co nejrychleji.
3. Po několika kolech přidejte druhý předmět. Ten první „utíká“ a druhý se ho snaží „chytit“. Po chvíli vyšlete znovu oba předměty najednou, avšak každý na jinou stranu.
4. Hra končí, když se oba předměty setkají.

Varianty aktivit programu

Dopoledne: Přímo do programu jsme vložili vzpruhy, které mají žáky aktivizovat a udržet jejich pozornost.

Odpoledne: Nabízíme programové varianty, kterými můžete reagovat na aktuální rozpoložení žáků nebo přizpůsobit program podle věku žáků. Místo aktivity „Reakce na konflikt“ můžete realizovat aktivitu s názvem „Ruka ukazuje“. Místo aktivity „Konflikt a jeho řešení“ můžete realizovat aktivitu s názvem „Myši a sýr“.

Ruka ukazuje

Cíle: Žáci si volí, zda budou, nebo nebudou spolupracovat.

Žáci debatují nad výhodami spolupráce a nespolečnosti.

Prostředí: místnost

Čas na přípravu: 0 min.

Čas na aktivitu: 25 min.

Počet lektorů: 1

Pomůcky: vysvětlení symbolů – vytisknutá příloha (SMM č. 12).

Průběh:

1. Žáci vytvoří trojice. Dva žáci jsou hráči a třetí žák je rozhodčí.
2. Žáci v roli hráčů sedí naproti sobě za stolem a mají dlaně položené na stehnech. Rozhodčí zapisuje na papír bodový zisk hráčů z jednotlivých kol. Celkem se hraje 6 kol. Cílem hráčů je získat co nejvíce bodů. Hráči se nesmí po celou dobu hry nijak domlouvat.
3. Rozhodčí odpočítá („3, 2, 1...“) a na slovo „ted“ dají hráči jednu ruku nad stůl a ukáží jedno ze dvou gest – sevřenou pěst s palcem nahoru, anebo jen sevřenou pěst.
4. Pokud oba hráči ukazují palec nahoru (OK), získají každý 1 bod. Pokud oba hráči ukazují sevřenou pěst, získá každý 2 body. V případě, že jeden hráč ukáže palec nahoru a druhý hráč sevřenou pěst, hráč s palcem nahoru získá 3 body a hráč se sevřenou pěstí 0 bodů.
5. V třetím kole se násobí bodový zisk 2x a v šestém kole 3x.

Metodická poznámka: Můžete spojit dvě dvojice, tím se vytvoří čtveřice hráčů hrajících proti sobě. Každá čtveřice bude mít svého rozhodčího, který bude zapisovat body. Hraje se opět na 6 kol. V každém kole hrají postupně všichni čtyři hráči sedící proti sobě. Čtveřice sedící proti sobě se v průběhu hry nesmí nijak domlouvat. Po každém kole se může čtveřice hrající spolu domluvit na společné strategii.

Reflexe:

Bylo skutečně cílem hry získat co nejvíce bodů?

Jakým způsobem se vám dařilo získávat body?

Dokázali jste přijít na způsob, jak mohou oba hráči získat nejvyšší počet bodů?

4. Jaký vliv na vaši strategii mělo to, že ve třetím a šestém kole se násobil počet získaných bodů?

5. Kdy se ve hře projevovala spolupráce a kdy nespolečná?

6. Máte nějaký příklad z vaší třídy nebo odjinud, kdy se vám vyplatilo s někým spolupracovat?

Inspirační zdroje: Pike, Graham a David Selby. *Cvičení a hry pro globální výchovu 2*. Praha: Portál, 2000.

Myši a sýr

Cíle: Žáci si uvědomí různé varianty řešení konfliktu.

Žáci pojmenuávají různá řešení konfliktních situací.

Prostředí: místnost

Čas na přípravu: 5 min.

Čas na aktivitu: 20 min.

Počet lektorů: 1

Pomůcky: vytištěné přílohy SMM č. 12 (kopie pro každou skupinu)

Průběh:

1. Žáci se rozdělí do skupiny po 4 členech. Lektor dá každé skupině jednu sadu obrázků (SMM č. 12).
2. Cílem každé skupiny je seřadit obrázky tak, aby co nejlépe vystihovaly příběh dvou myší bažících po sýru.
3. Každá skupina představí svůj příběh a seřazené obrázky ostatním.

Reflexe:

O čem byl příběh dvou myší?

Jak jste ve vaší skupině tvořili příběh? Jak jste se dokázali dohodnout?

Spolupracovali jste všichni, nebo měl někdo hlavní slovo? Kdo o čem rozhodoval?

Jaké výhody přineslo myším to, že se dokázaly domluvit? Jaké nevýhody by myším přineslo to, kdyby se nedomluvily?

5. Stalo se vám někdy ve třídě, že jste se dokázali na něčem domluvit? Stalo se vám někdy ve třídě, že jste se na něčem nedomluvili?

Inspirační zdroje: Pike, Graham a David Selby. *Cvičení a hry pro globální výchovu 2*. Praha: Portál, 2000.

4 Příloha č. 1 – Soubor materiálů pro realizaci programu (SMPRP)

V této části najdete přílohy k části 2 – průvodce pro žáky. Podle vašeho uvážení můžete žákům dávat jednotlivé části příloh.

Každý dokument v tomto souboru má v hlavičce označení podle této legendy:

SMPRP č. XX – název programu (číslo tematického bloku, téma č. XX – název tématu; v jaké hodině programu se přibližně používá).

Např. SMPRP č. 1. – Varianty mého jména (Tematický blok č. 1, téma č. 2 – Poznávání sebe sama a ostatních spolužáků; 2. hod.)

SMPRP č. 1 – Varianty mého jména (Tematický blok č. 1, téma č. 2 – Poznávání sebe sama a ostatních spolužáků; 2. hod.)

Varianty mého jména

Varianty mého jména	Kde jsem takto osloven/a
<u>Během tohoto zážitkového programu chci být osloven/a:</u>	

Kdo dřív?!

Najdi do každého políčka jméno jiného spolužáka/spolužačky.

JMÉNO: ...umí zahrát písničku na hudební nástroj.	JMÉNO: ...v životě přečetl/a alespoň sedm knih.	JMÉNO: ...by si chtěl/a zkusit žít v zahraničí.
JMÉNO: ...pravidelně snídá.	JMÉNO: ...už někdy vylezl/a na horu vyšší než 2000 m. n. m.	JMÉNO: ...by si chtěl/a vyzkoušet život delfína.
JMÉNO: ...dokáže vyjmenovat alespoň tři české prezidenty.	JMÉNO: ...umí zazpívat českou státní hymnu.	JMÉNO: ...má rád/a Vánoce.

Rozhovor s televizní hvězdou

Jméno TV hvězdy:	
Její oblíbené...	
jídlo:	pítí:
barva:	roční období:
film:	seriál:
den v týdnu:	hudba:
kniha:	časopis:
Libovolné otázky:	

Pohádka *O třech prasátkách z pohledu vlka*

„Dovolte, abych se představil a vyprávěl vám jeden příběh tak, jak se skutečně stal. Jsem vlk a starám se o les a louky v jeho okolí. Snažím se vše udržovat v čistotě a v bezpečí.

Jednoho dne jsem z lesa vynášel pytlácká oka, aby se do nich žádný z mých zvířecích přátel nechytil. A co nevidím! Tři prasátka, která vždy žila spokojeně se svojí mamkou v jejím domečku, sbírají materiál na stavbu přístřešků. Trochu mě to překvapilo, ale ne zas tolik. Říkal jsem si už nějakou dobu, že jsou prasátka dost stará, že by mohla žít sama. Jen jsem si tedy nebyl u dvou z nich jistý, jak si zvládnou postavit vlastní domek. Z těch třech prasátek bylo totiž jen jedno pracovité a svědomité. Jeho dva bratři byli dost líní a ve všem se spoléhali na maminku nebo právě na bratra.

Sešel jsem z vrchu lesa do údolí, kde si prasátka začínala stavět své domečky, a nabídl svou pomoc při nošení materiálu a stavbě příbytku. Prasátka mě pozdravila a mou pomoc uvítala.

První prasátko mi řeklo, abych mu pomohl nanosít velké množství slámy z přilehlé louky. Namítl jsem, že sláma je málo odolná proti větru, který v údolí často fouká, a že bych doporučil postavit si domek z něčeho pevnějšího. Jinak hrozí domečku i prasátku odfouknutí. Prasátko se začalo smát a říkalo, abych nebyl strašpytel a ničeho se nebál. A také že se mu nechce nosit nic těžkého. Nu, je to přeci jen jeho domek, řekl jsem si, tak jsem pomohl se slámou a zanedlouho slaměný domek stál.

Druhé prasátko mi řeklo, abych mu pomohl nanosít bahno z nedaleké řeky, která teče mezi lesem a údolím. Namítl jsem, že bahno sice vyschne, ale když se zvedne hladina řeky a přijde povodeň, tak se domek rozpustí a prasátku hrozí utopení. Prasátko se začalo smát a říkalo, abych nebyl strašpytel a ničeho se nebál. Ani jemu se nechtělo tahat s něčím těžkým. Nu, přeci jen je to jeho domek, řekl jsem si, tak jsem mu pomohl nanosít bahno z řeky a zanedlouho stál domek z bahna.

Třetí prasátko mi řeklo, abych mu pomohl nanosít cihly, trámy a střešní tašky. Prasátku jsem pomohl a říkal jsem si, že tento poctivě postavený domek něco vydrží. Po práci jsme si dali s prasátkem oběd a já mu vyprávěl, z čeho si postavili domek jeho dva bratři. Spráskl ruce a poprosil mě, abych jeho bratry varoval, kdyby se zvedl vítr nebo přišla povodeň. Z vyvýšeného lesa do údolí vidím přeci jen lépe než on. Věděl jsem, že domky jeho bratrů nejsou příliš pevné, a tak jsem případné varování před nebezpečím slíbil.

Nedávno jsem pracoval v lese. Odklízím zrovna odpadky po turistech, když v tom přijde velká bouřka. Zvedl se vítr a začalo silně pršet. Hned mi bylo jasné, jaké nebezpečí hrozí prasátku ve slaměném domku, prasátku v hliněném domku a že bouřka prověří i domek třetího prasátka.

Rozběhl jsem se k domku prvního prasátka. Vítr hrozivě foukal, větve stromů se mohutně ohýbaly. Pelášil jsem, co jsem mohl. Ale pozdě! Vítr byl rychlejší. Na vlastní oči jsem viděl, jak se celý domek ze slámy silou větru nadzvedl a zmizel i s prasátkem v černých mracích.

Nejednou začalo prudce pršet. Zvedla se hladina řeky, proudy vody tekly všude, kam jsem se podíval. Pelášil jsem, co jsem mohl k druhému prasátku. Ale pozdě! Velká vlna byla rychlejší. Na vlastní oči jsem viděl, jak voda spláchla hliněný domek i s prasátkem.

Hladina řeky se začala nepříjemně zvedat. Sám jsem měl vodu až k bradě. Z posledních sil jsem doplaval k prasátku, které mělo domek z cihel a trámů. Prasátko mě vidělo a ukazovalo mi, abych se dostal k němu domu přes komín. Vyškrábal jsem se tedy na střechu a skočil rychle do komína. Ale jejda! Prasátko si neuvědomilo, že vaří v krbu vodu na večeři. Popálil jsem se a z úleku zase vyskočil z komína. Dopadl jsem na velký kmen stromu, na kterém jsem doplul do svého lesa.

A to bylo vše. Bohužel, třetí prasátko nikdy nikomu o své prosbě a naší dohodě neřeklo. Na vítr a povodeň se postupně zapomnělo. Za to se začaly šířit pomluvy, že jsem sfouknul slaměný domek, že jsem zboural hliněný domek, a že jsem obě prasátka snědl. Všichni se mi začali vyhýbat a pro všechny jsem se stal zlým vlkem. Od té doby nemám ani chvíli klidu.“

Podoba nosorožce

5 Příloha č. 2 – Soubor metodických materiálů (SMM)

V části 5 (Soubor metodických materiálů) najdete přílohy k jednotlivým programům k metodické části 3.

Každý dokument v tomto souboru má v hlavičce označení podle této legendy:

SMM č. XX – Název aktivity (číslo tematického bloku, číslo a název tématu; v jaké hodině programu se dokument přibližně používá)

Např. SMM č. 1 – Pravidla kurzu (Tematický blok č. 1, téma č. 1 – Zahájení kurzu; 1. hod.)

PROGRAM KURZU – 1. DEN

DOPOLEDNÍ ČAS:	BLOK	OBSAH:
SVAČINA ČAS:		MENU:
DOPOLEDNÍ ČAS:	BLOK	OBSAH:
OBĚD ČAS:		MENU:
ODPOLEDNÍ ČAS:	BLOK	OBSAH:
SVAČINA ČAS:		MENU:
ODPOLEDNÍ ČAS:	BLOK	OBSAH:
VEČEŘE ČAS:		MENU:
VEČERNÍ ČAS:	BLOK	OBSAH:

PROGRAM KURZU – 2. DEN

DOPOLEDNÍ ČAS:	BLOK	OBSAH:
SVAČINA ČAS:		MENU:
DOPOLEDNÍ ČAS:	BLOK	OBSAH:
OBĚD ČAS:		MENU:
ODPOLEDNÍ ČAS:	BLOK	OBSAH:
SVAČINA ČAS:		MENU:
ODPOLEDNÍ ČAS:	BLOK	OBSAH:
VEČEŘE ČAS:		MENU:
VEČERNÍ ČAS:	BLOK	OBSAH:

PRAVIDLA KOMUNIKACE

Mluví jen jeden.

Nasloucháme si.

Nešeptám.

Nikdo nemá právo zesměšňovat druhé.

Pravidlo „STOP“

Plachý jelen

SMM č. 3 – Varianty mého jména (Tematický blok č. 1., téma č. 2 Poznávání sebe sama a ostatních spolužáků; 2. hod.)

Varianty mého jména

Varianty mého jména	Kde jsem takto osloven/a
<u>Během tohoto zážitkového programu chci být osloven/a:</u>	

Kdo dřív?!

Najdi do každého políčka jméno jiného spolužáka/spolužačky.

<p>JMÉNO:</p> <p>...umí zahrát písničku na hudební nástroj.</p>	<p>JMÉNO:</p> <p>...v životě přečetl/a alespoň sedm knih.</p>	<p>JMÉNO:</p> <p>...by si chtěl/a zkusit žít v zahraničí.</p>
<p>JMÉNO:</p> <p>...pravidelně snídá.</p>	<p>JMÉNO:</p> <p>...už někdy vylezl/a na horu vyšší než 2000 m. n. m.</p>	<p>JMÉNO:</p> <p>...by si chtěl/a vyzkoušet život delfína.</p>
<p>JMÉNO:</p> <p>...dokáže vyjmenovat alespoň tři české prezidenty.</p>	<p>JMÉNO:</p> <p>...umí zazpívat českou státní hymnu.</p>	<p>JMÉNO:</p> <p>...má rád/a Vánoce.</p>

SMM č. 5 – Rozhovor s televizní hvězdou (Tematický blok č. 1., téma č. 2 Poznávání sebe sama a ostatních spolužáků; 2. hod.)

Jméno TV hvězdy:	
Její oblíbené...	
jídlo:	pítí:
barva:	roční období:
film:	seriál:
den v týdnu:	hudba:
kniha:	časopis:
Libovolné otázky:	

- 1. Únik**
- 2. Přizpůsobení**
- 3. Bud', (a)nebo (kdo z koho)**
- 4. Dohoda – spolupráce**
- 5. Kompromis**

Pohádka *O třech prasátkách z pohledu vlka*

„Dovolte, abych se představil a vyprávěl vám jeden příběh tak, jak se skutečně stal. Jsem vlk a starám se o les a louky v jeho okolí. Snažím se vše udržovat v čistotě a v bezpečí.

Jednoho dne jsem z lesa vynášel pytlácká oka, aby se do nich žádný z mých zvířecích přátel nechytil. A co nevidím! Tři prasátka, která vždy žila spokojeně se svojí mamkou v jejím domečku, sbírají materiál na stavbu přístřešků. Trochu mě to překvapilo, ale ne zas tolik. Říkal jsem si už nějakou dobu, že jsou prasátka dost stará, že by mohla žít sama. Jen jsem si tedy nebyl u dvou z nich jistý, jak si zvládnou postavit vlastní domek. Z těch třech prasátek bylo totiž jen jedno pracovitě a svědomitě. Jeho dva bratři byli dost líní a ve všem se spoléhali na maminku nebo právě na bratra.

Sešel jsem z vrchu lesa do údolí, kde si prasátka začínala stavět své domečky, a nabídl svou pomoc při nošení materiálu a stavbě příbytku. Prasátka mě pozdravila a mou pomoc uvítala.

První prasátko mi řeklo, abych mu pomohl nanosít velké množství slámy z přilehlé louky. Namítl jsem, že sláma je málo odolná proti větru, který v údolí často fouká, a že bych doporučil postavit si domek z něčeho pevnějšího. Jinak hrozí domečku i prasátku odfouknutí. Prasátko se začalo smát a říkalo, abych nebyl strašpytel a ničeho se nebál. A také že se mu nechce nosit nic těžkého. Nu, je to přeci jen jeho domek, řekl jsem si, tak jsem pomohl se slámou a zanedlouho slaměný domek stál.

Druhé prasátko mi řeklo, abych mu pomohl nanosít bahno z nedaleké řeky, která teče mezi lesem a údolím. Namítl jsem, že bahno sice vyschne, ale když se zvedne hladina řeky a přijde povodeň, tak se domek rozpustí a prasátku hrozí utopení. Prasátko se začalo smát a říkalo, abych nebyl strašpytel a ničeho se nebál. Ani jemu se nechtělo tahat s něčím těžkým. Nu, přeci jen je to jeho domek, řekl jsem si, tak jsem mu pomohl nanosít bahno z řeky a zanedlouho stál domek z bahna.

Třetí prasátko mi řeklo, abych mu pomohl nanosít cihly, trámy a střešní tašky. Prasátku jsem pomohl a říkal jsem si, že tento poctivě postavený domek něco vydrží. Po práci jsme si dali s prasátkem oběd a já mu vyprávěl, z čeho si postavili domek jeho dva bratři. Spráskl ruce a poprosil mě, abych jeho bratry varoval, kdyby se zvedl vítr nebo přišla povodeň. Z vyvýšeného lesa do údolí vidím přeci jen lépe než on. Věděl jsem, že domky jeho bratrů nejsou příliš pevné, a tak jsem případné varování před nebezpečím slíbil.

Nedávno jsem pracoval v lese. Odklízím zrovna odpadky po turistech, když v tom přijde velká bouřka. Zvedl se vítr a začalo silně pršet. Hned mi bylo jasné, jaké nebezpečí hrozí prasátku ve slaměném domku, prasátku v hliněném domku a že bouřka prověří i domek třetího prasátka.

Rozběhl jsem se k domku prvního prasátka. Vítr hrozivě foukal, větve stromů se mohutně ohýbaly. Pelášil jsem, co jsem mohl. Ale pozdě! Vítr byl rychlejší. Na vlastní oči jsem viděl, jak se celý domek ze slámy silou větru nadzvedl a zmizel i s prasátkem v černých mracích.

Nejednou začalo prudce pršet. Zvedla se hladina řeky, proudy vody tekly všude, kam jsem se podíval. Pelášil jsem, co jsem mohl k druhému prasátku. Ale pozdě! Velká vlna byla rychlejší. Na vlastní oči jsem viděl, jak voda spláchnula hliněný domek i s prasátkem.

Hladina řeky se začala nepříjemně zvedat. Sám jsem měl vodu až k bradě. Z posledních sil jsem doplaval k prasátku, které mělo domek z cihel a trámů. Prasátko mě vidělo a ukazovalo mi, abych se dostal k němu domu přes komín. Vyškrábal jsem se tedy na střechu a skočil rychle do komína. Ale jeďda! Prasátko si neuvědomilo, že vaří v krbu vodu na večeři. Popálil jsem se a z úleku zase vyskočil z komína. Dopadl jsem na velký kmen stromu, na kterém jsem doplul do svého lesa.

A to bylo vše. Bohužel, třetí prasátko nikdy nikomu o své prosbě a naší dohodě neřeklo. Na vítr a povodeň se postupně zapomnělo. Za to se začaly šířit pomluvy, že jsem sfouknul slaměný domek, že jsem zboural hliněný domek, a že jsem obě prasátka snědl. Všichni se mi začali vyhýbat a pro všechny jsem se stal zlým vlkem. Od té doby nemám ani chvíli klidu.“

Možnosti řešení konfliktů

1. VÍTĚZ – VÍTĚZ

2. VÍTĚZ – PORAŽENÝ

3. PORAŽENÝ – PORAŽENÝ

Témata ke scénkám žáků

A) Osobní témata: braní věcí druhých bez dovolení; shazování věcí z lavice; předbíhání; braní svačiny; pomlouvání; hádka, kdo má lepší mobil; potřeba jít vždy první; chození v zástupu; hádka o to, kdo půjde první, nebo poslední; strkání; vytahování se; posmívání se kvůli vzhledu (brýle, rovnátka, ...); hádka o kamaráda/kamarádku; výhra/prohra v soutěži při tělocviku

B) Žádost o změnu či požadavek: hudba místo zvonění; sladké jídlo v jídelně; žaluzie do oken; nové počítače do tříd; nové skříňky; lepší nábytek ve třídách; nové interaktivní tabule; více výletů

Promluvy v 1. osobě („já-výroky“) a promluvy ve 2. osobě („ty-výroky“) mají na posluchače velice rozdílné účinky. Tzv. „ty-výroky“ většinou zanechávají v posluchači dojem, že je souzen nebo obviňován, a může si tak vyvodit závěr, že si mluvčí o něm myslí, že je špatný. Vlastní sebeobrana pak zabere posluchači tolik času, že ani nestihne rozpoznat nebo porozumět názoru mluvčího. Nehledě na to, že se vůbec nebude zamýšlet nad tím, v čem je jádro problému a jaké ponaučení si z toho má vzít.

Při promluvě v 1. osobě („já-výroky“) se posluchač jen málokdy cítí souzen, protože řeč se točí okolo chtění, potřeb a požadavků mluvčího. Posluchač je proto schopen lépe přijímat to, co mluvčí říká.

Formální promluva v první osobě („já-výroky“) má obvykle čtyři části.

Komunikace pomocí „já-výroků“

[1] Já se cítím... [můj pocit], **[2] když ty děláš...** [popis chování druhého], **[3] protože...** [dovysvětlím svůj důvod, proč].

[4] Chtěl/a bych, abys... [vysvětluji, co potřebuji nebo dávám návrh, případně dodám doporučení pro příště].

Příběh slepých mužů

Kamarádilo spolu šest slepých mužů. Jednou se začali hádat o tom, jak vypadá nosorožec. Rozhodli se tedy, že vyrazí do místní zoologické zahrady a každý sám prozkoumá, jak takový nosorožec vypadá.

První slepý muž se přiblížil k nosorožci, zakopl a převalil se přes velké nosorožcovo tělo. Měl hned jasno, že nosorožec musí vypadat jako široká a tlustá roura.

Druhý slepý muž vyrazil za nosorožcem a zachytl se jeho velkého rohu. Ejhle, pomyslel si. Nosorožec má podobu velkého kuželu, který je na konci špičatý.

Třetí slepý muž vyrazil k nosorožci, který se právě otáčel. Muž měl nataženou ruku a chytil se jeho ocasu. Zamyslel se a řekl si, že nosorožec vypadá jako tenký had.

Čtvrtý slepý muž se chytil nosorožcovy tlusté nohy, a tak usoudil, že nosorožec vypadá jako mohutný sloup.

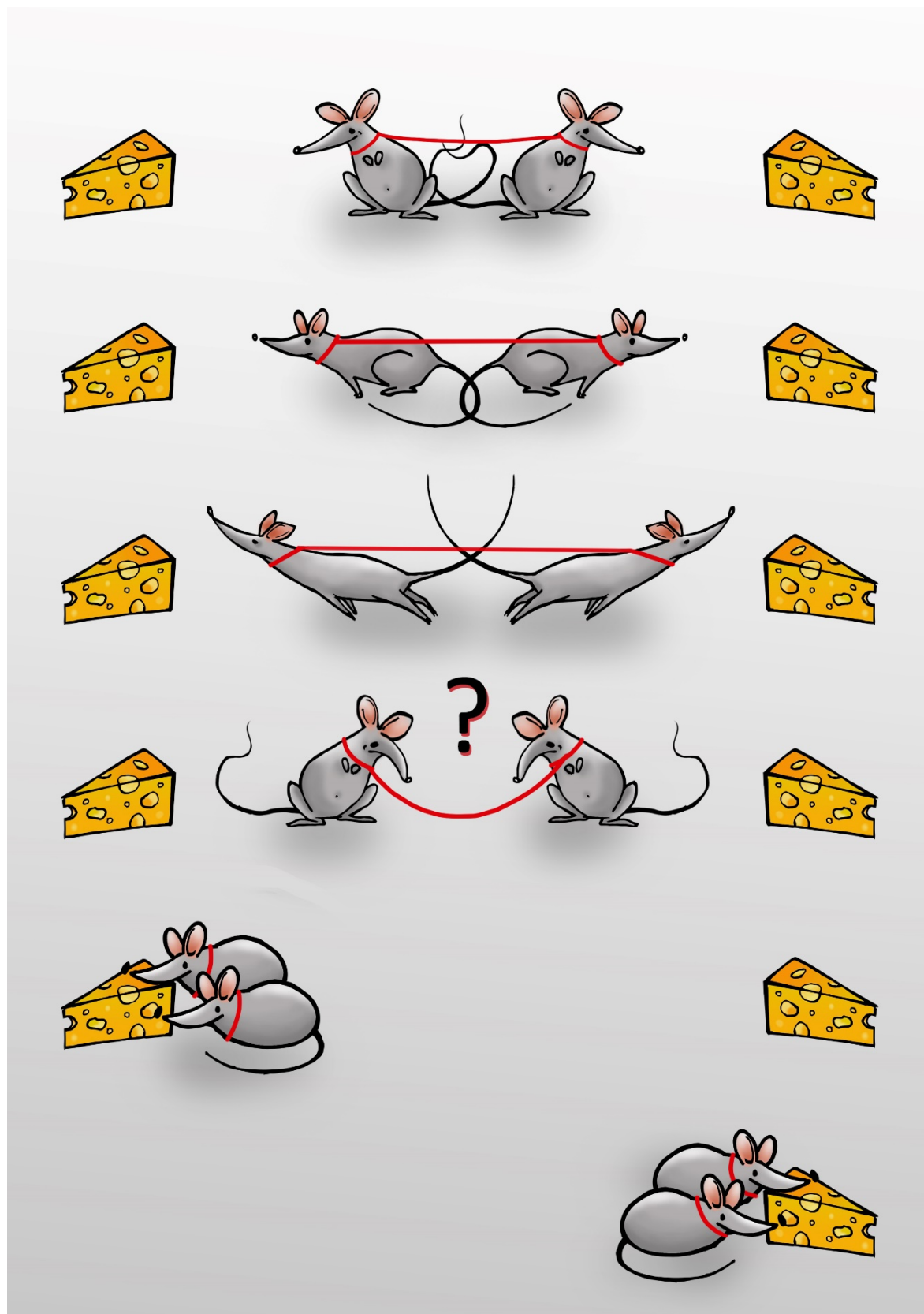
Pátý slepý muž se vydal za nosorožcem a ten právě spal. Nahmatal jeho ucho, které začal zkoumat. Podívejme se, nosorožec má podobu velkého srolovaného listu.

Šestý slepý muž nahmatal nosorožcovo oční víčko s dlouhými řasami. Nosorožec několikrát zamrkal a slepého muže ovál svěží proud vzduchu. A mám to, zamyslel se slepý muž, nosorožec má podobu velkého vějíře.

Všichni slepí kamarádi se po nějaké době spolu sešli. Každý z nich začal barvitě popisovat, jak podle nich nosorožec vypadá. Nikdo z nich nechtěl ustoupit ze svého názoru a velmi hlasitě a tvrdohlavě obhajovali svou verzi podoby nosorožce.

A přesto, že každý z nich měl část pravdy, každý z nich se mýlil!

Zdroj: vlastní tvorba

SMM č. 13 – Příloha k aktivitě Ruka ukazuje (Tematický blok č. 4., téma č. 1 Řešení konfliktu a empatie; 2. hod.)

Pokud hráči ukážou:	Hráč A obdrží:	Hráč B obdrží:
	1 bod	1 bod
	2 body	2 body
	<p>Hráč ukazující palec nahoru obdrží 3 body, hráč se sevřenou pěstí žádný bod.</p>	

Zdroj: vlastní tvorba

Literatura k zážitkové pedagogice

- Drahanská, Petra. *Učení prožitkem*. Račice: Petra Drahanská, 2020.
- Slejšková, Lucie. *Škola zážitkem*. Praha: Prázdninová škola Lipnice, 2013.
- Gintel, Allan, ed. *Zahrady pozemských radostí*. Praha: Gasset, 2019.
- Hanuš, Milan, ed. *Instruktorský slabikář*. Praha: Nadační fond Gymnasion, 2016.
- Hermochová, Soňa. *Hry do kapsy 9*. Praha: Portál, 2013.
- Hilská, Veronika, ed. *Zlatý fond her IV*. Praha: Portál, 2013.
- Hora, Petr, ed. *Prázdniny se šlehačkou*. Mladá fronta, 1984.
- Hrkal, Jan a Radek Hanuš. *Zlatý fond her II*. Praha: Portál, 1998.
- Jirásek, Ivo. *Zážitková pedagogika*. Praha: Portál, 2019.
- Kaplan, Aleš, Dušan Bartůněk a Jan Neuman. *Skáčeme, běháme a hrajeme si*. Praha: Portál, 2015.
- Pike, Graham a David Selby. *Cvičení a hry pro globální výchovu 2*. Praha: Portál, 2000.
- Reitmayerová, Eva a Věra Broumová. *Cílená zpětná vazba: metody pro vedoucí skupin a učitele*. Praha: Portál, 2007.
- Rabiňáková, Dana a Marek Mičienka, ed. *Konflikt, koření života: průvodce řešením konfliktů pro učitele a studenty středních škol. 2.*, rev. vyd. Praha: Partners Czech, 2004.
- Šimanovský, Zdeněk a Barbora Šimanovská. *Hry pro zdravý rozvoj osobnosti*. Praha: Portál, 2014.
- Šimanovský, Zdeněk. *Hry pro zvládnutí agresivity a neklidu*. Praha: Portál, 2008.
- Šmejkalová, Radka a Kateřina Schmidová. *Třída v pohodě*. Praha: Scio, 2015.
- Vecheta, Vladimír. *Outdoor aktivity: 50 aktivit pro trénink, školení i zábavu*. Brno: Computer Press, 2009.
- Zelinová, Milota. *Hry pro rozvoj emocí a komunikace*. Praha: Portál, 2011.
- Zounková, Daniela. *Zlatý fond her III*. Praha: Portál, 2007.

6 Příloha č. 3 – Závěrečná zpráva o ověření programu v praxi

Výzva Budování kapacit pro rozvoj škol II
Povinně volitelná aktivita č. 3, 4, 6 a 7

Zpráva o ověření programu v praxi závěrečná

I.

Příjemce	CEDU – Centrum pro demokratické učení, o.p.s.
Registrační číslo projektu	CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008093
Název projektu	Demokracie zážitkem
Název vytvořeného programu	I. Táhneme za jeden provaz: Zážitkový program pro žáky 3. - 5. ročníku (2x8h ve škole)
Pořadové číslo zprávy o realizaci	2.

II.

Místo ověření programu	Datum ověření programu	Cílová skupina, s níž byl program ověřen ¹
ZŠ Zákupy	11. – 12. 10. 2018	24 žáků 5. ročníku ZŠ Zákupy
ZŠ Chýně	28. – 29. 1. 2019	24 žáků 3. ročníku ZŠ Chýně
ZŠ Pečky	9. - 10. 5. 2019	25 žáků 5. ročníku ZŠ Pečky

¹ Uvedte stručně charakteristiku a velikost skupiny (např. 25 žáků 7. ročníku ZŠ apod.) a název organizace.

1

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

1. Stručný popis procesu ověření programu

a) Jak probíhalo ověření programu (organizace, počet účastníků, počet realizátorů atd.)?

Příprava ověření vzdělávacího programu probíhala od září 2018 na ZŠ Zákupy a Chýně a od ledna 2019 na ZŠ Pečky. Manažer klíčové aktivity s koordinátorkou škol začali připravovat program, zjišťovat potřeby zapojených škol, nastavovat evaluaci ověřování s evaluátorem a konzultovat program s didaktickým konzultantem tak, aby co nejvíce odpovídal identifikovaným potřebám školy.

S navrženým a po ověřování upraveným programem zážitkového kursu „Táhneme za jeden provaz“ byli následně seznámeni lektori, kteří ho na ZŠ vedli. Na metodickou správnost ověřování na místě dohlížel manažer aktivity a didaktická konzultantka, která program po celou dobu sledovala. Současně program se školou z organizačního a logistického hlediska zajišťovala koordinátorka škol. Ověřování se tedy zúčastnilo 5 realizátorů.

Ověřování samotného se zúčastnilo 24 žáků z 5. ročníku ZŠ Zákupy, 24 žáků z 3. ročníku ZŠ Chýně a 25 žáků z 5. ročníku ZŠ Pečky.

b) Jaký byl zájem cílové skupiny?

Celkově zájem škol o ověřování programů rozvíjejících kompetence pro demokratickou kulturu právě u nich ve škole byl enormní. Ještě před začátkem projektu jsme oslovili školy, které s CEDU v minulosti spolupracovaly. Ozvalo se jich dokonce víc, než můžeme v rámci 18 ověřování, jež jsou v projektu naplánovány, pokrýt.

Zájem cílové skupiny – žáků z 3. - 5. ročníku ZŠ – byl rovněž veliký. Nakonec se po dohodě s didaktickými konzultanty ověřování účastnili žáci z 3. a 5. ročníku.

c) Jaká byla reakce cílové skupiny?

Cílová skupina – žáci 3. a 5. ročníku ZŠ – reagovala na ověřovaný program velmi pozitivně. V průběhu kursu byli žáci na svůj věk velmi soustředění, aktivní a nadšení. Při společné závěrečné reflexi kurs vyzdvihovali, protože „tohle se ve škole normálně neučí, je to jiné, než školou organizovaný výlet a protože se toho hodně naučili a dozvěděli.“

Z písemné zpětné vazby od žáků, kterou jsme na závěr kursu posbírali, vyplývá, že se jim program velmi líbil, dozvěděli se spoustu věcí o sobě navzájem a uvědomili si, jak funguje respekt a empatie i konflikt a jeho řešení. Na kursu by žáci nic neměnili, byli by rádi, aby byl společný program delší a mimo školu.

2. Hodnocení účastníků a realizátorů ověření²

² Vychází z evaluačních dotazníků žáků, učitelů, realizátorů programů – pracovníků neformálního vzdělávání či záznamů z rozhovorů s dětmi, které příjemce uchovává pro kontroly na místě.

2

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

- *Jak účastníci z cílové skupiny hodnotili ověřovaný program?*

Program kurzu byl hodnocený kladně a to z několika důvodů. V první řadě bylo kladně hodnoceno uspořádání daného kurzu a to, jak jej realizátoři uskutečnili, ať již po stránce bezchybné práce lektorů, tak i po stránce toho, jak byl celý kurz realizován vzhledem k časové náročnosti. Účastníci ocenili aktivity, které různým způsobem pracují s komunikačními dovednostmi. Rovněž bylo pozitivně hodnoceno, jak jednotlivé aktivity posilují spolupráci mezi žáky. Účastníci vyzdvihovali to, jak kurz pomohl stmelit kolektiv žáků a posílit jejich empatické dovednosti včetně dovedností komunikačních. Kromě výše uvedeného bylo velmi kladně hodnoceno i to, jak byli účastníci schopni reflektovat svoje vlastní předsudky ke skupině. Zcela konkrétně se jedná o to, že žáci byli podceňováni v tom, co jsou schopni zvládnout a co ne, přičemž kurz přispěl k tomu, že právě toto podceňování bylo reflektováno a označeno jako nežádoucí.

Většina žáků kladně hodnotila celý program. Vyzdvihovali pak první odpoledne s aktivitami zaměřenými na spolupráci, které pro ně byly úplně nové, daly jim možnost poznat spolužáky v různých rolích a hlavně byly zábavné a plně výzev. Žáci rovněž velmi pozitivně hodnotili i divadelní aktivity spojené s konfliktem a empatií, které je přiměly přemýšlet o podobách konfliktů a o tom, jak je řešit.

- *Co bylo v programu hodnoceno v rámci ověřovací skupiny nejlépe?*

Dle účastníků byl program velmi dobře vytvořený, respektoval možnosti a schopnosti zúčastněných žáků. Nejlépe bylo hodnoceno, že program zahrnoval různé typy aktivit. Část z nich probíhala ve venkovním prostředí a byla vnímána jako důležitá vzhledem k dynamice celého kurzu. Vyzdvihovalo bylo rovněž to, že některé aktivity měly okamžitý dopad na kolektiv, který z toho čerpal v následujícím programu.

Žáci vyzdvihovali zejména kooperační aktivity (první den odpoledne – *Camel Trophy* a *Přechod třídy*), představovací aktivitu *Životopis*, přespání ve škole a divadelní aktivity spojené s řešením konfliktů.

- *Jak byl hodnocen věcný obsah programu?*

Obsah kurzu byl hodnocen jako vyvážený, velmi dobře orientovaný k cílům kurzu. Vyzdvihovány byly především aktivity, které se zaměřovaly na rozvoj komunikačních dovedností a empatie (viz výše). Z tohoto pohledu byla velmi kladně hodnocena aktivita *Dixit*, a to právě proto, že žáci museli využívat empatii a jít velmi hluboko do podstaty problému. Výjimečnost této aktivity dokládá i to, že se na ni žáci velmi soustředili a všichni se do ní aktivně zapojili.

- *Jak bylo hodnoceno organizační a materiální zabezpečení programu?*

Organizační a materiální zabezpečení kurzu bylo hodnoceno kladně. Účastníci nevznášeli žádné požadavky či připomínky tohoto charakteru.

- *Jak byl hodnocen výkon realizátorů programu?*

Organizační tým byl hodnocen kladně. Především bylo kladně hodnoceno, že tým byl dostatečně početný a že neustále komunikoval se žáky. Tým dodržoval časový rozvrh a i to dle účastníků přispívalo k celkovému pozitivnímu vnímání celého programu navzdory jeho délce a náročnosti.

3

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Výkony lektorů se žákům velmi líbily.

- *Jaké měli účastníci výhrady/připomínky?*

Připomínky směřovaly k samotnému úvodu kurzu. Konkrétně bylo zmíněno, že ze strany realizačního týmu nezaznělo (dostatečně jasně) na jakém kurzu se žáci nacházejí, co je cílem daného kurzu. V tomto ohledu byla pak navazující aktivita „seznamování se“ příliš dlouhá a děti nedokázala nabudit do dalších aktivit. Dynamika kurzu tak v první části byla spíše slabší, což se ale povedlo zvrátit a kurz dále probíhal velmi dynamicky. Rovněž zazněla připomínka ke způsobu vysvětlování, a to především ke slovům, která občas lektori volili. Účastníci doporučovali používat jednodušší slova, tak aby jim žáci v daném věku porozuměli. Objevily se také připomínky k náročnosti aktivity pojmenované *Divadlo Fórum* a k délce kurzu (především v rámci programu druhého dne), kdy byli žáci již unavení a hůře se koncentrovali na zadané úkoly. Někteří účastníci projeví zájem o to, aby kurz probíhal mimo školu, neboť by to přispělo k jeho daleko větší relevanci (problém toho, jak je prostředí formativní).

Podle zpětné vazby žáků, na jejich straně žádné připomínky nebyly, žáci si povětšinou přáli, aby se kurs ve škole konal opakovaně.

- *Opakovala se některá výhrada/připomínka ze strany účastníků častěji? Jaká?*

Zazněla výhrada k únavě žáků, především pak v rámci programu druhého dne.

Žádná z výhrad/připomínek nezazněla častěji.

- *Budou případné připomínky účastníků zapracovány do další verze programu? Pokud ne, proč?*

Všechny připomínky pečlivě shromažďujeme a následně zapracováváme do finální verze programu.

- *Jak byl program hodnocen ze strany realizátorů programu?*

Realizátoři byli s ověřováním programu spokojeni. Po organizační stránce vše proběhlo k velké spokojenosti, materiálně se nám rovněž podařilo vše pokrýt ještě před kursem. Z programového hlediska jsme ověřování vnímali jako vyzkoušení druhé verze programu a následně poslední možnost k vyzkoušení programu. Zařadili jsme nové aktivity na konflikt, empatii a upravili jsme kooperační aktivity. Současně potenciálně slabší místa jsme díky ověřování identifikovali a pracujeme na jejich vyladění a celkovém zlepšení.

- *Navrhují realizátoři úpravy programu, popř. jaké?*

Úpravy programu jednoznačně navrhujeme, většinu jsme na základě zpětné vazby přímých realizátorů ověřování popsali výše, v bodu 2 – výsledky ověření. Do finální verze programu zapracujeme navržené úpravy v oblasti dynamiky programu (aby nedocházelo ke ztrátě koncentrace žáků), zjednodušení některých aktivit na *Konflikt a empatii* a připsání dalších aktivit, z nichž by si budoucí realizátoři kursů mohli vybírat. Také navrhujeme zjednodušení schématu konfliktů. Přestože ho žáci zvládli pochopit, působí v programu příliš teoreticky.

- *Budou tyto návrhy realizátorů zpracovány do další verze programu? Pokud ne, proč?*

Návrhy rozhodně do další – již finální - verze programu zpracovány budou

- *Konkrétní výčet úprav, které budou na základě ověření programu zpracovány do finální verze programu:*

Dopoledne – seznamování, poznávání sebe sama a ostatních spolužáků, posilování empatie:

- Do metodiky uvedeme varianty aktivit, které pružně reagují na schopnosti a aktuální soustředění žáků.
- K seznamovacím aktivitám přidáme práci s názvem kurzu Táhneme za jeden provaz. Bude možné se k němu podle potřeby v průběhu kursu vracet a zvědomovat u žáků téma spolupráce a empatie.
- Na závěr tohoto bloku doporučíme zařadit ještě jednu kooperační aktivitu, která žáky připraví na následující blok, zvýší skupinovou dynamiku a v reflexi otevře otázky poznávání a empatie.

Odpoledne – kooperační aktivity, řešení problémových situací:

- Vyzdvihneme v metodice, jak důležité je vystřídat se žáky prostředí – v zimě jít do tělocvičny, na jaře a na podzim na hřiště.

Bude-li program s přespáním: Večer – kooperační aktivity, řešení problémových situací:

- Vysvětlíme, jaké výhody (a úskalí) přináší přespání ve škole.

Druhý den, dopoledne – konflikt a hledání empatie:

- Aktivity zaměřené na *Konflikt a empatii* v metodice rozepíšeme formou nabídky, aby si budoucí realizátoři kursů mohli dle své úvahy a věku dětí odpovídající aktivity zvolit.
- Dále je rozdělíme na divadelní část, kterou budou mít připravenou lektori a potom dostanou prostor pro divadelní ztvárnění žáci.
- Zařadíme aktivitu o konfliktu odkazem na existenci odlišných pohledů na situaci *Červená Karkulka*.

Druhý den, odpoledne - konflikt a hledání empatie:

- Navážeme aktivitami zaměřenými na odlišné pohledy za pomoci kreativních metod.
- Na odpoledne zařadíme pohybové aktivity.

	Jméno, příjmení, titul	Datum a místo	Podpis
Zpracoval/a	Terezie Vávrová, Mgr.	21. 6. 2019, Praha	

5

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

7 Příloha č. 4 - Odborné a didaktické posudky programu

Výzva Budování kapacit pro rozvoj škol II
Povinně volitelná aktivita č. 7

Odborný a didaktický posudek programu

I.

Příjemce	CEDU – Centrum pro demokratické učení, o.p.s.
Registrační číslo projektu	CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008093
Název projektu	Demokracie zážitkem
Název vytvořeného programu	Táhneme za jeden provaz: 3. - 5. roč. ZŠ (2x8h ve škole)
Pořadové číslo zprávy o realizaci, ke které je posudek dokládán	2.

II.

1. Celkové zhodnocení programu
<p>a) <i>Je název programu srozumitelný a vyjadřuje jeho obsah?</i></p> <p>„Táhneme za jeden provaz: pro žáky 3 - 5. roč. ZŠ (2x8h ve škole)“ Název je srozumitelný a zcela vyjadřuje obsah kursu.</p>
<p>b) <i>Odpovídá název programu názvu, který příjemce uvedl do přílohy žádosti o podporu Přehled vytvářených programů a zvolených tematických oblastí?</i></p> <p>Ano.</p>
<p>c) <i>Je jasně stanoven cíl programu?</i></p> <p>Ano, cíle programu jsou jasně vytyčeny na začátku programu.</p>
<p>d) <i>Je dosažení vzdělávacího cíle programu reálné?</i></p> <p>Ano, považují dosažení vzdělávacích cílů tohoto programu za reálné.</p>
<p>e) <i>Je vzdělávací cíl stanoven v souladu s Kompetencemi pro demokratickou kulturu – viz kap. 2 Pravidel pro žadatele a příjemce – specifická část?</i></p> <p>Ano, vzdělávací cíle programu jsou stanoveny v souladu s KDK.</p>

1

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

f) *Pokud je program určen dětem a žákům, jsou rozvíjeny odpovídající klíčové kompetence? Je vzdělávací cíl stanoven v souladu s příslušným RVP?*

Ano, v programu jsou vyjmenovány klíčové kompetence, které program rozvíjí, a jsou podle RVP.

g) *Pokud je program určen pedagogům, odpovídá vzdělávací cíl programu potřebám jejich pedagogické praxe?*

h) *Je jasně stanovena cílová skupina?*

Ano, žáci 3. - 5. roč. ZŠ.

i) *Odpovídá zvolená cílová skupina programu údaj, který uvedl příjemce do přílohy žádosti o podporu Přehled vytvářených programů a zvolených tematických oblastí?*

Ano, odpovídá.

j) *Odpovídá zaměření a obsah programu zvolené cílové skupině?*

Program odpovídá zaměřením i obsahem aktivit zvolené cílové skupině ve všech hlediscích.

k) *Pokud se jedná o program s uzpůsobením pro žáky se SVP ve smyslu společného vzdělávání, je splněna podmínka, že jej mohou žáci se SVP bez problému absolvovat?*

l) *Odpovídá obsah a pojetí programu Kompetencím po demokratickou kulturu a pojetí aktivity č. 7 ve výzvě?*

Ano, obsah modelu KDK odpovídá. Odpovídá i stanovení výzvy a aktivity č. 7.

m) *Není koncepce programu v rozporu s pojetím Kompetencí po demokratickou kulturu a pojetím aktivity č. 7 ve výzvě?*

Program není v rozporu s KDK, ani pojetím aktivity č. 7.

n) *Odpovídá obsah programu zvolené tematické oblasti (viz kap. 5.2.4 Pravidel pro žadatele a příjemce – specifická část), kterou příjemce uvedl do přílohy žádosti o podporu Přehled vytvářených programů a zvolených tematických oblastí?*

Ano, odpovídá.

o) *Odpovídá hodinová dotace obsahu a cílům programu?*

Ano, odpovídá.

p) *Je program zpracován na dostatečné grafické úrovni s využitím vzoru přílohy pro vzdělávací program (viz vzor na webu MŠMT)?*

Ano, je podle šablony MŠMT.

2

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

q) *Je program zpracován ve všech částech, které obsahuje vzor přílohy pro vzdělávací program (viz vzor na webu MŠMT)?*

Ano, program je zpracován kompletně podle šablony MŠMT.

r) *Obsahuje program všechny povinné dílčí výstupy vzdělávacího programu tak, jak jsou uvedeny v popisu aktivity č. 7 v Pravidlech pro žadatele a příjemce – specifická část?*

Ano.

s) *Obsahuje program všechny povinné dílčí výstupy vzdělávacího programu minimálně tak, jak je příjemce uvedl v příloze žádosti o podporu Přehled klíčových výstupů k naplnění indikátorů projektu ESF?*

Ano.

t) *Proběhlo ověření programu dle podmínek uvedených v Pravidlech pro žadatele a příjemce – specifická část – viz kap. 2 a kap. 5.2.4?*

Podle všeho ano.

u) *Je součástí finální verze programu Zpráva o ověření programu v praxi (viz vzor na webu MŠMT)? Byly do finální verze programu skutečně zpracovány poznatky z ověření programu v praxi?*

Ano, závěrečná zpráva tam je.

v) *Vypořádal a zapracoval příjemce Vaše případné připomínky a návrhy, pokud jste je před zpracováním této finální verze posudku vznesl/a?*

Příjemce zapracoval vše, o čem jsme diskutovali.

w) *Jaké jsou slabé a silné stránky programu?*

Silné stránky:

1. Zaměření kursu na konflikt a jeho řešení je inovativní a neprobádané pole. Učitelé se do tohoto tématu často nepouští, pro žáky to bude velmi přínosné.
2. Jedná se o prožitkový program. Nejde o znalosti a trénink nepoužitelných dovedností, ale o životu blízké zážitky.
3. Díky kooperačním aktivitám si žáci vyzkouší ve starém kolektivu nové role.
4. Lektori/ realizátoři vedou po každé aktivitě reflexe. Výtěžnost zážitků bude tedy daleko větší. Žáci se skutečně něco naučí a pojmenují si, co to je.

Slabé stránky – doporučil bych realizovat program jako v ověřování s přespaním ve škole. Bude to pro žáky zajímavější a navíc stráví dva dny spolu pohromadě. Což je opět nové

x) *Jak hodnotíte celkové zpracování programu a jeho kvalitu? Vložte slovní hodnocení. Pokud byste měl/a program ohodnotit známkou, jakou mu udělíte? Známkování jako ve škole, tj. od jedničky (nejlepší hodnocení) do pětky (nejhorší hodnocení).*

Program je pestrý. Hezky graduje od seznamování (i z těch stránek, z kterých se kolektiv třídy ještě nemusí znát) ke kooperačním aktivitám a pak k velkému tématu konfliktu. Myslím, že díky této programové dynamice je zaručena soustředěnost i mladších žáků. Programu bych dal jedničku.

3

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

y) *Doporučujete program k realizaci tvůrcem programu?*

Ano.

z) *Doporučujete program k realizaci i dalšími subjekty?*

Ano. I učitelé by měli takto detailně rozepsaný program zvládnout bez dalších zkušeností se zážitkovou pedagogikou. Doporučil bych jim zvolit variantu s přespáním ve škole, ať je to pro žáky dobrodružství.

2. Zhodnocení programu z odborného hlediska

a) *Je program ve všech dílčích výstupech zpracován kvalitně a na potřebné odborné úrovni?*

Ano, přijde mi zpracován velmi kvalitně.

b) *Je z odborného hlediska program koncipován logicky?*

Ano, program je logický. Řetězení a gradace aktivit dává smysl.

c) *Je program ve všech dílčích výstupech zpracován dostatečně přehledně?*

Ano.

d) *Jsou jednotlivé obsahové části programu propojeny, existuje potřebná návaznost jednotlivých obsahových celků?*

Ano.

e) *Odpovídá odborná úroveň programu současným poznatkům a je dostatečně aktuální?*

Ano. Program pracuje se zážitkovou pedagogikou, která je aktuální a školám nepříliš známá.

f) *Je program z odborného hlediska zpracován v souladu s Kompetencemi pro demokratickou kulturu?*

Ano.

g) *Je program ve všech dílčích výstupech dostatečně podrobně rozpracován (tj. tak, aby mohl být bez problémů realizován bez dalšího doplňování obsahu učiva apod. i jiným subjektem, v jiné škole)?*

Ano. Domnívám se, že ho takto může realizovat kdokoliv, kdo si věří na to, realizovat program vystavěný na principech zážitkové pedagogiky. Současně protože se odehrává ve škole, neměl by být problém ho realizovat pro kohokoliv činného v oblasti práce s dětmi.

h) *Je program ve všech dílčích výstupech zpracován tak, že je možná jeho bezproblémová přenositelnost (vyjma částí programu, které jsou popř. vázány na konkrétní region, konkrétní objekt atd., popř. obsahuje program varianty pro jiný region, objekt nebo metodický návod na možnou úpravu pro realizaci v jiném regionu, objektu apod.)?*

Program se koná ve škole, takže nevidím nejmenší problém s jeho realizací kdekoliv.

i) *Pokud je program určen pedagogickým pracovníkům, je zpracován ve formě odpovídající požadavkům na akreditované programy DVPP: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/dalsi-vzdelavani/akreditace-v-systemu-dvpp>?*

4

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

- j) *Pokud je program určen pedagogickým pracovníkům a obsahuje distanční část, je zpracován dle akreditačních požadavků na programy DVPP s distanční částí: <http://www.msmt.cz/file/36202?>*

- k) *Je soubor odkazů na materiály, které byly pro danou problematiku vytvořeny v předchozích projektech, dostatečně rozsáhlý, jsou anotace výstižné a jsou odkazy funkční?*

Ano.

- l) *Je terminologie používaná ve všech dílčích výstupech na odpovídající odborné úrovni, popř. je v odůvodněných případech dostatečně vysvětlena?*

Ano.

- m) *Obsahuje program potřebné odkazy na použité zdroje?*

Ano.

- n) *Jsou citace uváděny v souladu s platnou normou?*

Ano.

- o) *Prošel program ve všech dílčích výstupech jazykovou korekturou?*

Realizátoři tvrdí, že ano. Na jazykové vady jsem nenašel.

- p) *Je program ve všech dílčích výstupech na potřebné jazykové, stylistické a grafické úrovni?*

Ano.

- q) *Je program ve všech dílčích výstupech zpracován tak, že splňuje všechny požadavky uvedené v Kritériích kvality digitálních vzdělávacích zdrojů podpořených z veřejných rozpočtů: http://clanky.rvp.cz/wp-content/uploads/prilohy/21071/kriteria_kvality_digitalnich_vzdelavacich_zdroju.pdf*

Ano. Rozpor jsem nenašel.

- r) *Doložil příjemce, jak nabídl program ke zveřejnění na portálech uvedených v Pravidlech pro žadatele a příjemce – specifická část?*

Podle všeho ano.

- s) *Jak hodnotíte celkovou odbornou úroveň programu?*

Prožitkový program na dva dny ve škole je vystaven kvalitně. V programu se střídají typy aktivit tak, aby se udržela pozornost žáků (sedací s běhavými, kooperační s individuálními). Druhý den zaměřený na téma konfliktu a jeho řešení hezky graduje a nenásilně přináší žákům možnost ohledat si situace, jak v momentech konfliktu reagovat. Zařazení já-výroků považují za zásadní. Reflexe aktivit jsou detailně popsány. Odborná úroveň programu mi přijde vysoká.

5

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

3. Zhodnocení programu z didaktického hlediska

a) Jsou zvolené metody, postupy a formy výuky/realizace programu vhodné?

Metody a postupy realizace vycházejí ze zážitkové pedagogiky, jejíž zásady a principy respektují. Pro žáky mi přijdou vhodné a dokonce doporučeníhodné. Program tvoří kompaktní celek, který graduje.

b) Odpovídají zvolené metody, postupy a formy dané cílové skupině?

Ano.

c) Odpovídá obsah a odborná náročnost programu zvolené cílové skupině?

Ano.

d) Pokud je program určen pro děti a žáky, jsou zohledněny věkové zvláštnosti dané cílové skupiny?

Ano.

e) Pokud je program určen pro pedagogy, jsou z hlediska andragogiky zvoleny odpovídající formy výuky?

f) Je v programu zvolena a realizována vhodná forma motivace cílové skupiny?

Ano, program je pestrý a zařazuje vícero typů aktivit. Žáci budou soustředění a motivováni.

g) Jsou využity vhodné aktivizační metody?

Ano. V programu je jich dostatek.

h) Jsou v programu využívány vhodné didaktické pomůcky?

Ano.

i) Je metodika programu zpracována na potřebné didaktické úrovni?

Ano.

j) Obsahuje program všechny potřebné materiály, prezentace, odborné texty, baterie příkladů dobré praxe, seznam doporučené literatury, internetové odkazy, klíče k listům úkolů, křížovek, kvízů, poznatky z ověření v praxi atd.?

Ano.

k) Jak hodnotíte celkovou didaktickou úroveň programu?

Zážitkový program mi přijde kvalitní a z didaktického hlediska má jak žákům, tak i přihlížejícím učitelům, rozhodně co nabídnout. Učitelé se navíc mohou naučit některé nové aktivity, které zařadí do své školní praxe.

Téma konfliktu je pro školní kolektivy nesmírně důležité, zároveň nevěřím, že se v klasické výuce se žáky otevírá. Možná při třídnických hodinách, Z toho důvodu mi přijde program didakticky inovativní.

6

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

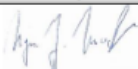

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Případné další komentáře/poznámky k programu

Potvrzuji soulad tohoto programu se zaměřením výzvy, se strategickými dokumenty, s pojetím Kompetenci pro demokratickou kulturu a s požadavky na výstupy aktivity č. 7, které jsou uvedeny v Pravidlech pro žadatele a příjemce – specifická část (navazující dokument výzvy Budování kapacit pro rozvoj škol II). Program je zpracován kompletně a je na potřebné odborné a didaktické úrovni.

	Jméno, příjmení, titul	Datum a místo	Podpis
Zpracoval/a	Mgr. Jaroslav Novák	20. 6. 2019	

7

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Výzva Budování kapacit pro rozvoj škol II
Povinně volitelná aktivita č. 7

Odborný a didaktický posudek programu

I.

Příjemce	CEDU – Centrum pro demokratické učení, o.p.s.
Registrační číslo projektu	CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008093
Název projektu	Demokracie zážitkem
Název vytvořeného programu	Táhneme za jeden provaz: 3. - 5. roč. ZŠ (2x8h ve škole)
Pořadové číslo zprávy o realizaci, ke které je posudek dokládán	2.

II.

1. Celkové zhodnocení programu
<p>a) <i>Je název programu srozumitelný a vyjadřuje jeho obsah?</i></p> <p>Název prožitkového vzdělávacího programu „Táhneme za jeden provaz: pro žáky 3. - 5. ročníku ZŠ (2x8h ve škole)“ je plně srozumitelný. Dále obsahuje všechny zásadní informace důležité pro pedagogy, kteří se rozhodují, zda s ním budou pracovat (pro koho je určen, kde bude realizován).</p>
<p>b) <i>Odpovídá název programu názvu, který příjemce uvedl do přílohy žádosti o podporu Přehled vytvářených programů a zvolených tematických oblastí?</i></p> <p>Ano, odpovídá.</p>
<p>c) <i>Je jasně stanoven cíl programu?</i></p> <p>Cíle programu jsou jasně stanoveny, specifikovány a uvedeny na začátku programu.</p> <ul style="list-style-type: none">- Účastníci programu se lépe poznají mezi sebou navzájem a získají větší otevřenost k odlišným názorům a chování.- Účastníci programu díky zážitkovým aktivitám kriticky porozumí sami sobě.- Účastníci programu posílí dovednosti empatie a řešení konfliktů.
<p>d) <i>Je dosažení vzdělávacího cíle programu reálné?</i></p>

1

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Na dosažení cílů se realizátoři a autoři programu zaměřili poměrně pečlivě. Několikrát jsme naplnění cílů společně diskutovali. Navíc v každém ověření se účastníků a pozorovatelů (učitelů) ptali, zda cítí, že bylo vzdělávacích cílů dosaženo.

Aktivity ve finální verzi programu k naplnění cíle rozhodně přispívají, takže celkově se mi zdá dosažení deklarovaných vzdělávacích cílů reálné.

- e) *Je vzdělávací cíl stanoven v souladu s Kompetencemi pro demokratickou kulturu – viz kap. 2 Pravidel pro žadatele a příjemce – specifická část?*

Vzdělávací cíle se zcela v intencích referenčního rámce Kompetence pro demokratickou kulturu zaměřují na rozvoj hodnot, postojů, dovedností a znalostí o světě. Během programu se přímo rozvíjí vzdělávací cíle zaměřené na spolupráci, řešení konfliktů, respekt k odlišným názorům, kritické porozumění sobě samému a světu. Navíc dalších cílů se program dotýká nepřímo při reflexích a vedlejších aktivitách, i ty jsou v souladu s komp. pro demokratickou kulturu.

Vzdělávací cíle programu „Táhneme za jeden provaz“ jsou tedy stanoveny v souladu s Kompetencemi pro demokratickou kulturu.

- f) *Pokud je program určen dětem a žákům, jsou rozvíjeny odpovídající klíčové kompetence? Je vzdělávací cíl stanoven v souladu s příslušným RVP?*

Autoři vyjmenovali, které klíčové kompetence program rozvíjí, a ty jsou zcela v souladu s RVP.

- g) *Pokud je program určen pedagogům, odpovídá vzdělávací cíl programu potřebám jejich pedagogické praxe?*

Není.

- h) *Je jasně stanovena cílová skupina?*

Cílová skupina je jasně stanovena – žáci 3. - 5. ročníku ZŠ.

- i) *Odpovídá zvolená cílová skupina programu údaj, který uvedl příjemce do přílohy žádosti o podporu Přehled vytvářených programů a zvolených tematických oblastí?*

Ano, odpovídá. Příjemce uvádí 3. - 5. ročník ZŠ.

- j) *Odpovídá zaměření a obsah programu zvolené cílové skupině?*

Z vlastní zkušenosti bych potvrdil, že program a jednotlivé aktivity tohoto prožitkového kursu jsou adekvátní zvolené cílové skupině. Samozřejmě každý kolektiv funguje trochu jinak a žáci v něm mohou být různě vyspělí. Někdy se může kolektiv dlouhodobě potýkat s nějakým problémem. Přesto si myslím, že programové aktivity jsou zvoleny vhodně a díky reflexím aktivit (jež jsou velmi podrobně a návodně rozepsány), lze zážitek z aktivit na místě přizpůsobit jakkoliv vyspělé či znesvářené skupině z uvedených ročníků.

- k) *Pokud se jedná o program s uzpůsobením pro žáky se SVP ve smyslu společného vzdělávání, je splněna podmínka, že jej mohou žáci se SVP bez problému absolvovat?*

Program není pro žáky se SVP.

- l) *Odpovídá obsah a pojetí programu Kompetencím po demokratickou kulturu a pojetí aktivity č. 7 ve výzvě?*

2

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Celkové obsahové pojetí prožitkového programu „Táhneme za jeden provaz“ odpovídá referenčnímu rámci Kompetence pro demokratickou kulturu i pojetí aktivity č. 7 výzvy Budování kapacit pro rozvoj škol II.

m) *Není koncepce programu v rozporu s pojetím Kompetencí pro demokratickou kulturu a pojetím aktivity č. 7 ve výzvě?*

Rozpor jsem neobjevil.

n) *Odpovídá obsah programu zvolené tematické oblasti (viz kap. 5.2.4 Pravidel pro žadatele a příjemce – specifická část), kterou příjemce uvedl do přílohy žádosti o podporu Přehled vytvářených programů a zvolených tematických oblastí?*

Obsah prožitkového programu odpovídá tematické oblasti kursu - Podpora demokratických hodnot, prevence extremismu, respekt ke kulturním odlišnostem, prevence xenofobie a dalších negativních jevů ve společnosti – a podporuje demokratické hodnoty, respekt k odlišnostem a slouží jako prevence negativních jevů ve společnosti.

o) *Odpovídá hodinová dotace obsahu a cílům programu?*

Hodinová dotace (program se odehrává v délce 2x8 hodin ve škole) odpovídá obsahu kursu. Organizátoři během této doby mohou bez problémů naplnit cíle programu. A to při obou variantách, kdy žáci přespávají buď ve škole, nebo doma.

p) *Je program zpracován na dostatečné grafické úrovni s využitím vzoru přílohy pro vzdělávací program (viz vzor na webu MŠMT)?*

Ano, program je zpracován podle vzoru přílohy pro vzdělávací program.

q) *Je program zpracován ve všech částech, které obsahuje vzor přílohy pro vzdělávací program (viz vzor na webu MŠMT)?*

Ano, program je zpracován zcela podle vzoru přílohy pro vzdělávací program.

r) *Obsahuje program všechny povinné dílčí výstupy vzdělávacího programu tak, jak jsou uvedeny v popisu aktivity č. 7 v Pravidlech pro žadatele a příjemce – specifická část?*

Ano.

s) *Obsahuje program všechny povinné dílčí výstupy vzdělávacího programu minimálně tak, jak je příjemce uvedl v příloze žádosti o podporu Přehled klíčových výstupů k naplnění indikátorů projektu ESF?*

Ano.

t) *Proběhlo ověření programu dle podmínek uvedených v Pravidlech pro žadatele a příjemce – specifická část – viz kap. 2 a kap. 5.2.4?*

Podle průběžných a závěrečných zpráv ověření programu proběhlo dle podmínek uvedených v pravidlech.

u) *Je součástí finální verze programu Zpráva o ověření programu v praxi (viz vzor na webu MŠMT)? Byly do finální verze programu skutečně zapracovány poznatky z ověření programu v praxi?*

3

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Ano. Všechny zjištěné problémy a poznatky jsme diskutovali s realizátory. Následně byly zapracovány do finální verze programu.

- v) *Vypořádal a zapracoval příjemce Vaše případné připomínky a návrhy, pokud jste je před vypracováním této finální verze posudku vzněsl/a?*

S příjemcem jsme diskutovali problematické části programu ještě během ověřování i po jeho třetím kole. Všechny mé připomínky vnímám jako zapracované do programu.

- w) *Jaké jsou slabé a silné stránky programu?*

Jako silné stránky programu vnímám následující body:

- **Navržený program má zajímavou gradaci:** Program začíná seznamováním z různých jiných hledisek, než se třídní kolektiv může znát. Přes poznání, kolik toho máme společného i rozdílného pak žáky vedou kooperační aktivity k poznání sebe sama v nových rolích. Druhý se pak věnuje tématu konfliktu a možných řešení, přes prožití různých konfliktů prostřednictvím divadelních metod jsou žáci vedeni k formulaci já-výroků. Takže se na závěr opět vrací k sobě a vlastní zkušenosti. Z pedagogického hlediska se jedná o velice produktivní situace.
- **Aktivity vychází ze zážitkové pedagogiky:** to je pro české školství poměrně nový pedagogický přístup, který se ve školách běžně nerealizuje (často i z časových důvodů). Zážitková pedagogika umožňuje žákům hlubší prožitek momentů, které se jim budou v životě dít (např. řešení problematických situací ve skupině). A díky příslušné reflexi si mohou tento zážitek důkladně rozebrat a integrovat do svého chování a prožívání reality.
- **Ke každé aktivitě je podrobně rozepsaná reflexe:** Model učení E-U-R vyzdvihuje důležitost reflexe pro jakékoliv prožívané aktivity. Žáci by ve škole měli vědět, proč se učí a k čemu jim to bude, tedy naučit se reflektovat to, co si z dané hodiny či aktivity odnáší do dalšího života. Ve školní praxi na reflexi často nezbyvá čas, proto jako silnou stránku tohoto programu vnímám přítomnost reflexe po každé aktivitě a její detailní rozepsání v metodice programu.

Jako slabé stránky program naopak vnímám tyto skutečnosti:

- **Prožitková pedagogika je náročná na lektorské vedení:** Realizátor disponuje týmem zkušených a odborně vyškolených lektorů. Současně, bude-li program realizovat např. sama škola, mohou nastat situace, které učitelé neškolení v tomto pedagogickém směru nemusí zvládnout provést.
- x) *Jak hodnotíte celkové zpracování programu a jeho kvalitu? Vložte slovní hodnocení. Pokud byste měl/a program ohodnotit známkou, jakou mu udělíte? Známkování jako ve škole, tj. od jedničky (nejlepší hodnocení) do pětky (nejhorší hodnocení).*

Program doznal během ověřování docela velkých změn, které ho pomohly jasně zacílit a vycizelovat do kvalitní podoby. V současné době aktivity rozvíjejí předznamenané cíle a jsou jasně definovány otázky do dílčích reflexí. Líbí se mi, jak program graduje – od nového poznávání kolektivu, přes kooperační aktivity až k velkému bloku o konfliktech a jejich řešeních. Díky této gradaci věřím, že žáci se rozhodně nebudou nudit a z programu si odnesou mnohé dovednosti, postoje a zvědomění hodnot. Prožitkovému programu dávám 1.

- y) *Doporučujete program k realizaci tvůrcem programu?*

Rozhodně ano.

- z) *Doporučujete program k realizaci i dalšími subjekty?*

4

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Program k realizaci dalšími subjekty rovněž doporučuji. Ovšem jak jsem zmínil výše, je třeba dbát na zkušenosti příslušných lektorů či pedagogů. Prožitková pedagogika je náročná disciplína. Současně program ve škole je jednodušší a učitelé si z něj mohou adaptovat mnohé aktivity pro svou každodenní praxi.

2. Zhodnocení programu z odborného hlediska

a) *Je program ve všech dílčích výstupech zpracován kvalitně a na potřebné odborné úrovni?*

Ano, program je ve své šíři i detailu zpracován kvalitně a na potřebné úrovni.

b) *Je z odborného hlediska program koncipován logicky?*

Program má svou vnitřní logickou linku a rámec (opakovaná práce s mottem), kterého se drží. Podle mého názoru je koncipován logicky.

c) *Je program ve všech dílčích výstupech zpracován dostatečně přehledně?*

Program považuji za přehledný. Formát je dán celkovým pojetím šablony a její vnitřní strukturou.

d) *Jsou jednotlivé obsahové části programu propojeny, existuje potřebná návaznost jednotlivých obsahových celků?*

Obsahové části programu na sebe velmi vhodně navazují a rozvíjejí se. Realizátoři konstruktivisticky staví další aktivity na předchozích prožitcích žáků. Domnívám se, že program má silnou tematickou i metodickou linku a jednotlivé části jsou sladěny, propojeny a přirozeně gradují.

e) *Odpovídá odborná úroveň programu současným poznatkům a je dostatečně aktuální?*

Program pracuje s nejnovějšími poznatky zážitkové pedagogiky, takže rozhodně je aktuální a respektující současné pedagogické trendy.

f) *Je program z odborného hlediska zpracován v souladu s Kompetencemi pro demokratickou kulturu?*

Program rozhodně je zpracován v souladu s Kompetencemi pro demokratickou kulturu.

g) *Je program ve všech dílčích výstupech dostatečně podrobně rozpracován (tj. tak, aby mohl být bez problémů realizován bez dalšího doplňování obsahu učiva apod. i jiným subjektem, v jiné škole)?*

Program je sepsán detailně a všechny potřebné metodické materiály a lektorské pomůcky jsou uvedeny v příslušné příloze. Domnívám se, že takto půjde bez problémů realizovat i jiným subjektem. Jediné, čeho se obávám, aby měl onen subjekt i dostatečné zkušenosti, aby z prožitkových aktivit se žáky vytěžil maximum. Program bude i v nezkušených rukou produktivní z hlediska vzdělávacích situací a cílů, ovšem může se stát, že nenaplní všechny předsevzaté cíle na 100%.

h) *Je program ve všech dílčích výstupech zpracován tak, že je možná jeho bezproblémová přenositelnost (vyjma částí programu, které jsou popř. vázány na konkrétní region, konkrétní*

5

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

objekt atd., popř. obsahuje program varianty pro jiný region, objekt nebo metodický návod na možnou úpravu pro realizaci v jiném regionu, objektu apod.)?

Přenositelnost programu je bezproblémová, neboť program se koná ve škole.

- i) Pokud je program určen pedagogickým pracovníkům, je zpracován ve formě odpovídající požadavkům na akreditované programy DVPP: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/dalsi-vzdelavani/akreditace-v-systemu-dvpp?>

Netýká se.

- j) Pokud je program určen pedagogickým pracovníkům a obsahuje distanční část, je zpracován dle akreditačních požadavků na programy DVPP s distanční částí: <http://www.msmt.cz/file/36202?>

Netýká se.

- k) Je soubor odkazů na materiály, které byly pro danou problematiku vytvořeny v předchozích projektech, dostatečně rozsáhlý, jsou anotace výstižné a jsou odkazy funkční?

Soubor odkazů je obsáhlý, přestože je těžké si představit, kolik materiálů pro ZŠ v oblasti občanského vzdělávání vzniklo. Anotace pojmenovávají projekty a jejich materiály, odkazy fungují.

- l) Je terminologie používaná ve všech dílčích výstupech na odpovídající odborné úrovni, popř. je v odůvodněných případech dostatečně vysvětlena?

Domnívám se, že ano. Terminologie je odborná a přesto pro oblast vzdělávání pochopitelná.

- m) Obsahuje program potřebné odkazy na použité zdroje?

Ano, obsahuje. Je-li uvedena citace z knihy, je zdroj uveden správně.

- n) Jsou citace uváděny v souladu s platnou normou?

Ano, citace jsou uváděny v souladu s platnou normou.

- o) Prošel program ve všech dílčích výstupech jazykovou korekturou?

V programu nejsou překlepy, ani gramatické chyby. Domnívám se tedy, že program prošel jazykovou korekturou, jak tvrdí realizátoři.

- p) Je program ve všech dílčích výstupech na potřebné jazykové, stylistické a grafické úrovni?

Stylistická a jazyková úroveň je v pořádku. Grafickou stránku určuje pevně daná šablona.

- q) Je program ve všech dílčích výstupech zpracován tak, že splňuje všechny požadavky uvedené v Kritériích kvality digitálních vzdělávacích zdrojů podpořených z veřejných rozpočtů: [http://clanky.rvp.cz/wp-content/uploads/prilohy/21071/kriteria_kvality_digitalnich_vzdelavacich_zdroju.pdf?](http://clanky.rvp.cz/wp-content/uploads/prilohy/21071/kriteria_kvality_digitalnich_vzdelavacich_zdroju.pdf)

Ano, program splňuje všechny požadavky uvedené v Kritériích kvality digitálních vzdělávacích zdrojů. Je k dispozici pod veřejnou licenci na veřejném internetu ve formátu PDF. Dále je odborně správně a v souladu s českým kurikulem pro základní školy, Ústavou a právními předpisy ČR. Jeho didaktické a metodické zpracování hodnotím jako kvalitní. Konečně je uživatelsky přívětivý nakolik mu to formát šablony dovolí.

6

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

- r) *Doložil příjemce, jak nabídl program ke zveřejnění na portálech uvedených v Pravidlech pro žadatele a příjemce – specifická část?*

Příjemce doložil nabídku portálu www.rvp.cz.

- s) *Jak hodnotíte celkovou odbornou úroveň programu?*

Celková odborná úroveň programu je vysoká, jedná se o kvalitní program, který metodicky obohatí současnou vzdělávací praxi.

3. Zhodnocení programu z didaktického hlediska

- a) *Jsou zvolené metody, postupy a formy výuky/realizace programu vhodné?*

Zvolené metody a formu realizace programu považují za vhodné a ze vzdělávacího hlediska produktivní. Žáci si z programu odnesou formující zážitek podpořený reflexí vztaženou k jejich každodennímu životu. Což je situace, která v současné školské vzdělávací praxi v oblasti rozvoje občanských kompetencí (a kompetencí pro demokratickou kulturu) chybí.

- b) *Odpovídají zvolené metody, postupy a formy dané cílové skupině?*

Zvolené metody a forma realizace programu odpovídají věku, energii a specifikům cílové skupiny.

- c) *Odpovídá obsah a odborná náročnost programu zvolené cílové skupině?*

Představený obsah a náročnost programu odpovídají věku, zkušenostem a specifikům cílové skupiny.

- d) *Pokud je program určen pro děti a žáky, jsou zohledněny věkové zvláštnosti dané cílové skupiny?*

Ano, program považují za odpovídající věku cílové skupiny.

- e) *Pokud je program určen pro pedagogy, jsou z hlediska andragogiky zvoleny odpovídající formy výuky?*

Netýká se.

- f) *Je v programu zvolena a realizována vhodná forma motivace cílové skupiny?*

Program zapojuje pestré aktivity, které udrží soustředěnost žáků. Současně realizátoři pracují s dynamikou skupiny formou nejrůznějších vzpruh a krátkých aktivizačních vstupů. Domnívám se tedy, že motivace cílové skupiny je ošetřena vhodně.

- g) *Jsou využity vhodné aktivizační metody?*

Ano, jsou zařazeny ledolamky (tzv. icebreakery) a vzpruhy (tzv. energizery). Navíc je program pestře vystaven na aktivitách různého typu – kooperační, strategické, kreativní (divadelní) ad.

7

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

<p>h) Jsou v programu využívány vhodné didaktické pomůcky?</p> <p>Použité pomůcky jsou vhodné.</p> <p>i) Je metodika programu zpracována na potřebné didaktické úrovni?</p> <p>Ano, metodika programu je zpracována kvalitně, detailně a na potřebné didaktické úrovni.</p> <p>j) Obsahuje program všechny potřebné materiály, prezentace, odborné texty, baterie příkladů dobré praxe, seznam doporučené literatury, internetové odkazy, klíče k listům úkolů, křížovek, kvízů, poznatky z ověření v praxi atd.?</p> <p>Ano, program je doplněn kompletní sadou materiálů pro lektory.</p> <p>k) Jak hodnotíte celkovou didaktickou úroveň programu?</p> <p>Prožitkový program „Táhneme za jeden provaz“ považuji za velice kvalitní z didaktického i metodického hlediska.</p>
<p>Případné další komentáře/poznámky k programu</p> <p>Nemám žádné další komentáře.</p>

Potvrzují soulad tohoto programu se zaměřením výzvy, se strategickými dokumenty, s pojetím Kompetencí pro demokratickou kulturu a s požadavky na výstupy aktivity č. 7, které jsou uvedeny v Pravidlech pro žadatele a příjemce – specifická část (navazující dokument výzvy Budování kapacit pro rozvoj škol II). Program je zpracován kompletně a je na potřebné odborné a didaktické úrovni.

	Jméno, příjmení, titul	Datum a místo	Podpis
Zpracoval/a	Mgr. Jan Froněk, Ph.D.	13. 6. 2019	

8

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

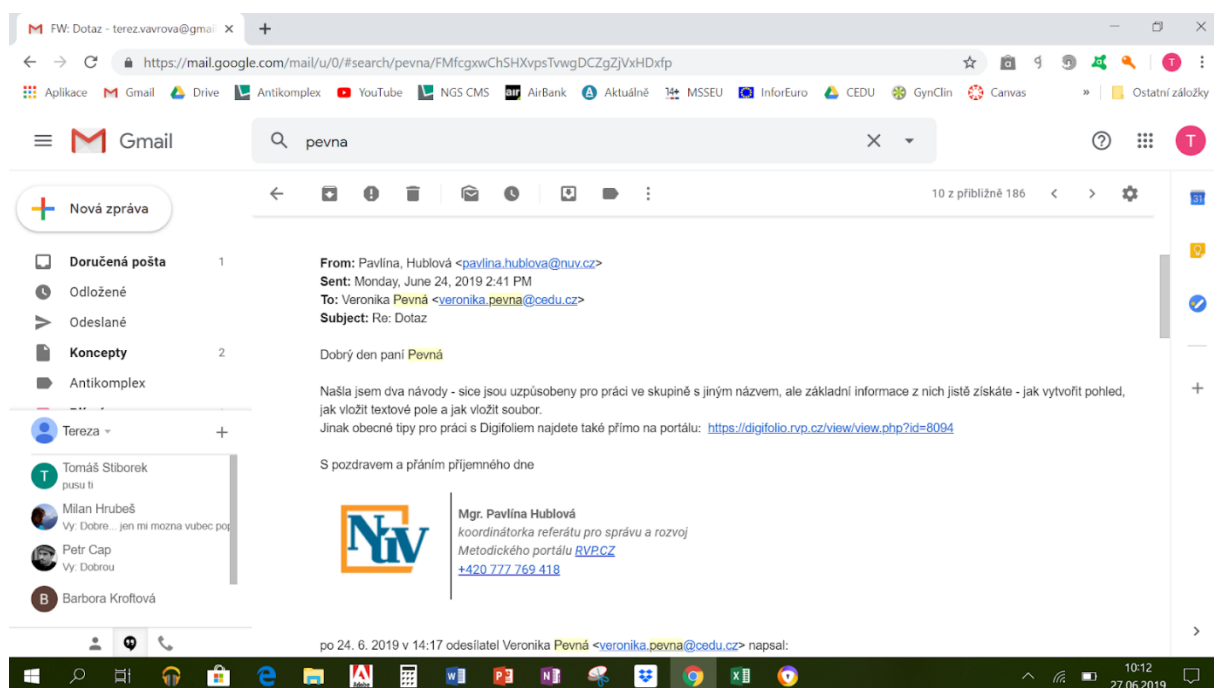
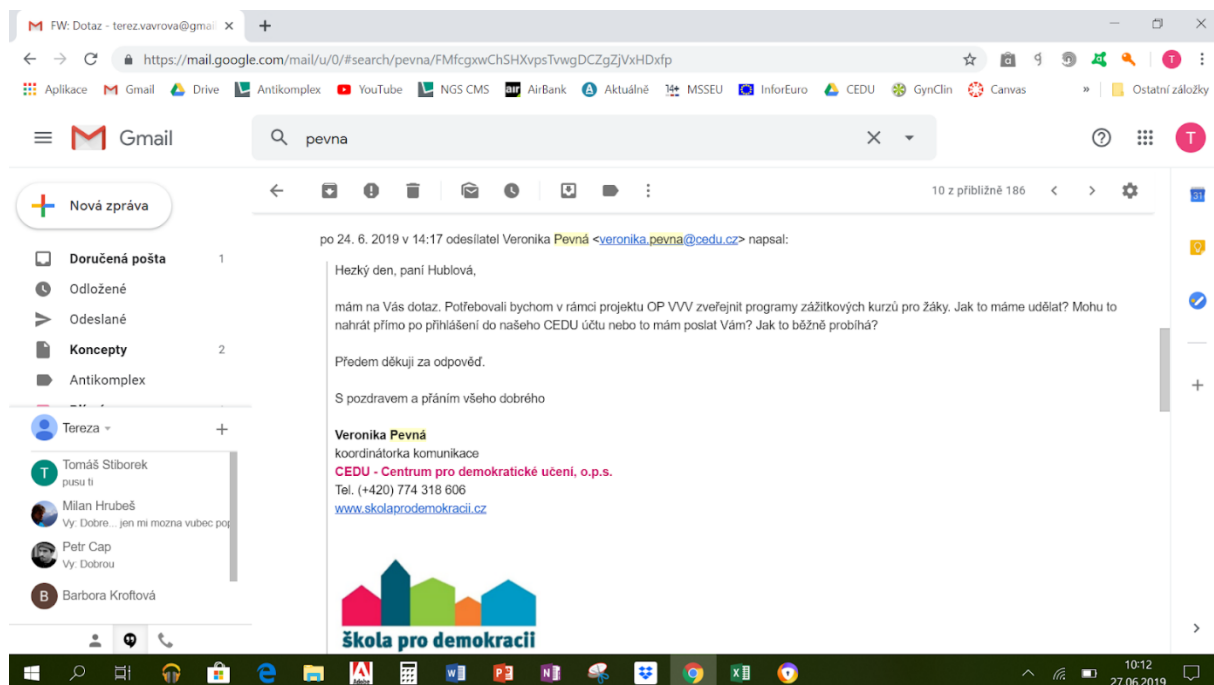

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

8 Příloha č. 5 – Doklad o provedení nabídky ke zveřejnění programu

Doklad o komunikaci s portálem www.rvp.cz

Hotové programy dodáme na portál po jejich finálním schválení.

9 Nepovinné přílohy

Pozn. Připojte případné další přílohy programu dle potřeby.

